عند لتصحيح والتسيح

الحمد لله على كل حال
ماكان من حال .
وصلى الله على سيدنا
محمد وعلى اهل بيته
تعالى تيسير

بخدمة شرحي شمس الله
بالبلخ
نصيب
٢٧٨

فارس.

سپاس بی حد و منت لا یعد اول خالق الصمد حضرتلرینه که
لطف و کرمیله کائناتی عدمدن وجوده کتوروب انواع
موجوداتی خلق ایلدی و نوع بنی آدمی اشرف مخلوقات
ایدوب ولقد کرمنا بنی آدم توصیفیله معزز و مکرم قلدی
وانلری کندو رضاء شریفنه موافق عمللره سوق ایدوب
امر شریفنه امتثال و نهیندن اجتناب اتمك طریقنی تفهیم
و هدایت یوللرینی تعلیم اتمك ایچون معجز شعار و نبوت
دثار رسوللر کوندردی تا کم انلرك نصیحتلری سببی ایله
کفر و ضلالتدن و بغی و جهالتدن خلاص اولوب راه
مستقیمه سلوك ایدهلر و اول رسوللره تابع اولوب
اطاعت اتمك ایله حق تعالینك رحمته لایق اولهلر
قوله تعالی وَاَطِیعُوا اللهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ
و صلوات زاکیات و تحیات وافیات اول سید عالم
و کزیدهء نوع بنی آدم محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه و سلم
حضرتلرینه که سنن شریفهسنه اتباع ایدنلری روز
محشرده انلره شفاعت اولوب سعادت ابدیهیه و

دولت سرمدیهیه واصل اولورلر و هم انلرك درود و
سلام اول رسولك آل و اولاد و اصحابنه که جمیع احوالده
صدق و خلوص ایله انکا مرید و تابع اولمشلردر و هم که
انلره تابع اولورسه اول سلطانه تابع اولوب امر شریفنه
مطیع اولوب هدایت حقه نائل اولمشدر قال رسول الله
صلی الله علیه و سلم اصحابی کالنجوم بأیهم اقتدیتم اهتدیتم

سبب تألیف کتاب اینبود

بر روز فیروز ظفر افزونده اخوان صفا و خلان وفا ایله
نشاط و سرور و بشاشت و حضور ایله ملاطفت
و مصاحبت ایلریکن علم و معرفت ایله آراسته و فهم
و کیاست ایله پیراسته و خصال حمیده ایله متصف
اولان احبا و اصدقا بو حقیر و پر قصور و قلیل البضاعه
داعیلرینه متوجه اولوب قطب العارفین شیخ عطار
حضرتلرینك قدس الله سره العزیز پندنامه نام رساله
منظومهسنك ترکی لسانله شرح اولنماسنی التماس
ایلدکلرندن فی الواقع اول جریدهء در بارك و اول رساله
کوهر نثارك الفاظ و معانیسی لسان ترکی ایله تحریر اولنمایه
قابل ایدی لکن بوندن اقدم شارحلر نیجه وجهله شرح
اتمشلردر علی الخصوص مرحوم شمعی افندی نور الله مرقده
حضرتلری بر طرز ایله عیان و بیانه کتورمشلر که هیچ بر
طریقیله دخی ترجمهیه احتیاج یوقدر دیو رد جواب [illegible]

فی الحقیقه شمعی افندینك سعادت نامه نام شرحنه
نظیر اولمز لكن عباراتنده فصاحت و بلاغتی زیاده
اولمق ایله دانشی اولمیان فهم ایدمز بر درجه واضح
وكشاده اولسه كم مبتدیلره مفید اولسه دیو الحاح
اتدكلرنده التماسلرینی قبول ایدوب حضرت شیخك
رحمة الله علیه روحانیتندن استمداد ایدوب هجرت
نبویه نك بیك اوتوز آلتی سنه سنده ماه جمادی الاولینك
اون یدنجی كوننده شروع اولندی و بونامه سروره انجا
وسیلة المرام دیو تسمیه اتدم تاكه بو نسخه یه مطالعه
ایدن اخوانمز بونده اولان نصیحتلر ایله عامل اولوب
زهد و تقوا اهلی لردن قومیوب دو جهانده و اصل مراد
اولالر و بو كتابك مستطابك شارحی اولان خلوصی
دردمندی دعادن فراموش ایتمیه لر و بالله التوفیق و هو نعم
الرفیق و نسئله التوبة والهدایة الی سواء الطریق

اولمدی شول كمسه كم قالدیغی صوكنده یادكار
یا پل و مسجد یا خود مهمان ایچون قصر یله دار
شولكه كتدی قالمدی بونده آنك بر نسنه سی
خیر یله یاد اتمكه كمسه اكا بولمز مدار

حمد بی حد آن خدای پاك را اول شبیه و نظیر و وزیردن
منزه اولان خدایه نهایتسز حمد آنكه ایمان داد مشتی
خاك را اول خدا كه بر آوج خاكه ایمان ویردی یعنی آدم علیه السلام

براوج

دمید فعل ماضی در اوفوردی معناسنه در مهمه

براوج طرافدن خلق ایدوب نور ایمانیله مزین قلدی
قوله تعالی خلق الانسان من صلصال كالفخار انكه دد
آدم دمید او روح را اول خدا كه آدمه نفخ روح اتدی
یعنی حضرت آدمی قورو بالچقدن خلق ایدوب بر مجوف
منجمد قالب ایكن جان ویروب انسان ایلدی قوله تعالی و
نفخت فیه من روحی فقعوا له ساجدین داد از طوفان
نجات او نوح را اول خدا نوح پیغمبره طوفاندن نجات
ویردی یعنی حضرت نوح علیه السلامك قومی عناد ایدوب
امر حقه طاعت اتمدكلری اجلدن غضب الهیه مظهر اولوب
حق تعالی آنلری طوفانیله غرقاب و آتش دوزخیله حرق ایلد
بن تاب اتمك مراد ایدنجك نوح پیغمبر علیه السلام كندویه
تابع اولانلر ایله سفینه ایچینه كیروب بر نیجه كوندن صكره
نجات بولوب قره یه بو تاب اتدیلر اكر اول الهك لطف و
كرمی اولمسه كمی ایچنده دخی قورتلمق ممكن اولمزدی
قوله تعالی فانجیناه ومن معه فی الفلك المشحون الآیه
انكه فرمان كرد قهرش باد را اول خدا كه آنك قهری
باده امر اتدی تا سزا یی داد قوم عاد را تا قوم عاده
لایقنی ویردی یعنی قوم عادی حق تعالی ادب لكلرندن
و عنادلرندن او توری هلاك اتمك مراد ایدنجك قهاریت
صفتی ظهوره كلوب باد عقیم ایله اول قومی شومی صحیفه
دنیادن حك اتمكی لایق كوروب برباد ایلدی قوله تعالی

منتج ده یا وحدت ایچونده

وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا
صَرْعَى • آنكه لطف خويشرا اظهار كرد • اول
خدا كه كندو لطفنى اظهار ايلدى • با خليلش نار را
كلزار كرد • دوستنه آتشى كلزار ايلدى • يعنى اول وقتكم
نمرود مردود حضرت ابرهيمى آتش سوزانه آتوب
وجود شريفنى احراق ايتمك مراد ايديجك • حق تعالى جل
شانه فى الحال لطف وكرمنى اظهار ايدوب خليلنه
اول آتش عظيمى كلستان قلدى • شويلكم اطرافنده چيلر
بتدى وصووق صولر و بكارلر اقتدى • قوله تعالى
قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى إِبْرَاهِيمَ • الآيه
آن خداوندى كه هنكام سحر • اول بر خداوند
عظيم در كه سحر وقتنده • كرد قوم لوط را زير و زبر •
لوط قومنى زير و زبر ايتدى • يعنى اول عاصى قوم پيغمبر
لرينك سوزن دكلميوب • حق تعالينك امر شريفنه مخالفت
ايتمك ايله سزاوار خشم خدا اولدقلرى حالده الله تعالى
جبرائيله امر ايلدى تا كيم قنادى ايله اول شهرى يرندن
قالدروب دنيا كوكنه برابر اولدقده باشى اشاغه دوندروب
تحت الثرايه اندردى قوله تعالى • وَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا •
سوى خصمى كه تير انداخته • شول بر خصم كه اول
خدا جانبنه اوق آتمش در • بيشهٔ كارش كفايت ساخته

بو سوره سكّاك انك ايشنه كفايت ايتمشدر • يعنى
نمرود دولت دنيايه مغرور اولوب دعواى الوهيت
ايتمك ايله آسمانه منسوب اولانلرى هلاك ايدرين ديو غايت
ايله جهلندن و حماقتندن كوك طرفنه اوق آتوب حق تعالى
حضرتلرينك غضب و سخطنه مستحق اولوب وجودنا
پاكى حركات جهنمده عذاب شديد ايله معذب اولمق محلى قريب
اولمغين اول خداى عظيم اول كافرى بو سوره سكّاجك
ايله هلاك ايلدى كه اوسكّاجك بر اياغى دخى يوق ايدى
آنكه اعدارا بدريا دركشيد • اول خدا كه دشمنلرينى
دريايه چكدى • يعنى حضرت موسى عليه السلام ايله نيجه
مجادله و محاربه سندن صكره فرعون بندنجى درياى نيلدن
كچرين ديو عناديله مصر اولوب موسى پيغمبر عليه السلام
آردنجه دريايه دخول واوته جانبه چكمكه جرئت ايدنجك
حضرت موسى عليه السلام توابعيله اوته يقاسنه عبور
جور ايدوب سلامت بولدى • فرعون تمام دريانك
اورتاسنه وارد قده • لواحقيله غرق اولدى حتى
اول محلده ايمان كتوردى اما فائده ايتمدى زيرا غرق اولا
جاغنى بلمش ايدى • قوله تعالى حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْغَرَقُ
قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنَتْ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ
وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ • ناقه را از سنك خارا دركشيد
دشى دوه يى قره و قتى طاشدن چكدى ناقه دنه دا

صالح پیغمبر علیه السلام ك دوه سیدر كه كافرلردن
معجزات استدكلرنده صالح پیغمبرك معجزاتیله بر
ایچون بر طاغك ایچندن یاورو سیله بر دوه چقاردی
ویردی كه مشهوردر ٭ حضرت شیخ قدس سره العزیز
امم سالفه نك احوال و قصه لرینی بیان ایلدی تا كم
كندونك كتابندن انتفاع حاصل ایدنلرك قلوبنده اولان
اعتقاد مستحكم اوله نته كم حق تعالی حبیبنه خطاب
ایدوب بیوردی كه ٭ قوله تعالی ﴿وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ
الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ﴾ الآیه ٭ چون عنایت قادر و
قیوم كرد ٭ چونكه قادر و قیوم الله عنایت ایلدی ٭
در كف داود آهن موم كرد ٭ داود پیغمبر علیه السلامك
آوجی ایچنده دموری موم ایلدی ٭ یعنی موم كبی یمشق
ایلدی تا كم آتشه قویب قزدروب كوكه و كومره احتیاج
ایلدی ٭ قوله تعالی ﴿وَأَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ٭ أَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ
وَقَدِّرْ فِي السَّرْدِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾
با سلیمان داد ملك سروری ٭ سلیمان پیغمبره
سرورلك ملكنی ویردی ٭ شد مطیع خاتمش دیو و پری
دیو و پری آنك خاتمنه مطیع اولدی ٭ یعنی حق
تعالی حضرت سلیمانك خاتمنده اولان نقشه بر خاصیت
ویردی كه اول سببدن دیو و پری اكا اطاعت ایلدیلر ٭
قوله تعالی ﴿فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ أَصَابَ ٭

4

وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍ ٭ وَآخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي
الْأَصْفَادِ ٭ هَذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ أَوْ أَمْسِكْ بِغَيْرِ
حِسَابٍ﴾ ٭ از تن صابر بكرمان قوت داد ٭ صابرك
تنندن كرملره قوت ویردی ٭ صابردن مراد ایوب
پیغمبر علیه السلام در كرمان كاف عربینك كسریله
آنك تننده اولان قورد جغزلردر كه ٭ حضرت ایوبك
وجودنده اولان اتی قوقانی حق تعالی انلره نفقه
ایلدی تا كم آنك وجود شریفنی غربالدن دوندردیلر ٭
قوله تعالی ﴿وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَ
أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾ ٭ هم ز یونس لقمهٔ با حوت داد ٭
هم یونسدن بالغه بر لقمه ویردی ٭ یعنی حق تعالی
حضرتنك امر شریفیله یونس پیغمبری بالق بر لقمه
ایدوب یوتدی ٭ قوله تعالی ﴿فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُلِيمٌ
فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ ٭ لَلَبِثَ فِي بَطْنِهِ إِلَى
يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ ٭ بنده ٔ را اره بر سر مى نهد ٭
بر بنده نك باشی اوزره اره قودی ٭ بنده دن مراد
زكریا پیغمبر علیه السلامدر كه یهودیلردن قرار ایدوب
بر اغاجك ایچنه كیروب خلاص بولمشدی ایكن
ابلیس ملعونك دلالتیله اغاج ایچنده ایكن
باشندن ایاغنه وارنجه اره ایله بچدیلر ٭ قوله تعالی
﴿وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ

خیر اکوارثین • دیکریرا تاج بر سر می نهد • بر غیری
قولینک باشنه تاج قور • دیکردن مراد صاحب
دولت اولانلردن بریسیدر • یعنی حق تعالی بر قولینک
باشنه دولت تاجنی قویب پادشاه ایدر • زیرا عادت
الله بویله در کیمسنی بلالره مبتلا ایدر و کیمسنی سعادت
و دولت ایله بهره مند ایدوب عالمه پادشاه ایدر دیمکدر
اوست سلطان هرچه خواهد آن کند • اول سلطان
در هر نه دیلرسه آنی ایدر • عالمی را در دمی ویران کند
عالمی و عالمه منسوب اولنلری بر دمده ویران ایدر • یعنی
حق تعالی مختار در دیلدوکنی ایدر دیمکدر • قوله تعالی
یَفْعَلُ اللهُ مَا يَشَاءُ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ هست سلطانی
مسلّم مر ورا • سلطانلق اکا لایقدر • نیست کس را
زهره ء چون و چرا • چون و چرا دیمکه کیمسنک زهره سی
یوقدر • یعنی بر کیمسه الله تعالینک ایشنه کیمسنه کیمسنه الق
ایدوب نته شویله ایتدک و نیچون بویله ایتدک دیمکه
قدرتی یوقدر • قوله تعالی لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ
يُسْأَلُونَ آن یکی را کنج و نعمت می دهد • اول بریسنه
مال و نعمت ویردی دولت صاحبی ایلدی • و آن
دیکری را رنج و زحمت می دهد • بر غیریسنه رنج و زحمت
ویردی • انواع دردلره و زحمتلره کرفتار ایلدی •
بو اشلرده حکمتی وار در کیمسه بلمز بینه کندو بلور انجق

دیکوی ده اولان یا وحدت ایچوندر

اوسع لفظنده اولان خبر سلطانه یه در مصروف در اوسلطانست تقدیرنده

هست ادات خبردر

آن یکی را زر دو صد همیان دهد • اول بریسنه
ایکیوز کیسه التون ویردی • مراد اغنیادر و پادشاهلردر •
دیکری در حسرت نان جان دهد • بر غیریسی
اتمک حسرتندن جان ویردی • یعنی حق تعالی بر
قولنه قارون کبی مال ویروب غنی ایلدی • و بر قولنی
آنجلین فقیر ایلدی که بر اتمک حسرت اولوب آجلقدن
جان ویردی • آن یکی پوشیده سنجاب و سمور • اول
بریسی کمال غناسندن سنجاب و سمور کیمشدر • دیکری
خفته برهنه در تنور • بر غیریسی عریان تنور ایچنده
ایومشدر • یعنی حق تعالی قوللرندن بعضسنه دولت
دنیا ارزانی قلدی اول سببدن سنجاب و سمور کورکلر
واکا کوره لباسلر کیوب تفخر ایدرلر • و بعضی قوللرینه
سعادت عقبی ارزانی قلوب دنیاده اول مرتبه
فقیر ایدر که ستره مقداری لباسه قادر اولمدوغی
اجلدن تنوره کیرمشدر • زیرا دنیا و آخرت ایکیسی
بر یره جمع اولمق ممکن دکلدر الدُّنْيَا حَرَامٌ عَلَى أَهْلِ
الآخِرَةِ وَالآخِرَةُ حَرَامٌ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَهُمَا حَرَامَانِ
عَلَى أَهْلِ اللهِ آن یکی بستر کمخا و نخ • اول بریسی
کمخا و نخ دوشکلر اوزره در • و آن یکی بر خاک
خواری بسته یخ • و اول بریسی خوارلق طپراغی
اوزره بوز بغلمش • یعنی خوارلق ایله بوز اوزره قالمشدر دیمکدر

دیکری ده یا وحدت ایچوندر مراد ابنا السبیل ... اصحاب ... در

نخ ابریشم مغناسنه در

یخ بوز مغناسنه در

آن یکی بر تخت با صد عز و ناز • اول بریسی تخت و ازده
یوز عز و ناز ایله • وان دیکر کرده دهان از فاقه باز
اول بریسی فاقه‌دن آغزینی آچق ایلمش شویله کم اطعمه
اشربه‌دن بو نسنیه قادر دکلدر • یعنی اول خدای بی نوا
قوللرینی دولتده و عزتده صورتده و سیرتده بر بریله برابر
اتمدی کیمنی شریف و کیمنی وضیع و کیمنی عزیز و کیمنی ذلیل
اتدی • و اکر غناده و سایر احوالده برابر ایدیدی •
خلق عالم آزغون اولوب العیاذ بالله براوغردن
ضلالتده دوشوب عالمی فساده ویررلر ایدی • قوله تعالی
وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ
وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ الآية طرفة العینی جهان
برهم زند • بر کره کوز آچوب یومنجه جهانی بربرینه
اوردر یعنی خراب و یباب ایلر • کس نمی آرد که انجا دم
زند • کمسه قادر اولمزکه اول محلده دم اوره • یعنی حق
تعالی دیلرسه طرفة العین ایچنده جهان و ما فیهانی
خراب ایدوب جمله‌سی هلاک ایدر • قادردر • لکن خلقدن
بریسی اول خدانک بو ایشنه نچون • نچون شونی شویله
اتدک دیو بر نفس سوزه قادر دکلدر • حکم انکدر
قوله تعالی لِمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ
انکه با مرغ هوا ماهی دهد • اول خدا که هواده
اوچن قوشه ماهی ویرر • یعنی دریا اولات

بالقلری

بالقلری هوا یوزنده بروازایدن قوشلره نفقه ویرر •
بنده کان را دولت شاهی دهد • قوللرینه پادشاهلق
دولتنی ویرر • یعنی مخلوقدن بریسنه دولت ویروب
عالمه پادشاه ایدر • زیرا حکم انکدر جمیع امور کندویه
مخصوصدر • طفل را در مهد کویا او کند • بشک
ایچنده طفلی اول خدا کویا ایدر • یعنی سویلدر • طفلدن
مراد حضرت عیسی اولمق جائزدر • قوله تعالی فَأَشَارَتْ
إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا •
قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا
و یوسف پیغمبر علیه السلام قصه‌سنده دخی مذکوردر •
زلیخا حضرت یوسفه بهتان اتدکده اول
بهتاندن خلاص اولمق ایچون ایتدی بشکده در
آیلق بر اوغلان وار ایدی کتوردک اول بزم یالکزمزه
شهادت ایدر زیرا اوله خانه ایچنده بزم ایله بیله ایدی
دیجک باذن الله تعالی او طفل ایتدی قوله تعالی
إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ
الْكَاذِبِينَ • وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
مِنَ الصَّادِقِينَ • بو طفل دخی اولمق جائزدر • مراد
حق تعالینک بونک کبی ایشلری اتمک قتنده آسان
ایدوکنی اشعاردر • بی پدر فرزند پیدا او کند •
پدرسز فرزندی اول خدا پیدا ایدر • فرزندی پیدرنی

قاچمی دیدیلر

اکثر نسخه‌ده مصرع اول
صاحب واقع اولمشدر مخ

مراد حضرت عیسی روح الله در که حق تعالی آنی
بی پدر خلق ایلمشدر قوله تعالی إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ
اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِن تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُن
فَيَكُونُ مرده صدساله را حی میکند یوز یللق
اولوبی دری ایلر این بجز حق دیگری کی میکند
بونی حقدن غیری بر کمسه قادر ایلمز یعنی ایده مزدیکدر
مرده صدساله مراد عزیز پیغمبردر که بر چرومش
استخوانی کورب بو استخوان تکرار نیجه حیات بولور
دیو تعجب ایدیجك فی الحال حق تعالی اکا کمال قدرتن
بلدرمك ایچون روحنی قبض ایلیوب یوز ییل اول حال اوزره
قودی یوز ییلدن صکره ینه امر ایدوب روحنی ویردی
نیجه زمان دخی دری اولدی قوله تعالی أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَىٰ قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُحْيِي
هَٰذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ
قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَل لَّبِثْتَ
مِائَةَ عَامٍ فَانظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ
وَانظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِّلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى
الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ
قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ صدق الله العظیم
صانعی کز طین سلاطین میکند برصانع در که
بالجقدن سلطانلر ایدر یعنی حق تعالی برصانع در

قرو بالجقدن پادشاهلر خلق ایدر قوله تعالی
إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّن صَلْصَالٍ
مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ نجم را رجم شیاطین میکند
یلدزی شیطانلره رجم ایدر یعنی چند شیاطین
ملائکه دن بعضی احوالی استماع ایلیوب یر یوزنده
اولان منجمینك و کهنه نك قلوبنه حلول ایدوب
مغیباتدن خبر ویرملرینه قوت ویرمك ایله کفرلرینه
امداد اتمك نیتی ایله بر برینك اوزرینه بنوب آسمان
جانبنه عروج ایدیجك حق تعالی انلری رجم اتمك
ایچون طارق یلدزندن بر آتش چقوب انلری انلری
احراق بالنار ایدوب جمله سن تار و مار ایلدی و خاکستر
لرینی بر باد ایلدی قوله تعالی وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا
بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِّلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا
لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ از زمین خشك رویاند
کیاه قوری یردن اوت بتورر یعنی حق تعالی قورو
وشوره یردن سبزوات بتمك متصور اولمدوغی
یرلردن اوتلر و درختلر بتورب بیشلستان اتمکه
قادردر دیمك اولور قوله تعالی أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ
الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ
أَنْعَامُهُمْ وَأَنفُسُهُمْ أَفَلَا يُبْصِرُونَ آسمانها را
هم او دارد نگاه دخی کوکلری اولخدا صقلیودر

چرخ جبیر عربیلر ورانك
ضمیله اولنسر وصوصزبه
دیرلر مصلحه

يعنی يری قات كوكلری دركسز متين طوتر قوله تعالی
إن الله يمسك السموات والارض أن تزولا ولئن
زالتا إن امسكهما من احد من بعده انه كان
حليما غفورا هيچ كيمسه ملكك اوله انبازی هيچ بر كمسه
آنك ملكنده شريك دكلدر احد در شريكی يوقدر ملك
وحكم آنكدر له الملك وله الحمد وهو على كل شیء
قدير قول اوزا لحن نی وناز نی اول خدانك قول
شريفينك لحنی ونازی يوقدر يعنی حق تعالينك كلام
عزتی صوتدن وترتيب نغمی دن منزهدر حرف وصوتدن
مبرا ايدوكی بياندر حضرت شيخ قدس سره العزيز
كل امر ذی بال لم يبدأ بالحمد فهو ابتر واجدع موجبنجه
كتابنه حمد ايله ابتدا ايدوب حمد وثنادن فارغ اولنجق
نعت رسوله شروع ايلدی والله الموفق والمرشد

در نعت سيد المرسلين

سيد الكونين ختم المرسلين اول رسولكه ايكی عالمك
سيدی در ومرسللرك ختميدر اندن غيری پيغمبر
دخی كلمسه كركدر حتی كندونك الفاظ دربارلرندن
لا نبی بعدی صادر اولمشدر قوله تعالی ما كان
محمد ابا احد من رجالكم ولكن رسول الله
وخاتم النبيين وكان الله بكل شیء عليما
آخر آمد بود فخر الاولين اكرچه اول رسول جمله

انبيا نبيدن مقصود ...

پيغمبرلردن ورسوللردن صكره كلدی اما اول كلن
انبيا ومرسلينك دخی فخريدر وجمله نك كزيده سی
اولدی اولدی اندن اشرف واندن اكرم كمسنه خلق
اولنمادی بلكه اول خلق اولنمسه جميع موجودات دن
برشی خلق اولنمزدی نته كم حديث قدسی ده حق تعالی
بيورر يا محمد لولاك لولاك لما خلقت الافلاك
بو تقديرجه موجوداته سبب اول اولدی فافهم
آنكه آمد نه فلك معراج او اول محمدكه طقوز
فلك آنك معراجی كلدی يعنی معراجی اولدی مراد طقوز
افلاكه اوزره عروج ايتدی ديمكدر زيرا معراج جسمانيدر
طقوز فلكدن كذر ايتمشدر انبيا واوليا محتاج او
نبيلر وولیلر آنك محتاجلريدر زيرا جميع انبيا و
اوليا اول رسولك شفاعتنه محتاجلردر شد
وجودش رحمة للعالمين اول رسولك وجود شريفی
عالملره رحمت اولدی قوله تعالی وما ارسلناك الا
رحمة للعالمين مسجد او شد همه روی زمين
دكلی يريوزی آكا مسجد اولدی زيرا اول كلن
پيغمبرلره حق تعالی يه سجده كاه ايچون بر مكان تعيين
اولنمش ايدی تا اول مكان معينه وارمينجه سجده
وعبادت ايده مزلر ايدی لكن بزم پيغمبريمزه حق
تعالی بو يريوزينی جميعا سجده كاه ايتدی هرنه مكانده

نبی عليه السلام روايت بو حديث بريعه اشارت واردر
فضلت على الانبياء بست اعطيت جوامع الكلم
ونصرت بالرعب واحلت لی الغنائم
وجعلت لی الارض مسجدا

هر قنده کیمسه استرسه نماز قلور وسجده ایدر وبز امتلرینه دخی بویله اتمك جایزدر ٭ اول کلن انبیایه وامتلرینه بو قدر رفعت ویرلمدی ٭ آنکه یارش بود ابوبکر وعمر ٭ اول رسولک که ابوبکریله عمر آنك یارلری ایدی رضی الله تعالی عنهما ٭ ازسر انکشت او شق شد قمر آنك برمغی وجندن آی ایکی شق اولدی ٭ یعنی اول رسول حرطاغنه چقوب ماهتابه برمغیله اشارت ایلدکده آی ایکی پاره اولوب مبارك صبرندن کیروب بر پارهسی صاغ جانبندن وبر پارهسی صول جانبندن چقوب اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله دیو بوتون اولوب یرینه کتدی ٭ قوله تعالی اقتربت الساعة وانشق القمر وان یروا آیة یعرضوا ویقولوا سحر مستمر ٭ در نعت چهار کزین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین آن یکی اورا رفیق غار بود ٭ اول سلطانلردن بری رفیق غار ایدی مراد ابوبکر صدیق حضرتلریدر رضی الله تعالی عنه مکهٔ مکرمه دن شرفها الله مدینهٔ منورهیه هجرت واقع اولدوغی کیجه بر مغارده ایکیسی پنهان اولدیلر کفار انلری بولمغه قادر اولامدیلر ٭ قوله تعالی اذ هما فی الغار اذ یقول لصاحبه لا تحزن ان الله معنا وان دکر لشکر کش ابرار بود ٭ اول بری لشکر کش ابرار ایدی مراد حضرت عمردر رضی الله تعالی عنه

زیرا

زیرا ممالك عجم وسایر ممالك آنك زماننده فتح اولدی صحابهٔ رسول اکا لشکر اولوب هر مملکتلری انلر ایله فتح اتمکین لشکر کش ابرار دنلدی ابرار برك جمعیدر بانك فتحیله ایو کشی معناسنه مراد صحابهٔ کزیننده رضوان الله علیهم اجمعین صاحبش بود نیز عثمان وعلی حضرت عثمان وحضرت علی رضی الله عنهما اول رسولك مصاحبلری ایدیلر ٭ بهر آن کشتند در عالم ولی اول سببدن عالمده ولی اولدیلر ٭ یعنی اول ایکی سلطان رسول حضرتنك صلی الله علیه وسلم مصاحبلری اولدقلری سببدن عالمده ولی اولدیلر ٭ آن یکی کان حیا وحلم بود ٭ اول بری حیا وحلمك کانی ایدی ٭ مراد حضرت عثماندر ٭ حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بیورمشلردر که حضرت عثمانك حیاسندن ملکلر اوتانورلر دیو بیورمشلر مشهوردر ٭ وان دکر باب مدینهٔ علم بود ٭ واول بری علم شهرینك قپوسی ایدی ٭ مراد حضرت علی المرتضی در کرم الله وجهه ٭ آن رسول حق که خیر الناس بود ٭ اول رسول حق که جمله خلقك خیرلوسی ایدی عم با کش حمزه وعباس بود ٭ حضرت حمزه وحضرت عباس اول رسولك عم یاکاری ایدیلر یعنی اول سلطان کونینك عمولرندن بو ایکی سلطانلر ایمان کلدروکی اشعاردر ٭ هردم از ما صد درود وصد سلام ٭

هردم بزدن یوزدرود ویوز سلام یعنی هر نفسده
بو رسوله وآل واصحابنه تمام رسوله وآنك آل واصحابنه
اوزره اولسون رضوان الله تعالی علیهم اجمعین

در بیان ائمهٔ دین

آن امامانی که کردند اجتهاد اول عظیم القدر اولان
امامل که جهد ایلدیلر شریعت محمدی ودین احمدی یه
رونق وتقویت ویرمك ایچون معانیء قرآن عظیمه
واحادیث نبویه ده اجتهاد ایدوب مسائل شرعیه‌یی
عیان وبیان ایدوب معضلات ومشکلاتنی اظهار واثبات
ایلدیلر رحمت حق بر روان جمله باد حق تعالینك
رحمتی آنلرك جمیعسنك روحلرینه اولسون آمین
بوحنیفه بود امام باصفا اول امامل برسی
امام باصفا ابوحنیفه حضرتلری ایدی که اسم
شریفلری نعمان وپدرلری ثابت ایدی ابوحنیفه
کنیتیدر اولنون همزه حذف اولنمشدر وزن ایچون
بوابو معناسنه در آن سراج امتان مصطفا
اول امام باصفا محمد مصطفانك امتلرینك چراغیدر
یعنی دین اسلامه آنڭ شعاع ونوری ایرشوب
شرع شریفك یوللری روشن اولدی وحبیب اکرم
صلی الله علیه وسلم آنك حقنده سراج امتی بیورمشدر
امت بولك معناسنه در باد فضل حق قرین جان او

حق تعالینك فضلی آنك جاننه قرین اولسون شاد باد
ارواح شاگردان او آنك شاگردلرینك ارواحی حق تعالی
حضرتلرینك رحمتی ایله شاد اولسون صاحبش بو یوسف
القاضی شده یوسف قاضی آنك مصاحبی اولمش ایدی
مراد امام یوسف حضرتلریدر وز محمد ذو المنن راضی شده
ودخی امام محمد حضرتلرندن ذو المنن راضی اولمش ایدی
شافعی ادریس ومالك بازفر اول امامل برسی شافعی
در اسم شریفلری ادریس در وبرسی مالك در زفر ایله یعنی
امام مالك حضرتلری ایله امام زفر حضرتلریدر رحمهما الله
یافت زیشان دین احمد زیب وفر دین احمد آنلردن زیب و
فر بولدی یعنی دین اسلام اول امامل اجتهادلری سببی ایله
زینت وقوت بولدی دیمك اولور احمد حنبلی حضرتلری دخی اول
امامل دن برسیدر لکن آنلره نسبت ایله آنك مذهبنك
شیوعی اولمامق حضرت شیخ کتابنده ذکر اتمدی دیمشلر
روحشان در صدر جنت شاد باد آنلرك روحلری صدر
جنتده شاد اولسون قصر دین از علمشان آباد باد
دین قصری آنلرك علمندن آباد اولسون یعنی آنلرك علملری
اثرلرندن دین کوشکی معمور اولسون دیمکدر رحمة الله علیهم اجمعین

در عذر گناه میگوید

پادشاها جرم ما را در گذار ای پادشاهم بزم گناهمزی فو
یعنی عفو ایله ما گنهکاریم وتو آمرزگار بز گنهکارلروز

بادا مر دعائیه مسهه

بوابو معناسنه در
همزه حذف اولنمشدر
مسهه

ذو صاحب معناسنه در من منتك جمعیدر
نونك تشدیدیله یعنی احسان صاحبی دیمك
در مراد الله تعالیدر مسهه

زیشان
ز ایشان
تقدیرنجه در
مسهه

زیب زینت معناسنه
وفر قوت معناسنه در
مسهه

روحشان روح ایشان
تقدیرنجه در مسهه
علمشان مثلو

پادشاها لفظنده اولان الف حرف ندا
تعاملنه قائمدر مثلا خدایا کبی ای خدا
دیمك اولور مسهه

سن یولغابجی سن • تو نکوکاری وما بدکرده ایم • سن
ایو اشلر سن وبز یرامز اشلرز • یعنی یا الهی بز دایما یرامز
عمللر وسوء حال اولوب امر شریفکه مخالف اشلر ایروب سنك
کبی اولو پادشاهه عصیان ایدرز حال بوکه لطف وکرمکدن
سن بزم جرمزی عفو ایدوب صوچمزی باغشلر سین دیکدر •
جرم بی پایان وبی حد کرده ایم • حدسز ونهایتسز
صوچلر اشلمشزدر • سالها در فسق وعصیان کشته ایم
نچه یللر فسق وعصیان ایچنده اولمشزدر • آخر از کرده
پشیمان کشته ایم • آخر اشلدوکمز نامعقول وناسزا
اولان فعللریمزه پشیمان اولمشزدر • روز وشب اندر
معاصی بوده ایم • کیجه وکوندز معاصی ده اولمشزدر •
غافل از یؤخذ بالنواصی بوده ایم • یؤخذ بالنواصی دن غافل
اولمشزدر • یعنی روز محشرده مجرملر سیمالرندن بلنوب ناصیه
لری صاچلرینك تللری ایله ایاقلرینی بندا یلیوب زبانیلر جهنمه
آتسلر کرکدر حال بوکه بز اول مؤاخذه کونندن غافل اولمشز
اللهم عافنا بحرمت حبیبك محمد علیه السلام • قوله تعالى
يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي
وَالْأَقْدَامِ • فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ • صدق الله •
دایما در بند عصیان بوده ایم • دایما عصیان قیدنده
اولمشزدر • هم قرین نفس وشیطان بوده ایم • هم نفس و
شیطانك قرینی اولمشزدر • یعنی نفس وشیطانك

قرین یقین معناسنه در

امرینه

امرینه مطیع اولوب هوالرینه تابع اولمق ایله قرب حاصل
ایدروب بو ایکسنه قول اولمشزدر حال بوکه بونلر بزم قوی
دشمنلریمزدر • قال رسول الله صلى الله عليه وسلم • اعدى
عدوك نفسك التي بين جنبيك • فاحذر وتجنب •
بی کناه نکذشته بر ما ساعتی • بزم اوزریمزه بر ساعت
کناهسز کچمشدر • با حضور دل نکرده یم طاعتی • حضور
قلب ایله بر طاعت اتممشزدر • عبادت وطاعتمز جمعیت خاطر
ایله اولمیوب عصیان پریشانلغی ایله خضوع وخشوعمز
اولمدوغی ابجلدن کما هو حقه قوللق ایده مامشزدر حال بوکه
حضور قلب اولمینجه عبادت دخی مقبول دکلدر • لا صلوة
الا بحضور القلب بیورمشلر فافهم • بر در آمد بنده بکریخته
فرار ایتمش اولان قول قپویه کلدی • آب روی خود بعصیان
ریخته • عصیان سببی ایله یوزینك صوینی دوکمش یعنی
چوق عصیان ایتمکله یوزی صوینی یرلره دوکوب غایت
کستاخلغندن فرار ایلمشکن ینه کندو افندیسی قپوسندن
غیری بر جای مناص بولمیوب ینه عذر خواهلق وپشیمانلق
ایله قپوسنه کلدی • مغفرت دارد امید از لطف تو •
سنك لطفکدن مغفرت امیدن طوتر • زانکه خود
فرموده لا تقنطوا • اول سببدن که سن کلام قدیمکده
لا تقنطوا بیورمشسندر • یعنی ای بنم نفسلرینه بکزه قوللرم
اولوب اکثار عصیان ایله اتلاف مال واسراف عمر ایدیکز ایسرده •

طاعتی وساعتی ده اولان یالو
وحدت ایچنده ...

کستاخ بی ادب معناسنه در
... اوزنی ... ایچون داکر
...

بنم رحمتدن مأیوس اولمکز دیو بیورر سن اول سبب ایله
سندن مغفرت طلب ایدرز قوله تعالی قل یا عبادی الذین
اسرفوا علی انفسهم لا تقنطوا من رحمة الله ان الله
یغفر الذنوب جمیعا انه هو الغفور الرحیم
بحر الطاف تو بی پایان بود . سنک الطافک بحری
نهایتسزدر . نا امید از رحمتت شیطان بود .
سنک رحمتکدن مأیوس اولان شیطاندر زیرا ابلیس
لعیندن غیری رحمتدن مأیوس کمسنه یوقدر کافرک دخی
ایمانه کلمک احتمالی واردر . نفس وشیطان زد کر نیما
راه من . ای کریم الله نفس دخی شیطان بنم یولمی اوردی
رحمتت باشد شفاعت خواه من . سنک رحمتک
بنم شفاعت خواهم اولسون یعنی الهی رحمتک شفیعم اوله
دیمکدر . چشم دارم کز کنه پاکم کنی . امید طوترم که
بنی کناهدن پاک ایلیه سین . پیشتر از آن کانه جهان
خاکم کنی . انلر اولکه بنی جهانده خاک ایلیه سین یعنی
یعنی اولمزدن اول بن قولکه توبهٔ نصوح ارزانی قلوب
کناهدن پاک ایلیه سین دیمکدر . انکه از کزبرن جانم بری
اولدم ایچنده جانمی برندن ایله سین یعنی روحمی قبض
ایده سین . از جهان با نور ایمانم بری . جهاندن ایمان
نوری ایله ایلته سین یعنی ایمان نوری ایله قبض ایده سین
دیمکدر .

در نکوهش نفس اماره

عاقل آن باشد که او شاکر بود . عاقل اول کمسه اولورکه
شاکر اوله یعنی هر حالده شکر ایدیجی اوله . وانکهی بر نفس
خود قادر بود . وانلرن صکره کندو نفسی اوزره قادر
اوله یعنی نفس اماره سنی کندویه رام ایده رب ریاضات و
پرهیزات ایله مطمئنه یه دخی کچوب راضیه مرضیه مقامنه
قدم بصوب ارجعی خطابنه مظهر دوشه . اللهم یسر
هر که خشم خود فرو خورد ای جوان . ای جوان هر کیمکه
کندو خشمنی یوتدی یعنی غضبه کلدوکی وقتده نفسنک
امرینه مخالفت ایدوب غضبنی دفع ایلدی . باشد او از نکار
ان جهان . اول کمسه جهانک قورتلمشلرندن اولدی
یعنی محل غضبده صبر و تحمل اتمک ایله حق تعالینک غضب
سخطندن قورتولوب رحمته لایق اولدی قوله تعالی
والکاظمین الغیظ والعافین عن الناس والله
یحب المحسنین . آن بود ابله ترین مردمان . اول
کمسه در خلقک زیاده ابلهی غایت احمقی . کز پی نفس و
هوا باشد دوان . که اول کمسه نفس و هوا اردنجه
سکردیجی اوله یعنی قتی زیاده ابلهی شول کمسه که کیجه
وکوندز هوای نفسانیه و آرزوی طبعانیه ایله عمرینی
تلف ایدوب غفلت ایله کچورد بیت آچ کوزوکی غفلتی
قوزینها د . هیچ صاحب غافلی بود وزکار . وانکهی
بیدار آن تاریک رای . وانلرن صکره قیاس ایدی اول

نامعقول فکرلو کمسه • خواهد آمرزید نش آخر خدای •
عاقبت حق تعالی انی یرلغسه کرکدر • یعنی دایما نفس وشیطانه
متابعت اتمک ایله امر حقه مخالفت ایدوب هوا پرست
اولدوغی حالده ینه حق تعالی بنی یرلغایب اصلا عذاب
وعقاب اتمز دیو قیاس اتمکین مکر حقدن امین اولورلر اول
خود محالدر • کرچه درویشی بود سخت ای پسر • ای اوغل
اکرچه درویشلك قتیدر کوچدر • هر ز درویشی نباشد
خوبتر • هم درویشلکدن خوبرك برنسنه یوقدر • یعنی
درویشلکدن لطیف برنسنه یوقدر • هرکه اورا نفس سرکش
رام شد • هر کیمه کم سرکش نفس رام اولدی • از خردمندان
نیکونام شد • اول کمسه ایو نام ایله آکلنور عاقللردن
اولدی • در ریاضت نفس ببر اکو شمال • ریاضتده
یرامز نفسك قولاغنی بود • تا نبیند از دترا انهر وبال
تا اول نفس سنی وبال ایچنه اتمیه • هرکه خواهد تا سلامت
ماند او • هر کیمکه استرسه تا کیم سلامت قاله • یعنی جمله
بلالردن قورتلمش اوله • از جمیع خلق رو کرداند او •
اول کمسه جمیع خلقدن یوز دوندروب عزلت اختیار ایلیه
تا کیم السلامة فی الوحدة موجبنجه عمل ایدوب تزکیهٔ
نفس وتصفیهٔ قلب اتمکه همت ایلیه زیرا بو خلق ایله الفت
ایلین کمسه‌لر سلامت بولمق قابل دکلدر • مردمان سر بسر
در خواب دان • بو خلق عالمی دکلی سن اویخوده بل مرادغفلت در

کشت بیدار آنکه او رفت از جهان • بیدار اولدی شول
کمسه کم جهاندن کتدی • یعنی اولدی نته کم حضرت علی
کرم الله وجهه بیورمشلردر • النَّاسُ نِيَامٌ اِذَا مَاتُوا
انتبهوا • زیرا بو دنیا همان برخیال خوابدر • آنکه رنجاند
تراعذرش بذیر • اول کمسه کم سنی رنجیده اتدی سن آنك
عذرنی قبول ایله • تا بیابی مغفرت بروی مکین • تا کم مغفرت
بولمق استرایسک آنك اوزرینه طوتمیه سین • یعنی بر کمسنه
کم سنی بر طریقیله رنجیده اتمش اوله اول کمسه صکره
پشیمان اولوب تکرار حلاللق دلرسه عذرنی قبول
ایلیه • فرصت بولدم دیو اول کسیدن انتقام المغه
جرأت ایلمه عفو ایله تا کم سندخی سزاوار مغفرت
اولاسین • حق نداردد دوست خلق آزار را • حق تعالی
مردم آزار اولان کمسه‌یی دوست طوتمز • نیست
این خصلت یکی دیندار را • بو خصلت دیندار اولان
کمسه‌لردن برسینده یوقدر • زیرا بر مؤمنك قلبنی
رنجیده وپریشان اتمك عرش الهی یقمق کبیدر • قلب
المؤمن عرش الله دینلمشدر • از ستم هر کو دلی را ریش
کرد • هر کیمك کم ظلمندن بر قلب مجروح اولدی • آن
جراحت بر وجود خویش کرد • اول جراحتی کندو
وجودینه اتدی • زیرا هر نه کم کشی دنیاده ایدر اول
اتدوکی کندویه در • روز محشرده جزاسن بولسه کرکدر

خلق آزار کلمه‌سنك معناسنه در

هرکه در بند دل آزاری بود • هر کیمك دل آزارلق
قیدنده اولری یعنی کوکل انجتمکی کندویه عادت
ایلدی • در عقوبت کار او زاری بود • عقوبتده
آنك ایشی زاریلق اولری • زیرا بو خویلو کشی حق
تعالینك عقوبتنه کرفتار اولوب دائما زار و افغان
ایچنده اولور العیاذ بالله • ای پسر قصد دل آزاری
مکن • ای اوغل دل آزارلق قصدن ایلمه • یعنی کمسه نك
خاطرن انجتمکه قصد ایلمه • از خدای خویش بیزاری مکن
کندو افندیکدن بیزارلق ایلمه • زیرا بر کمسنه مخلوقی رنجیده
ایتسه حقیقتده حق تعالیدن بیزار اولمش اولور نعوذ
بالله • خاطر کس را مرنجان ای پسر • کمسه نك خاطرن
رنجلو ایلمه ای پسر یعنی ای اوغل • ورنه خوردی زخم
بر جان ای پسر • یوخسه کندو جانك اوزره زخم یرسن
ای اوغل • کر همی خواهی که کردی معتبر • اکر استرسنك
که معتبر اولاسین • نام مردم جز بنیکویی مبر • مردمك
نامنی ایلکدن غیری ایله ایلتمه یعنی خلقك آدنجه
غیبت و مساوی عیوب یرامز فعللره منسوب ایلمه
هر کشینی ایلك ایله یاد ایله سن دخی خلق آراسنده
معتبر اولاسین • قوت نیکی نداری بد مکن • ایلك
اتمکه قدرتك یتشمز ایسه باری کلك و یرامزلق اتمه
بر وجود خود ستم بی حد مکن • کندو وجودکه حدسز

ظلم

ظلم اتمه زیرا یرامزلق ایدن کشی معنیده کندو وجودینه
زیاده ظلم اتمش اولور • قوله تعالی • وان لیس للانسان الا
ما سعی • رو زبان از غیبت مردم ببند • یوریجی دلوکی
خلقك غیبتندن بغله یعنی غیبت و مساویدن لسانکی
حفظ ایله • تا نبینی دست و پای خود به بند • تا کورمیه
سن الوکی و ایاغوکی بند ایچنده یعنی قیامت کوننده اول
اتدوکك غیبت و مساوی سببی ایله • دست و پایکی
بند ایله کورمیه سین • سلامت الانسان فی حفظ اللسان
دیمشلردر • حق تعالی حضرتلری دلکیزی بو مقوله کلمات
و کندو ذکرندن غیری نسنه لردن صقلیوب بکلیوویره آمین
هرکه از غیبت زبانش بسته نیست • هر کیمك که
لسانی غیبتدن بغلو دکلدر • آنچنان کس از عقوبت
رسته نیست • انجلین کمسه عقوبتدن قورتلمش دکل
در

در فواید خاموشی

ای برادر کر تو هستی حق طلب • ای قرنداش اکر سن
حقی طلب اتمك سوداسی وار ایسه • جز بفرمان خدا
مکشا ای لب • خدانك بیروغی اولمدوغی یرده لبکی
کشاده اتمه • یعنی حق تعالی امر اتدوکندن غیری نسنه
سویلمه • ما لا یعنی سویلمکه میل اتمه • قل الخیر والا فاسکت
کر خبر داری زحی لا یموت • اکر حی لا یموت تکریدن
خبر طوترسك یعنی خبرك وار ایسه • بر دهان خود

بیته مهر سکوت • کنزودهانك اوزره سکوت
مهری اور • ای پسر پندو نصیحت کوش کن •
ای اوغل وعظ نصیحت ایشید چی اول یعنی نصیحت
قبول ایدیجی اول • کر نجاتی بایدت خاموش کن •
اکو سکا نجات کرك ایسه خاموش اول • هرکرا کفتار
بسیار بود • هرکیمك کم کفتاری چوق اوله یعنی سوزی
دل درون سینه بیمار بود • اولکیشینك قلبی
سینه سنده خسته اولور • مزکثرت کلامه
کثرت ملامه • عاقلانرا پیشه خاموشی بود • عاقل
اولانلرك عادتی خاموشلقدر • پیشهٔ جاهل
فراموشی بود • جاهلك ایشی خاموشلغی فراموش
ایدوب کثرت کلامی کندویه آیش ایتمکدر • خامشی
از کذب و غیبت واجبست • کذب و غیبتدن خاموش
اولمق واجبدر • ابلهست آنکو بکفتن راغبست •
ابلهدر اولکمسه که غیبت سویلمکه و کذب سویلمکه
راغبدر • ای برادر جز ثنای حق مکوی • ای قرنداش
حق تعالینك ثناسندن غیری سوز سویلمه • قول
حق را ازبرای دق مکوی • حق سوزی دق ایچون
سویلمه یعنی کمسیه طعن و تشنیع و غمز ایچون سویلمه
الله رضاسی ایچون سویلیه دیمك اولور • هرکه دربند
عبارت می شود • هرکیمکه عبارت قیدنده اولدی •

یعنی

بیجا دستده اولان شیئی ضمیر غایبه
سینه یه مصروفدر • دل درون
سینه اشتغال بر نحودر • مه

دق طعن و تشنیع و غمز
مناسبنده در • مه

یعنی کندو ینی خلقه بکندرمك ایچون ظرافت ایله عبارت
مراد ایلسه • هرچه دارد جمله غارت میشود •
هرنه طوترسه جمله غارت و یغما اولنمش اولور •
زیرا اول کیشی ظاهر حالده کندو یی معرفت اهلی
قیاس ایدوب خلقه اظهار بلاغت ایتمك ایله باطننده
اولان آثار اعمال الحسنه دخی ضایع ایدر دیمکدر •
دل ز پر کفتن بمیرد در بدن • چوق سویلمکدن
بدن ایچنده کوکل اولور • کرچه کفتارش بود
در عدن • اکرچه اول کمسه نك کفتاری در عدن
ایسه ده • وانکه سعی اندر فصاحت میکند •
اول کیشی کم فصاحتده سعی ایدر چهره دلدا
جراحت میکند • اول کوکلی یوزنی مجروح ایدر
روز بانرا در دهان محبوس دار • یوری و ار
لسانکی آغزك ایچنده محبوس طوت • و زخلایق
خویش را مأیوس دار • و دخی خلایقدن کندوکی
مأیوس طوت یعنی خلق عالمدن قطع امید و علاقه
ایدوب حقه توکل تمکلنده معنی سوزلری ترك
ایدوب خاموش اول • هرکه او بر عیب خود بینا
شود • هر شول کمسه کم کندو عیبنی کوروجی
اولدی • روح اورا قوتی پیدا شود • آنك روحنه
بر قوت پیدا اولور • یعنی شول کیشی کم کندو عیبنی ایله

مأیوس امیدی قطع ایتمش اولق
مه

بینا کوروجی مناسبنده در
مه

مقید اولوب اصلا سایرلرك عیبی ایله تقید اتمسه
حق تعالی لطف وکرمندن اول کمسنك روحنه
قوت ویرر اول سبب ایله عبادته حریص اولوب روز و
شب توحید باری ایله درونی پر نور اولوب و آرزوی
دیدار خدا ایله کوزلری کریان وجکری بریان واله و
حیران اولور الله تعالی قوللرینه بو مرتبه نصیب ایلیه
آمین یا معین   **در صفت اهل ایمان میکوید**

هرکه باشد اهل ایمان ای عزیز ای عزتلو کمسنه
هر کیمکه ایمان اهلی اوله پاك دارد چار چیز از چهار
چیز دورت نسنه‌یی درت نسنه دن پاك طوتر
از حسد اول جود لرا پاك دار اولدر ك برسی
بودر که اول قلبوکی حسد دن پاك طوتا سن برسی بودر
خویشتن را بعد از ان مؤمن شمار اندن صکره کندوکی
مؤمن صای زیرا مادامکه درونکی حسد دن پاك
اتمیه بکمال مؤمن اولامزسن پاك دار از کذب و
از غیبت زبان دلوکی کذب وغیبتدن پاك طوت
تا که ایمانت نیفتد در زیان تا که سنك ایمانك زیانه
دوشمیه زیرا سید عالم حضرتلری الکذاب لا امتی
بیورمشلردر نعوذ بالله من ذلك پاك اکردایمی
عملرا از ریا اکر عملوکی ریادن پاك طوترسن
شمع ایمان ترا باشد ضیا سنك ایمانك شمعی ضیالنور

امانت ده تا خطاب ایچوندر
سهو

یعنی اکر اعمالکده ریا اولمیوب عبادتك اخلاص
اوزره اولورسه ایمانك چراغی منور اولور دیمکدر
چون شکم را پاك داری از حرام چونکم
قارنوکی حرامدن پاك طوته سن مرد ایمان را باشی
والسلام ایمان طوتیجی مرد اولورسین والسلام
یعنی اکر حرام لقمه دن قارنوکی پاك طوتوب اجتناب
اولورسك مؤمن کامل اولمش اولورسین زیرا ضیاء
القلب من اکل الحلال هرکه دارد این صفت باشد
شریف هرکم بو صفتلری طوترسه شریف اولور
ور ندارد دارد ایمان ضعیف واکر بر کمسه بو
صفتلر ایله موصوف دکلسه اول کمسنه‌نك ایمانی
ضعیفدر دیمك اولور هرکه باطن از حرامش پاك
نیست هر کیمك که باطنی حرامدن پاك دکلدر
روح او را ره سوی افلاك نیست اول کشینك
روحی افلاك جانبنه کتمکه یولی یوقدر یعنی عالم
علویه کتمك محالدر حق تعالیدن اکا فیض یوقدر
دیمك اولور چون نباشد پاك اعمال از ریا
چونکه عملاری ریادن پاك اولمیه هست بی حاصل
چو نقش بوریا نقش بوریا کبی اول عملاری حاصلسزدر
زیرا ریا ایله اولان عمل آخرتده هیچ شی دکلدر دیمك
اولور هرکرا اندر عمل اخلاص نیست هر کیمك

دارد یه یا خطاب
ایچوندر سهو

عمله اخلاصی یوقدر • در جهان از بنده کان خاص
نیست • جهانده حق تعالینک خاص قوللری بندن
دکلدر • هر که کارش از برای حق بود • هر کیمک که
کاری الله رضاسی ایچون اولدی ایسه • کار او
پیوسته با رونق بود • اولکشینک ایشی دایما
رونق ایله اولور • یعنی هر ایشی دایما الله قتنده
مقبولدر دیمک اولور • حق تعالی جمله اعمالیمزی ریادن
صقلیوب • خلوص قلب ایله عبادات اتدرب آیرمیه بمنه

در بیان آن که پادشاهانرا زیان دارد

چار خصلت ای برادر در جهان • ای قرنداش
جهانده درت خصلت واردر • پادشاهانرا
همی دارد زیان • اول درت خصلت پادشاهلره
زیان ایدر • پادشه چون برملا خندان شود •
پادشه چونکم خلق ایچنده خندان اولا بی کمان
در هیبتش نقصان شود • شبهه سز اول
پادشاهک هیبته نقصان اولور • زیرا پادشا
اولان کمسنه کثرت خلق ایچنده خنده ایلمک
عرض وشوکته نقصاندر • بریسی بودر • باز
صحبت داشتن با هر فقیر • کیرو هر فقیر وکدا ایله مصاحب
اولوب الفت اتمک • پادشاهانرا همی دارد حقیر •
پادشاهلری حقیر طوتر • یعنی حقیر وکداللر ایله مصاحب

اتمک پادشاهلرک خوارلغنه سببدر • ایکنجیسی
بودر • با زنان بسیار اگر خلوت کند • عورتلر ایله
اکر چوق الفت وخلوت ایده • خویشتن را پادشاه
بی حرمت کند • شاه کندویی حرمتسز ایدر • زیرا
عورتلر ایله تنها چوق اوترمق پادشاهلرک حرمتنه
نقصان ایدر • اوچنجیسی بودر • هر که را فر جهانداری
بود • هر کیمک که جهانده پادشاهلق قوتی واردر
میل او سوی کم آزاری بود • آنک کم آزارلق جانبنه
میلی واردر • شول پادشاه که ملکی دایم اولوب سلطنته
قوت استرسه ظلمی ترک ایدوب مردم نوازلق طرفنه
میل ایده • زیرا ظلم ومردم آزارلق پادشاهلرک قوتی
ونصرتلرینه نقصان ایدر • دردنجی خصلت بودر •
عدل باید پادشاهانرا وداد • پادشاهلره عدل
وداد کرکدر • تا ز عدلش عالمی کردند شاد • تا کم بو
عالم خلقی آنک عدل وداد ندن شاد وآسوده اولا
کرکندن آهنگ ظلمی پادشاه • اگر پادشاه بر ظلمه
قصد ایلسه • سود نکند مر ورا خیل وسپاه •
خیل وسپاه اول پادشاهه فائده اتمز • چونکه
عادل باشد وفرخ لقا • چونکه عادل اوله و
لقاسی مبارک اوله یعنی کوزل یوزلو اوله • باشد
اندن مملکت او را بقا • مملکت ایچنده اول پادشاهه

قوت لفظی انک تشدیدیله
قوت ودولت معناسنه در
منه

آهنک قصد معناسنه در
منه

بقا اولور یعنی عمری اولدقجه سلطنتنه زوال
کلمز دیمکدر • چون کند سلطان کرم با لشکری
چونکه پادشاه لشکره منسوب اولنلره کرم اوزره
اوله • بهر او بازند صد جان و سری • اول پادشاهن
اوتوری یوز جانلری دخی وار ایسه فدا ایدرلر زیرا
اَلْاِنْسَانُ عَبِیدُ الْاِحْسَانْ دیمشلردر • حق تعالی
حضرتلری زمانمز پادشاهی سلطان مراد خان
حضرتلرینی دخی خلد الله خلافته وابد سلطنته
کرم واحسان صفتلری ایله موصوف ایلیه آمین

در بیان موجب بزرگی میکوید

چار چیز آمد بزرگی را دلیل • درت نسنه اولولغه
دلیل اولدی • هر که او دارد بود مرد اصیل • هر کیمکه
اول درت خصلتی طوتر ایسه اول کمسنه مرد اصیلدر
علم را اعزاز کردن بی حساب • علمه زیاده وحسابسز
عزت واکرام ایلمک بر دلیل بودر • خلق را دادن
جواب با صواب • خلقه صواب ولطف ایله جواب ویرمک
ایکنجی دلیل بودر • هر که دارد دانش وعقل وتمیز
هر کیمکه علمی وعقل تمیزی واردر • اهل عقل و
علم را دارد عزیز • اهل علم واهل عقل اولنلری عزیز و
شریف طوتر اوچنجی دلیل بودر • زیرا عقلایه وعلمایه
عزت ایتمک واجبدر • حضرت رسالت پناه صلی الله

لشکری ده یا نسبت ایچوندر مسل

بزرگی ده یا مصدریه در مسل

تمیز ایرغاق معناسنه در مسل

علیه وسلم علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل •
ای برادر گر خرد داری تمام • ای قرداش اکر عقل تمام
طوترسک • یعنی عقل تمامک وار ایسه • نرم وشیرین
گوی با مردم کلام • خلقه سوزی نرم وشیرین
سویله • یعنی رفق ایله وطاتلو سویله • هر که باشد
ترش روی تلخ گوی • هر کیمکه اکشی یوزلو واجی
سوزلو اوله • دوستان از وی بگردانند روی •
دوستلر آندن یوز دوندررلر • هر که از دشمن نباشد
بر حذر • هر کیمکه دشمندن حذر اوزره اولمیه •
عاقبت بیند از و رنج وضرر • عاقبت اول کشی اول
دشمندن ضرر کورر • در جوار خود عدو را ره مده •
کندو جوارکده عدویه یول ویرمه • یعنی یقینکه کوزمه
از برای آنکه دوشمن دور به • اول سببدنکه
دشمن سندن ایراق اولمق یکدر • با محبان باش دایم
همنشین • دایم دوستلر ایله بله اوتوروجی اول •
تا توانی روی اعدا را مبین • تا قادر ایسک دشمنلرک
یوزنی کورمه • در میان دوستان مسرور باش •
دوستلر آراسنده مسرور اول • گر خرد داری
ز دشمن دور باش • اکر عقل طوترسک یعنی عقلک
وار ایسه دشمندن ایراق اول • ای پسر تدبیر راه اول
توشه کن • ای اوغل یول آزوغنه تدارک ایله مشغول •

پس حدیث این و آن یک کوشه کن • پس آنک و بونک

خبرلرینی برکوشه‌یه قو • یعنی برکوشه‌ده عبادت حقه

مداومت ایله شونی نشو ایله و بونی بو ایله دنیالرک خبرلرینی

قولاق اورب آلدینه • عاقبت برکون بو فنا ملکی ترک ایدوب

بالضروره دار بقایه رحلت اتسک کرکدر • کوچ ترا رکینه

اولوب آخرت یوللرینک ذخیره سنی پیدا اتمکه مقید

اولمق کرکسن • دیمک حق تعالی جمله موزی غفلتدن بیدار ایلیه

بمنه و کرمه

در بیان چار چیز که با خطر است

چار چیزست ای برادر در خطر • درت نسنه وار در

ای قرنداش خطرلو در • تا توانی باش از اینها بر حذر •

تا قادر ایسک بو درت نسنه دن حذر او زره اول •

رغبت دنیا و صحبت با زنان • دنیایه رغبت و عورتلره

رغبت ایلمک و انلر ایله مصاحب اولمق غایت خطرلودر

قربت سلطان و الفت با بدان • سلطانه یقین اولمق

و یرامزلر ایله الفت ایلمک بو ایکیسی دخی خطرلودر •

قرب سلطان آتش سوزان بود • سلطانک قربی

یقین آتشدر • با بدان الفت هلاک جان بود • یرامزلر

ایله الفت ایلمک هلاک جاندر • یعنی جانی هلاک

اتمکه سبب اولور • زهر دارد در درون دنیا چو مار •

دنیا درونده یلان کبی زهر طوتر • کرچه بینی ظاهرش

نقش نگار • کرچه آنک ظاهرینی نقشلو کورسین •

قرب یقین لک در [?]

یعنی

یعنی ظاهرده سکا قتی زینتلو و منقش کورونور اما

درونده زهری واردر • حب الدنیا رأس کل خطیئة

موجبنجه دنیایه محبت ایلمک جمله خطالرک باشیدر

و ضرر محض در حذر کر کرد • می نماید خوب و زیبا

در نظر • ظاهر انظرده خوب و زیبا کورونور •

لیک از زهرش بود جان را خطر • اما آنک زهرندن

جانه خطر واردر • زهر این مار منقش قاتلست •

بو منقش یلانک زهری قاتلدر اولدروجیدر • باشد

از وی دور هر که او عاقلست • هر کیمکه عاقلدر آندن

اول ایراق اولمق کرکدر • هیچو طفلان منکر اند سرخ و

زرد • اوغلانجقلر کبی صاری و قزیله آلدنوب

نظر ایله • چون زنان مغرور رنگ و بو مکرد • عورتلر

کبی رنک و رایحه یه آلدنمه یعنی الا یش دنیایه مغرور

اولوب آخرته یارار عمللری ترک و اهمال ایمه سینی دیمک

اولور • زال دنیا چون عروس آراسته است • قوجه

قری دنیا کلن کبی بزنمشدر • هر دو روزی شوی دیکر

خواسته است • هر ایکی کونده بر غیری اره وارسه

کرکدر • یعنی بو دنیا کمسیه وفادارلق اتمامشدر دیمک

اولور • مقبل آن مرد که شد زین جفت طاق

مقبل اول کمسه در که [illegible]

یعنی مقبول شول کمسه در که بو دنیایی ترک اتدی •

زال قحبه [?] عروس [?]

بو جفتدن طاق اولدی یعنی دنیالرک جفت اولدی [?] طاق نکاح [?]

پشت بروی کرد و دادش سه طلاق • اکا ارقه
دونوب اوچ طلاق ویردی • یعنی میل و محبت ایتمیوب
قبول ایلمدی دیمك اولور • لب به پیش شوی خندان
میکند • ار او کشیه دُدَاغنی خندان ایدر یعنی کولب
عرض محبت ایدر • پس هلاك از زخم دندان میکند •
صکره دش زخمی ایله هلاك ایدر • یعنی بو عجوزه دنیا
غایت مکاره لعنتدر ار او کمسه کولریوز کوستروب
اظهار محبت ایدر صکره دشلری ایله اصروب شویله
زخم دار ایدر که هلاك ایدر دیمك اولور • والسلام •

در بیان نیك بختی میگوید

شد دلیل نیکبختی چار چیز • نیکبختلکه دردت نسنه
دلیل اولدی • هرکه این چارش بود باشد عزیز •
هرکیمده کیم بو دردت نسنه اولسه او کمسه عزیز
اولور • نیست بی اصلی سزای تاج و تخت • اصلسز
لق تاج و دولتك و تختك لایقی دکلدر • دیمك اولور
نیك بختانرا بود رأی صواب • نیك بختلرك رأیی
و فکری صوابدر اصلا خطا اتمزلر و نا معقول
اشلری یوقدر • آنکه بد رأیست بود اندر عذاب •
او کمسه که بد رأیدر پرا مز فکرلودر آنجلین کمسه
عذاب ایچنده اولور • هرکه ایمن از عذاب حق بود •
هرکیمکه حق تعالینك عذابندن امین اولدی ایسه

نیست مؤمن کافر مطلق بود • او کمسه مؤمن
دکلدر کافر مطلقدر • یعنی حق تعالی بکا عذاب
اتمز دیو اعتقاد اولوب خوف اوزره اولمزسه
کافر اولور زیرا امن کفردر • عمر دنیا پنج روزی بیش
نیست • دنیانك عمری بش کونندن زیاده دکلدر زیرا
بقاسی یوقدر • غافلست آنکس که پیش اندیش نیست •
غافلدر شول کمسه که ایلروسن فکر ایتمیجی دکلدر •
ترك لذات جهان باید گرفت • جهان لذتلرینی ترك
ایلمك کرکدر • دامن صاحب دلان باید گرفت • صاحب
دللرك دامنن طوتمق کرکدر • یعنی بو فانی جهانی ترك
ایلیوب بر مرشدك اتکن طوتمق کرك • در پی لذات
نفسانی مباش • لذات نفسانیه اردنجه اولمه یعنی هوای
نفسه تابع اولمه • دوستدار عالم فانی مباش •
فانی عالمی دوست طوتجی اولمه یعنی دنیایه محبت ایلمه
زیرا جمیع خطالرك باشی دنیایی سومكدر • نیست
حاصل رنج دنیا بود نت • دنیانك بلاسن چکمه دن
نسنه حاصل دکلدر • عاقبت چون می بباید مرد نت
عاقبت چون اولمك کرکدر • كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
بو تقدیرجه چونکه موت مقرر اولیجق یا بو دنیانك
زحمت و مشقتنی چکمه دن سکا نه حاصل اولور دیمك
از تن چون جان روان خواهد شدن • چونکم

سنك بن نكدن جان كسته كرگورد • خاكت اندر استخوان
خواهد شرن • سنك استخوانك ايچره طوبراق
طولسه كرگورد • مرترا از دادن جان چاره نيست
جان ويرمكدن خلاصه سكا البته چاره يوقدر يعنى
اولمه چاره ڭ يوقدر • راه زنت جز نفس اماره نيست
سنك راه زنك نفس اماره كدن غيرى دكلدر • يعنى
سنى وصول الى الله دن منع ايدیجى وعالم قدسه
كيده راهكى سن ايدیجى نفسكدن غيرى دكلدر • ديك اولور

در بيان عافيت وموجب آن ميكويد

عافيت را كر بجوا بى اى عزيز • اكر عافيت استرسك
اى عزيز • مى توانش يافتن در جاد چيز • آنى درت
نسنه ده بولمق قابلدر • ايمنى و نعمت اندر خانمان
امينلك وخانمانده نعمت اولمق عافيه سبب
اولان درت نسنه نك برى بودر • تندرستى وفراغت
بعد از آن • تندرست اولمقدر وانڭ نصكره صاحب
عزلت اولوب جهاندن فارغ اولمق اشبو درت نسنه
دنيا ده عافيت وحضوره سبب وباعثدر ديمك اولور
چونكه با نعمت امانى با شدت • چونكه سكا نعمت الله
امينلك اوله • عافيت را زان نشانى باشدت
عافيت اوزره اولدوغكه اولسكا نشاندر ديمكدر
يعنى او نعمت وامان سنك عافيتوكه علامتدر ديمك اولور

بادل فارغ چوباشى تندرست • فراغ قلب ايله
چونكه تندرست اولاسن • ديكر از دنيا نباشد هيچ
جست • بوندنصكره دنيادن هيچ نسنه طلب ايتمك
كركسز دايما حق تعالى يه شكر ايتمك كركسز زيرا
صحت بدن ايله عافيت اوزره اولدوغك سكا بسدر زياده
طلب ايله ديمك اولور • برميا ور تا توانى كام نفس
تا قادر اولدقچه نفس مرادينى ويرمه • پرهيز ايله
تا نيفتى اى پسر در دام نفس • تا كم اى اوغل نفسك
دامنه دوشميه سين • زيرا اى آور هواى نفس را
آرزوى نفسى اياغك آلتنه كتور يعنى مرادنفسه
هوس ايتمه • كه بروده بهره هاى نفس را • واول نفسه
متعلق اولان بهره لرى آز وير يعنى مرادنى ويرمه ديمك
اولور • نفس وشيطان مى بندد از ره ترا • نفس وشيطان
سنى يولدن آلدلر • تا ببندد از نزد انددچه ترا • تاكه سنى
آلدلر قويوايچنه آتولر يعنى نفس وشيطان راه مستقيمدن
سنى اضلال ايتمكله چاهه آتارلر ديمك اولور حفظنى الله
واياكم • نفس را سركوب ودايم خوار دار • نفسك باشنى
اور ودايم خوار طوت • تا توانى دور شو از مردار دار
تا قادر اولدوغك قدر آنى مردار دن ايراق طوت يعنى
تازيانهٔ زهد وتقوا ايله نفسك باشنى اور وقدرتك
اولدقچه دقت ايدوب حرام اولان اشيادن ايراق طوت

دیمك اولور • نفس بد را هر که سیرش میکند • یرامز نفسی
هر کیمسه طوق ایدر یعنی طوق طوتر • در کنه کردن
دلیرش میکند • کناه ایتمکده او کمسه نفسی بهادر
ایتمش اولور • زیرا نفس اماره طوق اولدقجه کناه ایتمکه
زیاده حریص اولور و قوت بولور • حلق خود را دور
دارا ز هر مزه • کندو بوغازوکی هر مزه دن ایراق طوت
هر طعامك لذتنه مایل اولوب بوغازوکی قویمه حرام و
حلالنی فکر ایله • تا نیفتی در بلا و در بزه • تا کم بلایه
وکناهه دوشمیه سن • ز آب و نان تا لب شکم را پر مساز •
آب و ناندن شکمکی پر ایتمه • همچو حیوان بهر خود آخور
مساز • حیوان کبی کندکه آخور دوزمه یعنی حیوان کبی
اکل و شرب و خواب ایله مقید اولوب عبادات و طاعاتی
ترك ایتمه دیمك اولور • روز کم خوار کرچه صایم نیستی •
اکرچه صایم دکل سن باری کوندز آز یی • پر مخوار آخر
بهایم نیستی • شکمك پر اولنجه یمه آخر بهایم دکل سن
یعنی صغر دکل سن امدی چوق یمه دیمك اولور •

در بیان کم خوردن کم خفتن

ای که در خوابی همه شب تا بروز • ای شول کمسه که
بوتون کیجه تا صباح اولنجه اویقو ایچنده سین •
بهر کور خود چراغی بر فروز • کندو قبرك ایچون بر چراغ
ایدنلندر • یعنی غفلتدن بیدار اولوب کیجه لر ایچنده

عبادت ایتمکله قبروکه نور حاصل ایله • دیمك اولور •
خواب و خوار جز پیشهٔ انعام نیست • یمك و اویومق
حیواناتدن غیری کمسه نك ایشی دکلدر • خفته کانرا
بهره زین انعام نیست • اویقو ایچنده اولانلره
بو عبادت نورینك انعامندن نصیب یوقدر • ای
پسر بسیار خواهی خفت خیز • ای اوغل چوق اویو
سنك کورکده قالور • کر خبر داری ز خود بی کفت خیز •
اکر کندکدن خبردار ایسك دیمدن قالق • یعنی سکا
بر کون دنیادن قالقوب کت دیرلر امدی غفلت اویقو
سندن اویانوب عبادته مشغول اول • زیرا اولسك
کرکدر • کوچ محلنده غافل بولنورسك حال مشکل اولور
دیمکدر • دل درین دنیای دون بستن خطاست •
بو دنیای دونه کوکل بغلمق خطادر • دامن از وی
کر بود در چیدنی رواست • اکر سن اول دنیای دنی دن
اتککی دیوشره سن روادر • یعنی ترك ایدوب بر کوشه ده
ذکر الله ایله مشغول اولاسن اولاسی بودر دیمك اولور
از چه بندی دل بدین دنیای دنی • بو دنی دنیایه
نه دن یعنی نه سببدن کوکل بغلادك • چون نخواهد جاوید
در وی بودنی • چونکه بونده ابدی اولمق لغلغه ممکن دکلدر
ظاهر خود را میارا ای فقیر • کندو ظاهرکی بزه یوب
زینت ایله ای فقیر • تا چو بردی باطنت کردد منیر •

تا بو برا اولمش آی کبی باطنك منیر اوله یعنی نور دلنه
طالب هر صورت زیبا مباش • هر صورت زیبانك
طالبی اولمه • در هوای اطلس و دیبا مباش • دیبا
و اطلس هوسنده اولمه • از هوا بکذر خدا را بنده
شو • هوادن کچ خدایه قول اول • زنده کی یابیت
در زنده شو • اکوسکا زنده لك کرك ایسه زنده ایجنده
اول یا الو خرقه ایجنده اول • خرقۀ پشمینه را بر دوش
کن • یو کدن اولمش خرقۀ اکنوکه آل یعنی ارقاکه کی
شربتی از نامرادی نوش کن • نامرادلکدن بر شربت
نوش ایله یعنی دنیا مرادلو ینی ترك ایله دیمك اولور •
ای که در بر میکشی پشمینه را • ای کمسه که ارقه که
یو کدن خرقه کیمشیسن • پاك ساز از کبر اول
سینه را • اول سینه کی کبردن پاك ایله یعنی متکبر
اولمه • کر همی خواهی نصیب آخرت • آخرت نصیبنی
اکر استرسك • رو بر دکن جامهای فاخرت •
یوری وار اونر کنه اولان فاخر لباسلری چقار •
یعنی جیرتلیوب تفاخر اتمه دیمك اولور • من لبس الحریر
فی الدنیا لم یلبسه الاخرة • بی تکلف باش و آرایش
مجوی • تکلف سز اول و آرایش طلب ایلمه • ترك راحت
کیر و آسایش مجوی • راحتی ترك ایله و آسایش
طلب ایلمه • یعنی دنیانك راحتنی و دنیا صفاسنی

زنده آر یعنی بك فقیر یمالی
خرقه معناسنده در منه
پشمینه یو کدن دوار ادخرقه در منه

بر بوندنه آلتن معناسنه یعنی
تدنی ده چکن دیرلر مراد
ارقیه کیمك منه

فاخرت ده فاطا یا کیوندر
منه

ترك

ترك ایدوب آرایشنه مغرور اولمه که کیمسنه قنده جمعیت
ویرمسن هیچ وفاسی یوقدر فائیدر • همان آخرت عملنه
مقید اول دیمك اولور • در بر ت کو کسوت نیکو مباش
اکنکده دی کسوت نیکو اولماسون یعنی خوب و زیبا
قفتان اولمسون • زیر پهلو جامه خوابت کو مباش
سنك برنك آلتنده دیه د و شکك اولمسون • زیرا
عاقبت قره کیر بطراق اولسك کرکدر • قوله تعالی مِنْهَا
خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ
تَارَةً أُخْرَىٰ • همچو صوفی در پلاس و صوف باش •
صوفی کبی پلاس و صوف ایجنده اول • با صفتهای خدا
موصوف باش • خدانك صفتلریله موصوف اول •
یعنی تخلقوا باخلاق الله امرینه عامل اول دیمك اولور •
مرد ره را بوریا قالین بود • یول ارینه بوریا قالیندر
زانکه خشتش عاقبت بالین بود • آندن اوتوریکه عاقبت
بالینی خشت اولسه کرکدر • یعنی سالك راه حقیقت
اولنلر عاقبت بالینلری کرپج اولاجاغنی ادراك
اتمکله بو فانی دنیاده بر حصیرك اوزرنده اوتورمغه
قانع اولوب نرم دوشکلری و یاصدقلری و قالیلری
ترك ایلمشلر • الله تعالی جمله موزی خواب غفلتدن
بیدار ایلیوب کندو محبتنی میسر ایلیه بفضله و کرمه

در صفت درویشی خلق نیکو میکوید

قالین قالیچه معناسنه در
منه

خشت کرپیج معناسنه در
منه

گرترا عقلست با دانش قرین • اگر سنك عقلك علمله
قرین اوله • باش درویش و بر درویشان نشین •
درویش اول و درویشلر ایله اوتور • یعنی اگر
سنك علمك عقلیله مقارنت اتمش ایسه درویش
اول و انلر ایله مصاحب اول دیمكدر • همنشینی جز
بر درویشان مكن • درویشلردن غیری كمسه لر ایله
مجالست و مخالطت ایلمه • تا توانی غیبت ایشان مكن •
تا قادر اولدیغجه انلرك غیبتن ایلمه • یعنی فقرایی ذم
اتمه • حب درویشان كلید جنتست • درویشلرك
محبتی جنتك مفتاحیدر • دشمن ایشان سزای
لعنتست • انلرك دشمنلری لعنته لایقدر • یعنی
فقرایه محبت اتمین كمسه لر لعنته لایقلردر دیمك
اولور • پوشش درویش غیر از دلق نیست • درویشك
گیدوكی خرقه دن غیری دگلدر • درپی كام و هوای
خلق نیست • خلقك مرادی و آرزوسی هوسنده
دگلدر • مرد تا ننهد بفرق نفس پای • مرد تا كم
نفسنك تا دپه سنه ایاق قومیه یعنی نفسی ایاغی
التنه المیه • ره نجاید بدرگاه خدای • اول كمسه
خدانك درگاهنه كیجی یول بولور • هر كه او ترك
تن آسانی بود • هر كیمكه او تن صفاسنی ترك ایلدی
پس خلاف نفس ظلمانی بود • پس او كمسه ظلمانی نفسك

خلافن

خلافن ایدیجی اولدی زیرا نفس مخالفت اتمكله
لذاتی ترك ایدوب ریاضت و پرهیز ایله جسمنه
ضعف حاصل ایدر • مرد ره در بند قصر و باغ نیست
اهل طریق اولان كمسه قصر و باغ قیدنده اولمز
بر دل او غیر درد و داغ نیست • آنك قلبنده درد
و داغدن غیری نسنه یوقدر • یعنی شول كمسه كم
طریق حقده سلوك ایده اول كمسه روز و شب
مجاهدهٔ نفسیله مقید اولوب بو فانی دنیانك باغ و
بستانن ترك اتمكله اعمال آخرتك دردینه دوشر
دیمك اولور • گر عمارت را بری بر آسمان • اگر سن
عمارتی آسمانه وارنجه الدرسن یعنی عالی كوشكلر
و سرایلر بنا ایلیه سن • عاقبت زیر زمین گردی
نهان • عاقبت یر آلتنده نهان اولسك گركدر •
یا اول كوشكك و سرایك سكانی حاصل اولدقدن برآز
گتسك گركدر • گر چو رستم شوكت و زورت بود •
اگر سنك رستم گبی شوكت و قوتك اوله • جای
چون بهرام در گورت بود • سنك عاقبت بهرام
گبی مكانك گور اولسه گركدر • یعنی عالمه پادشاه
حكم ایلسك فایده یوقدر • بهر حال بر گون قبره گرسك
گركدر • ای پسر از آخرت غافل مباش • ای اوغل
آخرتدن غافل اولمه • با متاع این جهان خوش دل

مباش

بو جهانك متاعيله خوشدل اولمه • يعني دولت دنيايه
مغرور اولوب سونمه زيرا متاع دنيا شيء قليلدر •
قوله تعالى • قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ
اتَّقَى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا • در بليات جهان صبار
باش • جهانك بلالرينه صبر ايدیجی اول • كاه
نعمت شاكر جبار باش • نعمت وقتنده جبارك تكرينه شكر
ايدیجی اول زيرا نعمته شكر اتمك دولته سببدر • قوله
تعالى • لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ • الله تعالى شاكرلر زمره
جمله مزی الحاق ايليه • در بيان صفت بدبختی ميكويد
چار چيز آنا ربد بختی بود • درت نسنه بدبختلك
آثاريدر • جاهلی و كاهلی سختی بود • بری جاهل
اولمق و بری كاهل اولمق بو ايكيسی غايت ايله مشكلدر •
بی كسی و ناكسی هر چار رشد • بريسی كمسه سی اولمامق
و بريسی دخی خسيس اولمق • اشبو درت نسنه
جمله سی بدبختلك علامتيدر الله تعالى بو درت صفتدن
صقليوويره • بخت بدرا اين همه آثار رشد • بر امر بخته
بو جمله سی علامتدر يعني بو صفتلر ايله موصوف
اولان كمسه بدبخت و بی سعادتدر ديمك اولور •
آنكه در بند عبادت ميشود • اول كمسه كه عبادت
قيدنده اوله • بی شك از اهل خسارت ميشود •
شبهه سز اول اهل خسارت اولور • يعني شول كه

فصاحت اظهار ايتمكله كندوبی خلقه بكندرمكله
مقيد اولسه • آخرت عملرندن خسارت اتمش اولور •
هر كه سازد در جهان با خواب خور • هر كيمكه جهانده
يمك و اويومق ايله معتاد اولدی قناعت ايلدی
در قيامت نبود ش زآتش كذر • قيامتده اكا آتشدن
كذر اتمك قابل دكلدر • يعني شول كمسه كم دنياده زياده
غفلت اوزره اولوب اكل و شرب ايله مشغول اولمغيله
عبادتده كسل اوزره اولسه اول كمسه قيامت كوننده
صراطی اسانلق ايله كچمز بلكه جهنمه دوشر ديمك اولور •
روی كردان از مراد و آرزو • مراددن و آرزودن يوز
دوندرر اعراض ايله • پس بدركاه خدا آور تو رو •
صكره حق تعالى طرفنه يوز كتور • زيرا تا كيم مراد
جسمانيی و آرزوی نفسانيی ترك اتميجه جناب
حقه متوجه اوليمزسن • كامرانی سر ساكامی كشد
كامرانلق مرادسزلغه باش چكر • مرد ره خط در
نكونامی كشد • يول اری نكونام لغه خط چكر يعني
شول كمسه كم طريق حقه سلوك ايدر آنك نامی ايولر
دفترنده يازيلور ديكدر • امر و نهی حق چو داری
ای وحيد • ای وحيد الاقران اولان كمسه چونكه
حق تعالينك امر و نهيينی طوترسن يعني حاكم سن
پس مرو بر وايه نفس پليد • پس پليد و سركش

اولان نفسك هواسنه تابع اولمه هر ایشی الله ایچون
اشله • هر كه ترك كامرانی می كند • هر كیمكه كامرانلغی
ترك ایدر • بر خلاف نفس زندكانی میكند • اول كمسه
نفسك خلافنی اوزره دركلك ایدر یعنی مخالفت ایدر

در بیان ریاضت میكوید

كرهمی خواهی كه كردی سربلند • اكر استرمیسن كه
سربلند اولاسن یعنی عالی قدر اولاسن • ای پسر
بر خود در راحت به بند • ای اوغل كندو اوزروكه راحت
قپوسنی بغله یعنی دنیا راحتلرینی ترك ایله دیك اولور •
هر كه بربست او در راحت تمام • هر كیمكه اوكندو اوزرینه
راحت قپوسن بغلدی تمام • باز بروی شد در دار السلام
آنك اوزرینه دار السلامك قپوسی آچق اولور •
غیر حق را هر كه خواهد ای پسر • حق تعالیدن غیریسنی
هر كیم استدی ای اوغل • كیست در عالم ازو كمراه تر
آندن زیاده كمراه دنیاده كمدر • ای برادر ترك عزت و
جاه كن • ای قرنداش عزت وجاهی ترك ایله یعنی دنیانك
عزتینی ومنصبنی ترك ایله • خویش را شایستهٔ دركاه
كن • كندوكی دركاه حقه لایق ایله • عزت وجاهت
سوی پستی می كشد • عزت وجاه سنی الچقلغه چكر •
مر ترا بر تن پرستی می كشد • سنی تن پرستلكه چكر
خوار كردد هر كه باشد جاه جوی • خوار اولور هر كیم

عزت

عزت وجاه طلبنده اولورسه • ای برادر قرب این
دركاه جوی • ای قرنداش بو دركاهك یقینلغنی طلب
ایله زیرا دركاه حق طلبنده اولمق كسنی عزیز ایدر •
ای بسا كس كز برای نفس خوار • ای نیجه كمسه لركیم
نفسلری اوجندن خوار وذلیل اولمشلردر • در بلا
افتاد وكشت از غم نزار • بلالره كرفتار اولوب
غمدن نزار اولمشلردر • از برای نفس مرغ نامراد
نفسدن اوتوری نامراد قوش • آمد ودر دام صیاد
اوفتاد • آمد یعنی كلدی وصیادك دامنه اول قوش
دوشدی • تا دلت آرام یابد ای پسر • تا سنك قلبك
آرام بولوب اكلنمك استرسه یعنی حضور اتمك استر
بود ونابود جهان یكسان شمر • جهانك وارلغنی
ویوقلغنی یكسان بل یعنی توكل حقه ایروب جهانك
وارلغنی یوقلغنی برابر صای دیمك اولور • از عذاب و
قهر حق ایمن مباش • حق تعالینك عذابندن وقهرندن
ایمن اولمه • در پی آزار هر مؤمن مباش • هر مؤمنك
آزاری اردنجه اولمه • یعنی هر مؤمنك خاطرنی رنجیده
اتمكه هوسلی ایچی اولمه دیمك اولور • در بلا یاری مخواه
از هیچ كس • بلاده هیچ یاردلق استمه • زانكه نبود
جز خدا فریاد رس • آنكچونكه الله دن غیری فریاد رس
یوقدر • یعنی هیچ كمسه دن درمان یوقدر الّا خدادن

دلتده تا خطاب ایچوندر

یارده یا مصدر ایچوندر

بازبو محلده كشاده معناسنه در

جاهت ده تا خطاب ایچوندر

جوی بونده طلب معناسنه در

زيرا مسبب الاسباب الله تعاليدر هيچ كمسه دن درمان يوقدر
هر كه را رنجاند وى عذرش بخواه • هر كمسه يى كه رنجيده خاطر
اتمش اولاسن آنڭ عذرن دله يعنى حلاللق طلب ايله
تا نباشد خصم تو در عرصه گاه • تا كه عرصه گاه حشرده
سنڭ خصمڭ اولميه يعنى قيامتده سكا خصومت اتميه
گر غنا خواهى كسى از ذو المنن • اگر بر كمسه الله تعالى
حضرتلرندن غنا استرسه • در قناعت مى توانش
يافتن • او لغنايى قناعتده بولمق قابلدر • زيرا ما دامكه
بر كمسه اهل قناعت اولمسه اولكشى غنى اولمز كه
القناعة كنز لا يفنى در بيت اى قناعت تو انگرم گردان
كه وراى تو هيچ نعمت نيست • امدى بو نقديرجه قناعتدن
اوزگه دنياده بر نعمت دخى يوقدر • اهل الله پيشه سيدر

در بيان ستايش عاقلان ميگويد

هر كرا عقلست و دانش اى عزيز • هر كيمڭ كه عقلى و
علمى وار در اى عزيز • دور بايد بودنش از چار چيز •
دورت نسنه دن ايراق اولمق گركدر اولكمسه
كار خود با ناسزا نگذارد ها • كندو ايشكى ناسزايه
اصمرلمه • مردمى نكند بجاى ناسزا • ناسزا يه مردملك
ايلمه • يعنى عاقل و عالم اولان كمسه نا اهله بر ايشى
تفويض ايلمز و انكا آدملك دخى ايلمز زيرا يرامز و
نا اهله سپارش اولنان ايشڭ صوڭى خير اولمز والله

يرامز

يرامز • عقل دارى ميل بر كارى مكن • عقل طوترسڭ
يعنى عقلڭ وار ايسه يرامز ايشه ميل اتمه • ديو
چونكه نشى سبكسارى مكن • چونكه بونده بر كمسه
سبكسارلق دخى يعنى خفت ايدوب ملامت عبث ايشى
اولمه ديكدر • تا شوى پيش از همه در روزگار • تا سن
استرميسن كه روزگارده جمله دن ايلرو اولاسن
دست بر نان و نمك بگشاده دار • الوڭى نان و نمكه
گشاده طوت يعنى سخايه مقيد اول • هر كرا از حلم
دل روشن بود • هر كيمڭ كه قلبى حلمدن روشن اوله
يعنى حليم النفس اوله • در زمانه با صلاح تن بود •
زمانه ده اولكمسه نڭ تنى صلاح ايله اولور • يعنى
صلاحيت اولكشى ميسر اولور ديكدر • تا تو باشى
در زمانه دادگر • تا سن زمانه عادل اولاسن
يعنى عدالت اوزره اولمق استرسڭ • زير دستان را
نكو دار اى پسر • الڭ آلتنده اولنلرى ايو طوت
اى اوغل • يعنى انلرا بعكى خوشلق ايله طوت ديكدر •
هر كه در پند خود آمد استوار • هر كيمكه كندوسى
اندوكى نصيحته محكم اوله يعنى عامل اوله • پند او را
ديگران بندند كار • اولكمسه نڭ نصيحتنه غيريلر
عمل ايدرلر • اما شول كندو نصيحتى ايله عامل اولمز
ايسه هيچ كمسه دخى آنڭ سوزينه عمل ايلمز مثلا اگر بريده

دا ركوده يا خطا با بحودر
بكا ركوده يا مصدا بحودر
سهو

رنجانيدن لفظنده ضمير مفعول ضميريدر
آزرده هم خطا بحودر سهو

باتيده يا خطا با بحودر
دادكر عادل معنا سنه در
سهو

سر كوده يا مصدا بحودر
سهو

معلومدر

هرکه از گفتار خود باشد ملول • هر کیمسه کندو سویلدوکی
سوزدن ملول یعنی عملی اولمیه • قول او را دیگران نکنند قبول •
آنک قولینی هیچ کمسه لر قبول ایلمزلر • یعنی بر کمسه نک کم
فعلی قولنه مطابق اولمیه • کمسه آنک نصیحتی ایله عامل اولمز
دیمکدر • هر چه باشد در شریعت ناپسند • هر نسنه که
شریعتده نامعقول اوله یعنی مطابق اولمیه • گرد او هرگز
مکرد ای هوشمند • هرگز آنک اطرفنه طولنمه ای عاقل یعنی
نامشروع اولان نسنیه میل ایلمه دیمک اولور خدا ایله
تا صواب کار بینی سربسر • تا استرمیسن که باشدن باشه
ایشک صوابنی کوره سن هیچ ایشکده خطا اتمیه سن •
بر مراد خود مکن کار ای پسر • کندو نفسک مرادی اوزره
عمل ایلمه زیرا نفسی هواسنه تابع اولان کمسه خطا
اتمک مقرردر

در بیان رستگاری میگوید

هست بی شک رستگاری در سه چیز • رستگارلق
بلالردن خلاص اولمق اوچ نسنه ده در • با تو گویم
یاد گیرش ای عزیز • سکا دیویریم آنی خاطرکده طوت ای
عزتلی کشی • آن یکی ترسیدنست از ذو الجلال • اول بری
ذو الجلالدن خوف اتمکدر • دوم آمد جستن قوت حلال •
ایکنجیسی حلال رزق طلب اتمکدر • سیومین رفتن بود بر راه
راست • اوچنجیسی طوغری یوله کتمکدر • رستگار است
آنکه این خصلت دراست • هر کیمده که بو اوچ خصلت

واردر

واردر او کمسه هر بلادن قورتلمشدر • گر تواضع پیشه
کردی ای جوان • اگر تواضعی کندوکه عادت ایده سن ای
یکت • دوست دارندت همه خلق جهان • دوکلی جهان
خلقی سنی دوست طوترلر • سر مکن در پیش دنیادار
پست • دنیادار اولنه باشکی پست ایلمه • یعنی اهل
دنیایه مالندن اوتوری باش اکوب مراجعت ایلمه • ورکنی
بی شک رود دینت زدست • واگر این جک اولورسک
شکسوز سنک دینک الدن کیدر • بهر زر مستای دنیا
دار را • التوندن اوتوری اهل دنیایی مدح ایلمه زیرا
فانی دنیایه مفتون اولانلر مغبوندر و مذموم در مدحه
لایق دکللردر • تا چه خواهی کرد این مردار را • تا نه ایشک
گرکدر بو مرداری زیرا دنیا جیفه در • واهل دنیا جیفه
خواردر • سنک نه ایشکه یرار که مردار ییجی یی مدح
ایده سن اصلا مناسب دکلدر • هرکه او از حرص دنیا
دار شد • هر کیمکه حرصندن دنیادار اولدی یعنی حرصله
مال ارزاق و مناصب اهلی اولدی • بیگمان از وی خدا بیزار
شد • شکسز حق تعالی اندن بیزار اولدی • مرده اند
اغنیای روزگار • روزگارک غنیلری اولمشلردر یعنی
اشغال دنیویه ایله آلوده اولوب اعمال آخرتی ترک اتمک
ایله قلبلری اولوب میت مقامنه وارمشلردر دیمک اولور

والله

ای پسر با مرده کان صحبت مدار • ای اوغل اولمشلر ایله صحبت طوتمه • زیرا اولولر ایله مصاحب اولمقدن منفعت اولمدوغی کبی اهل دنیادن دخی کمسیه منفعت یوقدر •

مال و زر بی حد بدست آورده کیر • طوتکه حدسز مال و التون الدکتورمش سن • بعد از ان در کور حسرت برده کیر • اندن صکره طوتکه مقبره یه حسرت ایله کتدک زیرا نه قدر که مالک چوق سنک ایله بله کتمز مال بونده وارثلره قالور سن آخرته حسرت ایله کیدرسن • یا سکا اندن نه فائده حاصل اولور •

در بیان فضیلت ذکر الله میگوید

باش دایم ای پسر با یاد حق • ای اوغل دائما حق تعالی نک یادی ایدیجی اول • کو خبردار ی ز عدل و داد حق • اکر حق تعالی حضرتنک عدل و دادندن خبردار ایسک • یعنی روز قیامتده حضرت حق جل جلاله قوللرینه عدلیله معامله ایدسه فضلیله معامله اتمزسه اول کونده حالک نیجه اولور •

باشکه نه کنجک در فکر ایله دیمک اولور • زینهار از ذکر صبح و شام را • صباح و اخشامی فکر کردن زنهار طوت • یعنی ذکر ایله کوندز صایم و کیجه قایم اول • در تغافل مگذران ایام را • کونلری کی تغافل ایله کچرمه • یعنی غفلت ایله عمرکی کچرمه • یاد حق آمد غذای روح را • حق تعالی نک یادی اتمک روحک غذاسیدر • نته کم یمک نفسک غذاسی اولدوغی مثلا اکل و شرب بدنک غذاسی اولدوغی کبی دیمکدر •

مرهم آمد این دل مجروح را • بو ذکر الله قلب مجروحه مرهمدر • یاد حق کر مونس جانت بود • اکر ذکر الله سنک مونس جانک اوله • کی هوای کاخ و ایوانت بود • کوشک و سرایه سنک نیجون هوسک اولور • یعنی اکر حق تعالی حضرتلرینک ذکریله مؤانست و مدام و متذکر اولاید اصلا فنا دنیا میل و محبت اتمز ایدک دیمک اولور • قوله تعالی • وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ • کر زمانی غافل از رحمن شوی • اکر بر زمان رحمن اللهدن غافل اولاسن • اندر آن دم همدم شیطان شوی • اول دم ایچنده شیطان ایله همدم اولورسن • مؤمنا ذکر خدا بسیار کوی • ای مؤمن خدانک ذکرینی چوق ایله • یعنی کلمهء توحیدی دلکدن قومه زیاده مشغول اول • تا بیابی در دو عالم آب روی • تا کم ایکی عالمده یوز صوینی بولاسن • یعنی دنیا و آخرتده یوزک آق اولا • ذکر را اخلاص می باید نخست • اولا ذکر اتمکه اخلاص کرکدر • ذکر بی اخلاص کی باشد درست • اخلاصسوز ذکر نیچون درست اولور • یعنی خلوص قلب ایله اولمین ذکرک منفعتی یوقدر • دیمک اولور •

در بیان ذکر حق

ذکر با سه وجه باشد بی خلاف • ذکر الله خلافسز اوج وجه اوزره در • تا بدانی این سخن را از کزاف •

تاكم بو سوزی سن كزاف قیاس ایلمیه سن . یعنی افسانه

بلمیه سن . عام را نبود بجز ذكر زبان . عوامك ذكری

یالكز لسان ایلەدر قلبلرینه ذكر الله نورینك اثری یوقدر .

ذكر خاصان باشد از دل بی گمان . خاصلرك ذكری شبهه سز

قلبلریله در ایكنجی وجه بودر . ذكر خاص الخاص ذكر سر بود

خاص الخاص اولنلرك ذكری سر ذكریدر زیرا اخص خواصك

توحیدی سریله در اوچنجی وجه بودر . هر كه نیست او

خاسر بود . هر كیمكه ذاكر دكلدر خاسردر زیاده ضرر ایدیجیدر

ذكری تعظیم كفتن بدعتست . تعظیم سز ذكر بدعتدر .

وان دران یك شرط دیگر حرمتست . وانده برشرط واردر

اول شرط آداب ذكری یرینه كتوردیكلردر . یعنی حرمت و تعظیم

ایتمكلردر . هست هر عضو را ذكر دگر . هر عضوك بر باشقه

ذكری واردر . هفت اعضا هست ذاكر ای پسر . یدی اعضا

جمله ذاكردر یعنی یدی عضوك هر برینك ذكری واردر ای

اوغل دیكلردر . پای هر عاجز آمد ذكر دست . هر عاجزه یاردملق

ایلك ذكریدر . ذكر پای خویشان زیارت كردنست . اقاغك

ذكری اقربانی زیارت ایلمكدر . یعنی خصملرك حالنی صوره

وارمق . ذكر چشم از خوف حق بگریستن . كوزك ذكری

الله تعالینك قورقوسندن اغلامقدر . باز در آلاء

او نگریستن . كر اول خدانك نعمتلرینه نظر ایلمكدر .

بو دخی كوزك ذكریدر . استماع قول رحمان ذكر گوش . رحمانك

قولینی

قولینی استماع ایلمك قولاغك ذكریدر . تا توانی روز و شب

در ذكر كوش . تا قادر ایسك كیجه و كوندز ذكر حقده چالش مداومت ایله . اشتیاق حق بود ذكر دلت . سنك قلبوكك

ذكریدر حق تعالی حضرتلرینه اشتیاق ایلمك . كوش تا این ذكر گردد

حاصلت . دقت ایله تا كم سكا اشتیاق حق حاصل اولوب

درونكده ذكر الله نوری ظاهر اوله . خواندن قرآن بود ذكر

لسان . قرآن عظیمی تلاوت ایلمك لسانك ذكریدر . هر كرا

این نیست از مفلسان . هر كیمده كم بو خصلت یعنی قرآن

اوقیمق یوقدر او كمسنه مفلسلردندر . آنكه از جهلست

دایم در گناه . اول كمسنه كه دایم گناه ایچنده در جهلندندر

زیرا جهل عصیانه سببدر . كی حلاوت یابد از ذكر اله .

انجلین كمسنه الله تعالینك ذكرندن قچن حلاوت بولور .

زیرا اهل عصیان ذكر اللهدن لذت بولوب صفا ایده مز .

شكر نعمتهای حق میكن مدام . دائما حق تعالینك نعمتلرینه

شكر ایله . تا كند حق بر تو نعمتها تمام . تا حق تعالی سنك

نعمتلروكی تمام ایلیه . حمد خالق بر زبان دار ای پسر .

خالقك حمدینی لسانك اوزره طوت ای اوغل یعنی دایما حق

تعالییه حمد ایلمك لسانك اوزره جاری اولسون دیمكدر .

عمر تا برباد ندادی سر بسر . تا كم عمروكی باده ویرمیه سن

یعنی دوكلی عمرك هبا یره كیتمسون دیمك اولور . حمد حق را بر زبان

بسیار دار . حمد حقی لسانكده چوق طوت یعنی زیاده مشغول اول

تا شوی از نار حرمان رستگار • تاکم محروملق آتشی

سنك دروننی یقیوب هوتلمش اولماسن • لب مجنبان

جز بنیکی کرده کار • کرده کارك ذکرندن غیری یه دوداغك

حرکت ایتمسون • زانکه پاکان را همین بود دست کار • آنك

ایچون که پاکلرك همان دایما ایشلری بودر • یعنی حق تعالی

حضرتلرینك پاك قوللری توحید باریدن غیری نسنیه

آغز آچوب لبلرین تحریك ایتمزلر دیمك اولور در بیان چار

چیز که همه کس را نیکو باشد بر همه کس نیك باشی چار چیز

هر کشی یه درت نسنه ایو اولور • با تو گویم یاد گیرش

ای عزیز • سکا دیو ویره یم آنی خاطرکده طوت ای عزیز •

اول آن باشد که باشی دادگر • اولا اولدر که دادگر اوله سن

یعنی عادل اولاسن • هم ز عقل خویش باشی باخبر • هم

کندو عقلکدن خبردار اولاسن یعنی نقدر عقلك وار در بلوب

آکا گوره تأمل اوزره اولاسن • ایکنجیسی بودر • با شکیبایی

تقرب کرده ست • صبر ایله تقرب ایلمك یعنی حقدن هر نه کلورسه

راضی اولوب صبر ایتمك ایله تقرب حق حاصل ایلمك لکلدر •

اوچنجیسی بودر • قوله تعالی • وَاللّٰهُ یُحِبُّ الصَّابِرِینَ •

حرمت مردم بجای آورده ست • مردملك حرمتن یرینه

کتورمك یعنی خلق عالمه حرمت ایلمك دوردنجیسی بودر

در بیان چار چیز که همه را زشت باشد آن نیکو

چار چیز دیگر ای نیکو سرشت • درت نسنه ای خلقی ایو کسه

هست از جملهٔ خلایق نیك زشت • خلق جملهسندن زیاده

پرامزدر • یعنی اول درت نسنه زمرهٔ بنی آدمدن واقع اولمسی

غایت چرکین ونامعقولدر • زان چهار اول حسد کینی بود •

اول درت نسنه دن بری حسد کینلك در • یعنی حسد ایلمجی

اولمقدر • زان گذشتی عجب وخودبینی بود • آندن کچرو کسه

ایکنجیسی عجبدر وکندوزن کورمکدر • خشم خود دیگر فرو

ناخورده ست • واوچنجیسی کشی کندو غضبنی یوده وبخشمه

کلدکده نفسی منکراتدن منع ایتمك در • خصلت چارم بخیلی

کرده ست • دوردنجی خصلت بخیللك ایتمکدر • بودرت

درلو خصلتدن جمله موذی صقلیه بمنه وفضله • ای پسر کم گرد

گرد این خصال • ای اوغل بو خصلتلرك چوره سنه آز یورن •

یعنی هیچ اوغرامه • از برای آنکه زشتست این فعال • آنکیچون

که بو فعللر پرامزدر افعال ذمیمه دندر • غل وغش بگذار چون زر

پاك شو • غل وغشی ترك ایله التون کبی پاك اول • پیش از آنکه

خاك کردی خاك شو • اندن اول خاك اولکه خاك اولاسن

یعنی طپراق کبی الچق اولوب تواضع صاحبی اولکه موتوا قبل

ان تموتوا امری ایله عامل اول • حرص بگذار و قناعت پیشه کن •

حرصی قو وقناعتی پیشه ایله یعنی قناعت اختیار ایله • آخر از

مردن یکی اندیشه کن • عاقبت اولمدن بر اندیشه ایت یعنی

خاطرکه کتور وقورق دیکدر • با محبان باش دایم همنشین •

دایما دوستلر ایله همنشین اول • تا توانی روی اعدا را مبین •

جمله زمره مغاسنه در وزنه ایچون همه تلبین اولنور • ودخی نیك بونده کندو مغاسنه دکلدر مبالغه ایچوندر • اسلهه

کردی بونده شوی مغاسنه در سهه

تا قادر اولدقچه جد وجهد ایله دشمنلرك یوزین كورمیه سن

در بیان مدبری میگوید

چار چیز آمد نشان مدبری • درت نسنه بدبختلكك علامتیدر • یاد كیرش كرتو روشن خاطری • اول درت نسنه خاطركه طوت اگر روشن خاطر ایسك یعنی عقلك وارسیه مدبری باشد با ابله مشورت • ابله ایله مشورت ایلمك بدبختلكدر • هم بجاهل دادنست سیم وزرت • هم جاهله التونكی كومشكی ویرمك دخی بدبختلكدر • هركه پند دوستان نكند قبول • هركیمكه دوستلرینك نصیحتنی قبول ایلمیه • در حقیقت مدبرست وبو الفضول • اول كمسه حقیقتده غایت نامعقول اشلو وبدبخت كمسه در • هركه از دنیا نگیرد عبرتی • هركیمكه دنیادن عبرت طوتمیه • هست ازان مدبر جهانرا نفرتی • اول بدبخت كمسه دن جهانك نفرتی واردر • مشورت هر كس كه با ابله كند • هركیمكه ابله ایله مشورت ایلیه • دیو ملعونش سگ گمراه كند • دیو ملعون یعنی شیطان لعین آنی یول آزمش كلب كبی ایدر • یعنی یولدن چقرمش كلب كبی دربدر ایدر دیمكدر • آنكه مال وزر دهد با جاهلان • او كمسه كه جاهللره مال والتون ویردی • آن چنان كس كی بود از مقبلان • آنچلاین كمسه قچن مقبللردن اولور • یعنی اقبال ودولت صاحبی اولمز دیمكدر • زر چو ابله را همی آید بكف • چونكه ابلهك الینه التون كله • میكند اسراف ومی سازد تلف

اسراف ایدر وتلف ایدر • اسراف خود العیاذ بالله بر یرامز نسنه در • قوله تعالی كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ • نشنود از دوست ابله پندرا • ابله اولان كمسنه دوستنك نصیحتنی قبول ایلمز • از جهالت بگسلد پیوندرا • جهالت سببی ایله دوستلرینك علاقه‌سنی قطع ایدوب دوشمن ایله الفت ایدر • زیرا غایت حماقتندن وجهلندن دوستیله دوشمنی فرق اتمز اولور • عبرتی گیر از زمانه ای جوان • زمانه دن بر عبرت طوت ای یكت • تا نباشی از شمار ابلهان • تا كه احمقلر صاغشندن اولمیه سن • هركرا از عقل آگاهی بود • هركیمك عقلدن خبری وار دن • نزد او ادبار گمراهی بود • آنك قتنده ادبار گمراهلقدر • یعنی عاقل قتنده بدبختلك ضلالتدر

در بیان بزرگی میگوید

چار چیز آمد بزرك ومعتبر • درت نسنه اولو ومعتبر اولدی • مینماید خوار لكن در نظر • لكن اول درت نسنه نظرده خواردر • آن یكی خصم است ودیگر آتش است • اول درت نسنه نك بری خصمدر • وایكنجیسی آتشدر • باز بیماری كر ودل ناخوش است • واوچنجیسی خسته لك دركه قلبا بزد ناخوشدر • چارمین دانش كه آراید ترا • دوردنجیسی علمدر كه سنی مزین ایدر • امری بو درت نسنه ظاهرده كوزه خوار كورونر • اما حقیقتده بو درت اشیا قتی بویك وزیاده عظیم نسنه لردر • آگلنمق گركدر •

این همه تا خوار ننماید ترا • بود وکلی سکا خوار و کوجك
کورنمیه • هرکه در چشمت عدو باشد حقیر • هرکیمکه آنك
کوزینه عدو حقیر کورینه • از برای او کند روزی نفیر • انك
اوتری برکون نفیر ایدر • یعنی دشمنی خوار کوروب اعتماد
اتمك ایله مکر وحیله سندن غافل اولان کمسنه برکون
البته آنك بلاسنه مبتلا اولوب افغان اتمه سی مقرردر
دیدی اولور • ذرهٔ آتش چو شد افروخته • چونکه بر ذره
آتش افروخته اولا علولنمش اولا • بینی از وی عالمی اسوخته
اول آتشدن سن بر عالمی یانمش کوردرسن کورورسن •
علم اکر اندك بود خوارش مدار • علم اکر آزجق اولورسه ده
سن آنی خوار طوتمه • زانکه دارد علم قدر بیشمار • آنك
اجونکه علمك قدری بیشماردر • رنج اندك را بکیر
غمخواره کی • آزجق خسته لکی اهمال اتمه چاره سنه مقید
اول • ورنه بینی عجز در بیچاره کی • یوخسه علاجنه مشغول
اولمایجق اولورسك زیاده برنکه ضعف ویروب بیچاره
اولدوغك حالده عاجز اولورسن • دردسر اکر نجوید کس
علاج • اکر کسی کیزو باشی دردنه علاج طلب ایلمسه
خوف آن باشد که برکردد مزاج • اول خوف اولورکه اول
کمسه نك مزاجی بر امراز اوله • باش از قول مخالف برخند
مخالفك قولندن خند اوزره اول • بیش از آن کز پا در آیی ای پسر
آندن اول که ایاقدن کالسن ای اوغل • یعنی ای اوغل ایاغك

سود چمدن اول تراك ایله دشمن سوزینه اعتماد اتمه •
زیرا دشمن سنی بلایه اوغراددر حذر کرکرد • آتش اندك توان
کشتن باب • آزجق آتشی صو ایله سوندرمك قابلدر •
وای آن ساعت که کیرد التهاب • وای اول ساعتده که یلك
طوته یعنی زیاده علولنه • اول زمان دفعی مشکل اولور •

در بیان چار چیزی که از چار دیگر دور نباشد

ای پسر هرکس که دارد چار چیز • ای اوغل هرکیمکه درت
نسنه آنده اولدی • چار دیگر هم شود موجود نیز • درت
نسنه دخی اولکسنده موجود اولور زیرا اول درت نسنه درت
نسنه ایله توأماندر بربرندن آیرلمزلر • بی کمان از کبر گیرد
دشمنی • کبردن شبهه سز دشمنلك ظهور ایدر • حاصل
آید خواری از کاهل تنی • کاهل اولوب اهمال اوزره اولمقدن
خوارلق حاصل اولور • عاقبت رسوایی آید از لجاج •
معاندلکدن عاقبت رسوایلك حاصل اولور • خشم را نکند
پشیمانی علاج • خشمه صکره دن پشیمانلك علاج اتمز •
یعنی خشم سببی ایله بر خطا اتمش اولسك صکره اول اتدوکك
اینه پشیمان اولمق فائده ویرمز دیمك اولور • چون
لجوجی درمیان پیدا شود • چونکه اورتالقده بر معاند پیدا او
یعنی ظاهر اوله • بیزه از شومی او رسوا شود • قوت
آنك شوملغندن رسوای اولور • زیرا اول عناد سببی ایله
جمله عیبلری ظاهر اولوب رسوای اولور • الله تعالی صقلیه •

خشم خود را چونکه راند جاهلی • چونکه بر جاهل کندو
خشمنی سوره • یعنی دفع ایتمیه • جز پشیمانیش نبود
حاصلی • اول کمسه یه پشیمانلقدن غیری هیچ برنسنه
حاصل دکلدر • هرکه کشت از کبر بالا کردنش • هر کیمکه
کبردن کردنی یوقارو قالدردی • یعنی متکبر اولوب کمسیه
باش اکمدی • دوستان کردند آخر دشمنش • عاقبت دوستلر
اکا دشمن اولودلر • کاهلی را هرکه سازد پیشه • هر کیمکه
کاهللکی کندویه صنعت ایلیه • ایر از خواری بپایش
تیشهٔ • اول کمسه نک ایاغنه خوارلق ایله تیشه کلور
خشم خود را کر فرو نخورد کسی • اکر بر کمسه خشمنی ترک
ایلمسه • عاقبت بیند پشیمانی بسی • عاقبت اول کمسه
چوق پشیمانلق کورور • هرکه او افتادهٔ تن پرورست
هر کیمکه تن بسلمکه دوشمشدر • یعنی اکل و شرب ایله
مشغول اولوب حیوان کبی عبادات طاعاتی ترک ایلمشدر
نیست آدم کمتر از کاو و خرست • آدم دکلدر اول کمسه
بلکه اوکوزدن و حماردن کمتردر • زیرا کاو و خر بیله انسانک
ایشنه یارر اما بو مقوله انسان هیچ بر عمله یرامزدر

در بیان چار چیزی بقای آن نباشد

چار چیز ای خواجه کم کردد بقا • ای خواجه درت نسنه نک
بقاسی یوقدر • کوش دار ای مؤمن میمون لقا • قولاق
طوت ای لقاسی مبارک مؤمن یعنی دکله سکا دیو ویرندکلرمز

جود سلطان از بقا کمتر بود • سلطانک جودینک بقاسی
آز اولور • یعنی پادشاهلرک جودنده بقا یوقدر دیمک اولور
پس عتاب دوستان کمتر بود • و اندن صکره دوستلرک
دخی عتابینک بقاسی یوقدر • زیرا که دوست بردم جفا اوزره
اولسه فی الحال ینه لطف اوزره اولمق مقرردر • دیکر آن مهری
که بینی از زنان • بری دخی اول محبتدرکه عورتلردن
کورورسن آنک دخی وفاسی و بقاسی یوقدر • بی بقا چون
صحبت ناجنس دان • ناجنس صحبتی کبی بقاسز بل • یعنی
ناجنس ایله مصاحب اولمقده بقا اولمدوغی نیجه ایسه
عورتلرک دخی محبتلرینک بقاسنی آنکلیین بل دیمک اولور
با رعیت چون کند سلطان ستم • چون سلطان رعیته
ظلم ایلیه • مر ورا باشد بقا در ملک کم • اول پادشاهک
ملکنده بقا اکسک اولور • یعنی ملکی النده قرار ایتموب
سلطنتک زوالی یقین اولور • کر ترا از دوستان آید
عتاب • اکر دوستلر کرن سکا عتاب کله • یعنی طبیعتوکه
مخالف بر نسنه صادر اوله • کم بقا باشد چو خط بر
روی آب • آنک داخی بقاسی یوقدر • صو اوزره خطک
بقاسی اولمدوغی کبی • کرچه باشد زن زمانی مهربان
اکر عورت بر زمان مهربان اولوب اظهار محبت ایدرلکن
چون کم آید بهره بکشاید دهان • چون نصیبی آز کله
آغزنی آچر یعنی محبتنی عداوته دوندرب یاوه سویلمکه باشلر

دیکر اولور

چون بنا جنسات نشیند آدمی • چون آدم اوغلانی
ناجنسلر ایله اوتوره • گیترك بیند از ایشان مردمی •
انلردن انسانیتی فتی آز کورر • یعنی ناجنس ایله همنشین
اولان کمسه انلردن ادمیلك کورمسه گرکدر دیمك اولور •
زاغ چون فارغ زبوی گل بود • چون قرغه گل رایحه سندن
فارغ در • زیرا آندن حظی یوقدر • نفرتش از صحبت بلبل
بود • بلبل ایله مصاحب اولمدن نفرتی واردر • یعنی بلبل
ایله مناسبتی یوقدر • صحبت ناجنس جان کاهی بود • ناجنس
ایله مصاحب اولمق جان اکسکلکی در • جمله را زین حال
آگاهی بود • جمله خلق بو حالدن خبرداردر • چون ترا نا جنس
آید در نظر • چونکه ناجنس سنك نظروکه کله و کوره سن •
ای پسر چون باد ازوی در گذر • ای اوغل آندن یل کبی قاچ
یعنی ناجنس ایله الفت ایلمدن غایت حذر اوزره اول دیمکدر •

در بیان شکر میگوید

چار چیز از چار دیگر شد تمام • درت نسنه درت
نسنه دن تمام اولدی • چون شنیدی یاد میدار ای
غلام • چون اشیدك سن خاطرکده طوت ای اوغلان •
دانش مرد از خرد گیرد کمال • مردك علمی عقلدن کمال بولور
زیرا علمك کمالی عقللدر کشینك عقلی کامل اولمیجاق
علمی داخی کامل اولمز • از عمل نیت همی باید جمال • نیت
دخی عملدن جمال بولور • زیرا برکسه برخیرلو ایشه نیت

ایتسه عملی اکثر مرضیه اولنیتك حسنی یوقدر نیتك دخی
کمالی وجمالی عمل ایلدر • دینت از پرهیز کامل می شود •
سنك دینك پرهیز ایتمدن کامل اولور • نعمت از شکر
شامل می شود • وسنك نعمتك شکر ایتمدن شامل اولور
یعنی حق تعالینك نعمتنه شکر ایتمك ایله نصیبك دخی
زیاده اولور نعمتك دایم اولور دیمکدر • چون کمال بنده
در دین بود • چونکه برقولك دیننده کمال اوله یعنی دینی
کامل اوله • پیش زهد وطاعتش آیین بود • زهد و
طاعت اول کمسه یه عادت وآیین اولور • هست دانش را
کمالات از خرد • علمه عقلدن کمالات واردر • یعنی
تکمیل علم ایتمك عقلیله در • نیت را بی عمل کس ننگرد •
چون سنك نیتکده عملك بولنمیه کمسه اکا نظر ایتمز •
شکر نعمت را کمالی میدهد • شکر ایتمك نعمته کمال ویرر
نعمتك تکمیلی شکر ایله در • غافلانرا گوشمالی میدهد
نعمته شکر ایتمك غفلت اوزره اولنلره گوشمال در
یعنی تنبیه اولور دیمکدر • شکر نا کردن زوال نعمتست
شکر ایتمامك نعمتك زوالنه سببدر • بهرهء شاکر
کمال نعمتست • شاکرك بهره سی نصیبی کمال نعمتدر • یعنی
شکر ایتمك ایله نعمت کامل اولور دیمکدر • علم را بی عقل
نتوان کار بست • عقلسز علمه ایش بغلامق قابل
دگلدر • یعنی عقلسز علم عمله یرامز دیمك اولور •

بیهشی بی عقلان نمی باید نشست • عقلسزلر اوکنه اوتور
مق کرکمز • یعنی عقلی اولمیان کمسه لره مقارنت اتمك
کرکمز • زیرا لا یعقل اولان کمسه ایله مصاحب اولمق ضرر محضدر
بی خرد دانش وبال است ای پسر • عقلسز علم وبالدر ای اوغل
علم مرغ و عقل بال است ای پسر • علم قوشدر عقل آنك
قنادیدر ای اوغل • هر که علمی دارد و نبود بر آن • هر کیمك که
علمی واردر اما آنك اوزرینه دکلدر • یعنی اقور لکن عمل
اتمزدر • از طریق عقل باشد بر کران • عقل یولندن چقوب
کناره کتمش اولور • یعنی علمیله عامل اولمین کمسه دائره
عقلده دکلدر احمقدر دیمك اولور • الله تعالی جمله مزی
علمیله عامل اولان قوللرندن ایلیه بمنه و کرمه و فضله •

در بیان چار چیزی که بعد از رفتنش باز آمدن نتواند

چار چیز است آنکه بعد از رفتنش • درت نسنه واردر
که آنلر الدن کیتدکدن صکره • از محالاست باز آوردنش
محالاتدندر آنلری کرو دوندرمك • یعنی اول درت نسنه که
صادر اولا تکرار بر دخی کیرو یه هیچ ممکن اولانلردن دکلدر
چون حدیثی رفت ناگاه از زبان • چون بر خبر که انسانك
دلندن صادر اولدی • یا که تیری جست بیرون از کمان •
ویا بر اوق که یایدن طشره چیقدی بر دخی کرو دونمك محالدر
باز چون آرد حدیثی گفته را • کرو نجه کتوردر بر سوزی که
سویلنمش اوله بر کمسه • کس نکرد اند قضای رفته را • کمسه

واقع اولمش قضایی دوندرمز • باز کی گردد چو تیر انداختی
چونکه اوقی آتدك بر دخی کرو نجه کلور • همچنین عمری که
ضایع ساختی • همچنین یعنی بونجلین در بر عمر که ضایع
قلدك • زیرا کچن عمر آتلمش اوق کبیدر بر دخی محالدر دیمك اولور
هر که بی اندیشه گفتارش بود • هر کیمك که گفتاری یعنی
سوزی فکرسز اوله • پس ندامتهای بسیارش بود •
اول کمسه نك ندامتلری قتی چوق اولسه کرکدر • زیرا
اندیشه سز سوزك صوکی البته ندامتدر دیمشلر •
تا نگفتی می توانی گفتنش • تا که سویلمه سویلیه قادر
ایسکده • چون بگفتی کی توان بنهفتنش • چونکه سویلدك
کیرو کزلمك نجه قابلدر • عمر را میدان غنیمت هر نفس •
عمر کی هر نفسده غنیمت بل • چون رود دیکر نیاید باز
پس چونکه عمر کیده صکره کرو کلمسه کرکدر • هیچ کس از
خود قضا را رد نکرد • هیچ کمسه حق تعالینك قضاسنی
رد ایده مز • هر که راضی از قضا شد بد نکرد • هر کیمکه
حقك قضاسندن راضی اولدی اول کمسه یرامز اتمدی
زیرا قضایه رضا اعمال حسنه دندر • هر که میخواهد که
باشد در امان • هر کیمکه حق تعالینك حفظ و امانده
اولمق استیه • مهر می باید نهادن در دهان • اول
کمسه آغزینه مهر قومق کرکدر • میسزد گر عمر را
داری عزیز • لا یقدر که عمری عزتلو طوتوب ضایع اتمیه سین

چون رود پیشیش نخواهی دید نیز • چونکه عمروك
ایلروکوتلریکه کیده نسن آنی بردخی کورمسك کرکرد •

در بیان صفت خاموشی

حاصل آیی چارچیز ای چارچیز • درت نسنه دن درت
درت نسنه حاصل اولور • یادگیر این نکته از من ای
عزیز • بو نکته‌یی بندن ایشت وخاطرکده طوت ای عزیز
خامشی را هرکه سازد پیشه‌ٔ • هرکیمکه خاموشلغی پیشه
• ایدنه یعنی کرزفی کلامی ترك ایدوب ازسویلمکی عادت ایده
کردد ایمن بنود ش اندیشه‌ٔ • اولکسه امین دور هیچ بر
وجهله اندیشه وغصه سی یوقدر • کرسلامت بایدت
خاموش باش • اکرسکا سلامت کرکسه خاموش اول
زیرا الصمت خیرمن صمت نجا دیمشلردر • ودخی سلامة
الانسان فی حفظ اللسان دیمشلردر • کشت ایمن هرکه
نیکی کرد فاش • امین اولدی هرشول کسه که ایلوکی فاش
فاش اتدی • یعنی ایلك ایله مشهور اولدی • از سخاوت
مرد یابد سروری • سخاوتدن مرد سرورلك بولور محترم
اولور • شکر نعمت را دهد افزونتری • شکر اتمك نعمته
غایتده زیاده لك ویرر • هرکه اوشد در سخا سرور شود •
هرکیمکه سخاوتده اولدی یعنی سخی اولدی • اولکسه
عظیم الشان وجلیل القدر اولور • نعمتش از شکر کاملتر
شود • اولکسه نك نعمتی شکر اتمکدن کاملتر اولور •

هرکه اوشد شاکر وخاموش کرد • هرکه اوشکر ایدیجی اولدی
وخاموش اولدی • ازسلامت کسوتی برد وش کرد •
سلامتدن ادقه سنه بر کسوت کیدی • یعنی سلامت
لباسنی اکننه کیدی دیمك اولور • کر همی خواهی که باشی در
امان • اکر استر ایسك که امانده اولاسن • رو نکویی کن
تو با خلق جهان • یوری واری خلق جهانه ایلك ایله • هرکرا
عادت شود جود وکرم • هرکیمه کم سخا وکرم عادت
اوله • درمیان خلق کردد محترم • خلق اورتاسنده
اولکسه محترم اولدی • هرکه کاری نیك ویا بد میکند •
هرکیمه برایو ویا بر یرامز ایش ایدر • آن همه می دان که
با خود می کند • بلکه اولکسه آنی کندویه ایدر • ای برادر
بندهٔ معبود باش • ای قرنداش معبودك بنده سی اول •
تا توانی در سخا وجود باش • تا قادر اولدوغك مقدار
سخا وکرم اوزره اول • باش از بخل بخیلان برحذر •
بخیللرك بخلندن حذر اوزره اول • تا نسوزد مر ترا
نار سقر • تاکه سنی نار سقر یقمیه زیرا بخل علامت اهل
جهنمدر •

در بیان چار چیزی که خواری آورد

چار چیزست برد هد انجا رچیز • درت شیء ویر درت
نسنه دن سکا ایمش ویرر • یعنی سکا درت نسنه دن
سکا درت نسنه حاصل اولور دیمکدر • نشنود این
نکته جز اهل تمیز • بو نکته‌یی اهل تمیزدن غیری کمسه

اكليامز • هر كرا نو صا در شود اين كار چار • هر كيمده كه
بو درت ايش صادر اوله • بيند آن چار د كونی اختيار •
البته بی اختيار اولغيری درت نسنهٔ دخی كوروب كر كيدر
چون سؤال آورده كرد خوار مرد • چون سؤال ايلمش اوله
بر كمسه يعنی دلنجيلك اتمش اوله • اول كشی خوار و ذليل
اولور • ماند تنها هر كه استخفاف كرد • يالكز قالدی
شول كمسه كه استخفاف ايلدی • يعنی خلق عالمه مسخرهلك
ايدوب خفت ايدن كمسه نك دخی كمسه يانينه اوغرامز اولور
يالكز قالسه كركدر • زيرا خفيف اولان كمسه نك اعتباری
اولمز • هر كه در پايان كاری ننكرد • هر كيمكه بر ايشك
عاقبتنه نظر ايلميه يعنی صوكنی فكر اتميه • عاقبت روزی
پشيمانی خورد • عاقبت بر كون پشيمانلق يسه كركدر
هر كه نكند احتياط از كارها • هر كيمكه ايشلرندن احتياط
اتميه • بر دلش آخر نشيند بارها • انك كوكلی اوزرينه
آخر يوكلر اوتوره يعنی زياده الم و اضطراب چكمه ديمكدر •
هر كه استيزه با سلطان كند • هر كيمكه پادشاهه ستيزه
لك يعنی مخالفت ايدوب قارشو سويليه • كار خود را سر بسر
ويران كند • كندو ايشنی اول كمسه باشدن باشه ويران
ايدر • هر كه كشت از خوی بد نا سازكار • هر كيمك بد خوی
لغندن اوتوری ناسازكار عملی اولدی يعنی بد خوی و بدكار
اولدی • دوستان از وی كنند بی شك فرار • شبهه سوز

دوستلری اندن فرار ايدرلر • هر كه او از كبر باشد
سر بزرك • هر كيمكه متكبر اولوب باشی بويوك طوتر يعنی
بويوكلنه • از همه تنها بماند همچو كرك • دوكلی كمسه دن
قورد كبی تنها قالور • يعنی قوردن قچر كبی خلق آندن
قچرلرتا اول كشی يالكز قالور • هر كه او ياغی شود با پادشاه
هر كيمكه پادشاهه ياغی اوله يعنی خصم اولوب عداوت ايده
روز او چون تيره شب كردد سياه • اول كمسه نك كوندوزی
قره كو تيره كيجه كبی سياه اولور • هر كه با سلطان دليری
كرد مرد • هر كيمكه پادشاهه دليرلك ايتدی هلاك اولدی
در هلاكی مال و جان خود سپرد • و كندو هلاك اولوب
مال و جاننی دخی غارت ايلدی ديمك اولور • يعنی پادشاه
آنی هلاك ايدجك مالنی دخی غارت اتمسی مقرردر ديمك اولور •

در بيان چار چيزی كه آدمی را شكست آرد

آدمی را چار چيز آرد شكست • آدم اوغلانينه درت
نسنه شكستلك كتورر • با تو كويم ياد دار ای حق
پرست • سكا ديو وير بن خاطرده طوت ای حقه
عبادت ايدجی • دشمن بسيار و وام بی شمار • چوق
دشمن و حسابسز دين • جور بی حد و عيال بيمار
حددن زياده جور و جفا • و خسته عيال • زيرا بر
كشينك عيالی خسته اولسه اول كمسه دخی شكسته
اولور • وای مسكين زانكه غرق وام شد • وای شول

مسکین کمسیه که بو درجه غرق اولری • هر همی از
غصّه خون آشام شد • هر دمده غصّه دن قان
یودوجی اولری • هر کرا بسیار باشد دشمنش • هر کیملک
که دشمنی چوق اوله • خیره کردد هر دو چشم روشنش
آنک ایکی روشن کوزی خیره اولور یعنی دنیا کوزینه
ظلمت کبی اولور دیمکدر • هر کرا اشغال بسیار شد بود
هر کیمک که اشغالی چوق اوله • در زمانه زار و بیکارش
بود • آنک اشی زار اولور • و اول زاریلق سببی ایله
بیکار اولور • یعنی عملدن قالوب بلالر کرفتار اولور •

در بیان چار چیز که آدمی را خطا آرد

چار چیز است از خطا ها ای پسر • درت نسنه
خطالردندر ای اوغل • کوش دار تا بکویم سر بسر
آنلره قولاق طوت تا کم سکا باشدن باشه دیوویرین
اول از زن داشتن چشم وفا • اول لا عورتدن وفا امید
ایلمک خطادر • ساده دلرا بس خطا باشد خطا •
ساده دل اولانلرده دخی خطا چوق اولور • زیرا
بونلک دخی بر خطادر • ایمنی از بد خطای دیگر است
یرامزدن امین اولمق دخی بر درلو خطادر • صحبت
صبیان از اینها بدتر است • صبیلر مصاحب اولمق
انلردن دخی بدتردر زیرا الفت صبیان خطای محض در

در بیان عطاهای کریم

چار چیز است از عطاهای کریم • درت نسنه
کریم اللهک عطالرندندر • با تو کویم یاد گیرش
ای سلیم • سکا دیوویرم آنی خاطر کره طوت
ای سلامتلو کمسه • فرض حق اول بجای آورد نست
اولا حق تعالینک فرضنی یرینه کتورمک یعنی ادا
ایلمک • والدین از خویش راضی کرد نست • و دخی
پدر و مادرنی کندودن خشنود ایلمک زیرا بو دخی
حق تعالینک عطاسندندر • حکم دیگر چیست با شیطان
جهاد • بر حکم دخی نندر شیطان ایله جهاد اتمک
چارمش نیکی بخلق نامراد • درد نجیسی نامراد اولان
کمسه لره ایلک اتمک یعنی فقرایه مرحمت اوزره
اولمق • بو درت نسنه جمله سی حق تعالینک عطا و
احسانلرندندر

در بیان پنج چیزی که عمر فزاید

میفزاید عمر مرد از پنج چیز • مردک عمری بش نسنه
دن زیاده اولور • این نصیحت بشنو ای جان عزیز
بو نصیحتی ایشت ای جان عزیز • اول آوردن بکوش
آواز خوش • اول قولاغنه خوش آواز کتورمک • یعنی
خوب آواز دکلمک عمری زیاده ایدر • وانکهی دیدن
جمال ماه وش • واندن صکره ماه وش جمال کورمک
یعنی آی یوزلو کوزلک یوزینه بقمق • بو دخی عمری زیاده
ایدر • سیوم آمد ایمنی بر مال و جان • اوجنجی سی

مال وجان اوزرینه امین اولمق • یعنی مالینه وجانه ضرر
کلیا جنگ یوللرندن اجتناب اوزره اولمق ایله امن حاصل
ایتمک بود • جان زیاده لکده سببیدر عمری زیاده ایدر دیمکدر
می فزاید عمر مردم را ازان • مردمک عمری آندن زیاده
اولور • آنکه کارش بر مراد دل بود • اول کمسنک که کاری
کوکلی مرادنجه اولدی • در بقا افزودنش حاصل بود •
اکا بقای عمرده زیاده لك حاصل اولور • یعنی عمری زیاده
اولور

در بیان پنج چیزی که عمر مردم را بکاهد

عمر مردم را بکاهد پنج چیز • آدمک عمرینی بش نسنه
اکسك ایلر • یاد دارش چون شنیدی ای عزیز • خاطرکده
طوت چونکه ایشتدک سن ای عزتلو کشی • شد یکی زان پنج
در پیری نیاز • اول بشدن بری پیرلکده نیاز در یعنی
قوجالقده فقیر اولوب اهل نیاز اولمقدر • پس غریبی وانکهی
رنج دراز • واندن صکره غریبلك واوزون خسته لك
یعنی چوق زمان خسته لکده اوزره اولمق بودخی عمری اکسك
ایدر • هرکه او بر مرده انداز دنظر • هرکیمکه اولمش کمسنه اوزره
نظر ایلیه • عمر او بی شك بکاهد ای پسر • آنك عمری
شبهه سز اکسك اولور ای اوغل • پنجم آمد ترس و وهم
از دشمنان • بشنجیسی دشمنلردن قورقو وغصه چکمکدر
عمررا اینها همی دارد زیان • بو بش نسنه لر جمله
عمره زیاندر • یعنی کشینك عمرینی اکسك ایدر دیمك اولور

هرکه او از دشمنان ترسان بود • هرکیمکه دشمنلردن
قورقیجی اوله • کار او هر لحظه دیگرسان بود • آنك
کاری هر لحظه برغیری کونه اولور • یعنی اول کمسنه درلو درلو
حاللره اوغرر عیلک اولور • زیرا دایما مضطرب الحال اولور

در بیان پنج چیزی که آب روی مردم میریزد [illegible]

دور باش از پنج خصلت ای پسر • بش خصلتدن ایراغ
اول ای اوغل • تا نریزد آب رویت در نظر • تاکیم یوزك
صوینی ظاهرده یره دوکمیه • اولا کم کوی با مردم دروغ
اولا خلق عالمه یالان سوزی از سویله بلکه هیچ سویلمه
زانکه کردی از دروغش بی فروغ • انکچونکه یالان سوز
سببی ایله بی فروغ اولورسن • یعنی رغبتسز اولورسن
هرکه استیزه کند با مهتران • هرکیمکه اولولره ستیزه لك
اوزره اولا • آب روی او بریزد بی کمان • شبهه سز
اول کمسنه نك یوزی صوینی دوکلور • پیش مردم هرکه نبود
ادب • هرکیمکه خلق قتنده ادبی اولمیه • کر بریزد
آب رو نبود عجب • اکر آنك یوزی دوکلورسه عجب دکلدر
از سبکساران مباش ای نیک خوی • سبکسارلردن
اولمه ای خوبی ایو کمسنه • کز سبکساری بریزد آب رو
سبکسارلقدن یوز صوی دوکلور • ای پسر با مهتران
کمتر ستیز • ای اوغل اولولره ستیزلك ایتمه • وز حماقت
آب روی خود مریز • ودخی حماقتدن کندو یوزك صوینی دوکمه

سبکسار خفت
معناسنه در
[illegible]

کر بعالم آب روی بایدت • اکر عالمده سکا یوز صویی کرکسه

دایما خلق نکو می بایدت • دایما سکا ایو خلق کرکدر زیرا

حسن خلق حرمته سببدر • هرکه آهنك سبکساری کند •

هرکیمکه سبکسارلغه قصد ایلیه • از وی آب روی بیزاری

کند • یوز صویی اولکسه دن بیزارلق ایدر • جز حدیث

راست با مردم مکوی • طوغریدن غیری سوزی خلقه سویلمه

یعنی کمسیه یلان سویلمه • تا نکردد آب رویت آب جوی

تا کی یوزك صویی آب جوی اولمیه • یعنی ارمق صویی کبی اقوب

کیتمیه دیمك اولور • از خلاف و از خیانت باش دور • خلافدن

اوزره اولمقدن و خیانتدن ایراغ اول • تا بود پیوسته

بر روی تو نور • تا کم دایما سنك یوزك منور اوله نورلنه

کر همی خواهی که کویندت نیکو • اکر استرمیسن که سکا ایو آدم

دیه لر ای برادر هیچ کمسیه بر امز دیمه • تا نباشی در جهان

اندوه کین • تا استرمیسن که دنیاده غصه لو اولمیه سن

از حسد در روز کاری کس مبین • روزکارده حسددن

کمسه یه کورمه • یعنی هیچ کمسیه حسد ایله نظر ایلمه دیمکدر

در بیان پنج چیزی که آب روی را میفزاید

میفزاید آب رو از پنج چیز • بش نسنه دن یوز صویی

زیاده اولور • تا بکویم بشنو ای اهل تمیز • تا سکا دیوویرم

ایشت ای تمیز اهلی • در سخاوت کوش اکر داری غنا •

اکر غنایه مالك ایسك سخایه چالش • یعنی جومرد اول

تا

ای برادر هیچ کمس را بد مکو

تا فزاید آب رویت از سخا • تا کم سخادن یوزك صویی زیاده

اوله • بردباری و وفاداری کزین • بردبارلق و دخی

وفادارلق اختیار ایله • زانکه آب روی افزاید ازین • آنکچونکه

بونلردن آب روی زیاده اولور • چون بکار خویش حاضر بوده ء

چونکه هر ایشکده حاضر بولونرك ایسه • آب روی خویش را

افزوده ء • کندو یوزك صوینی زیاده اتمش اولورسن • از سخا

وت آب روافزون شود • سخاوتدن یوز صویی زیاده اولور

وز بخیلی بی خرد ملعون شود • و بخیللکدن عقلسوز اولان

کمسه ملعون اولور • هرکرا بر خلق بخشایش کند • هرکیمك

خلق اوزره بخشایش و احسانی اوله • آب روی او ودر

افزایش بود • اولکسنك یوزی صویی دایما زیاده لکده اولور

باش دایم بردبار و باوفا • دایما بردبار اول و وفا ایله اول

تا بروی خویش بینی صد صفا • تا کندو یوزك اوزره یوز صفا

کوره سن • تا بماند رازت از دشمن نهان • تا سنك رازك

دشمندن کزلو قالدوغنی استرسك • سر خود با دوستان

کمتر رسان • کندو سرك دوستلرکه آز ارشدر یعنی دیمه

تا نکردی پیش مردم شرمسار • تا کم خلق اوکنده شرمسار

اولمق استرسك • یعنی استرایسك که خلق اوز تا سنده او تمیز

آنچه خود ننهاده باشی بر مدار • اول نسنه که سن کندو

الوك ایله قومامش اولاسن قالدرمیه سن • زیرا خجل اولور

در بیان خود کامی میکوید

بردبار حلیم کسنی معناسنه در

یعنی یوا نش کمسه • منه

ای برادر پرده‌ٔ مردم مدر • ای قرنداش کمسه نک
پرده سنی یرتمه • یعنی سرنی فاش ایلمه • تا ندرد پرده ات
شخص دکر • تا سنک دخی غیری کمسه لر سریکی فاش ایمیه لر •
با هوای دل مکن زنهار کار • کوکل آرزو سیله صقین
کار ایلمه • تا نیارد پس پشیمانیت بار • تاکه پشیمانلق کتورمیه
زیرا خود کاملغک صوکی پشیمانلقدر • قدر مردم راشناس
ای محترم • مردمک قدرینی اکله ای حرمتلو کمسه • تا شناسد
دیکران قدر تو هم • تا غیرلر دخی سنک قدروکی اکلیه لر •
تا زبانت باشد ای خواجه دراز • تا سنک ای خواجه لسانک
اوله • یعنی استرسن که ذلك اوزون اولوب سوزك
اوستون اوله • دست کوته دار و هر جانب متاز • الوکی
قصه ایله و هر جانبه سکردتمه • یعنی طمع و حرص اهلی
اولمه • هر کرا قدری نباشد در جهان • هر کیمک که جهانده
قدری اولمیه • زنده مشمارش که هست از مردکان •
اول کمسه‌ٔ دری عد ایلمه اولمشلردندر • از قناعت
هر کرا نبود نشان • هر کیمک که قناعتدن نشانی اولمیه
کی توانکر سازدش مال جهان • اول کمسه‌ٔ مال جهان نیجه
غنی ایلر • یعنی قناعتی اولمیان کمسه جهان مالیله غنی
اولمق ممکن دکلدر دیمک اولور • بر عدوی خویش یابی
چون ظفر • چونکه کندو دشمنک اوزره ظفر بولاسن •
عفو پیش آور ز جرمش در کذر • عفوی اوکه کتور و

صوچندن کچ • دایما می باش از حق ترسکار • دایم حق تعالیدن
قورقیجی اول • باش نیز از رحمتش امیدوار • دخی اول خزانه
رحمتندن امیدوار اول • با تواضع باش و خو کن با ادب •
تواضع ایله و ادبیله خو ایله • صحبت پرهیزکاران می طلب •
پرهیزکارلر ایله مصاحب اولمق طلب ایله • برد باری جوی و بی
آزار باش • حلم ایله اول آزاری ترك ایله • یعنی کمسه‌یه آزرده
دل اتمه یاواش اول • تاکه کردد در هنر نام تو فاش • تاکه سنك
نامك هنر ایله فاش اوله • همچو تریاقند دانایان دهر • دهرك
دانالری یعنی بو زمانك علماسی تریاق کبیلردر • قاتلو نند جمله
نادان جو زهر • جهلا زمره سی قاتللردر زهر کبی یعنی وجود
مردم دانا تریاق کبیدر • و مردم نادان زهر کبی قاتلدر •
مردم از تریاق می یابد نجات • انسان تریاقدن نجات بولور •
خود کسی از زهر کی یابد حیات • بر کمسه خود زهردن بولمق
قچن اولور • یعنی هیچ ممکن دکلدر دیمك اولور • صبر و علم و حلم
تو باغ دلند • سنك علم و صبرك و حلمك کوکلك باغیدرلر •
حرص و بغض و کینه زهر قاتلند • حرص دخی بغض دخی کین
بونلر زهر قاتللردر • فخر جمله کار هانان داد نیست •
جمله عمللرك فخری و زبده سی اتمك ویرمکدر • یعنی فقرایه لله بر
مقدار نسنه ایله رعایت اتمکدر • در بروی دوستان بکشاد نیست •
و دخی دوستلرك یوزینه قپو آچمقدر • کرچه دانا باشی و اهل
هنر • اکر اهل علم و اهل اولورو کسه • خویش را کمتر ز هر نادان شمر •

کندوکی بینه تواضع ایله هرنه دانندن کمتر بیل ایله عق ایله •
تاکمین تواضع رفعه الله موجبنجه عزت بوله رفیع القدر اوله سن

دربیان نشان نادانی میکوید

شد دو خصلت مرد نادان را نشان • ایکی خصلت احمق و
جاهل آدمک نشانیدر • صحبت صبیان و رغبت با زنان •
صبیان ایله مصاحب اولمق و عورتلره رغبت ایلمک بو ایکی
• نسنه لر حماقت و نادانلق نشانیدر • اکثر خلق بوکا مبتلادر

دربیان بدزنده کانی میکوید

ناخوشی در زندکانی ای ولید • در دلکده ناخوشلق ای اوغل •
مرد را در خوی بد کردد پدید • بدخوی اولان کمسه ده ظاهر
اولسه کرک • زیرا بدخویلق ناخوشلقدر • یرامز خویلو کشی هیچ
خوشلق کورمسه کرکدر • آنکه نبود مر ورا فعل نکو • اول •
کمسه که آنک فعل نکوسی یعنی ایو عملی اولمیه • مرده می دانش که
نبود زنده او • اولمش بل سن آنی که اوردی دکلدر • هر که
کوید با تو عیبت در حضور • هر کیمکه سکا عیبوکی حضورده
یعنی ظاهرده خلق ایچنده سویلیه • مینماید راهت از ظلمت
• نبور • اول کمسه ظلماتدن روشنلغه سکا یول کوستر در
مر ترا هر کس که باشد رهنمای • هر کیمکه سکا رهنما یعنی یول
کوسترجی اولدی • شکر او می باید آوردن بجای • اول کمسه نک
شکرنی یرینه کتورمک کرک • یعنی اول کمسه نک ایلکنی بلمک
کرکدر • هر خردمندان عالم را شناس • عالمک عاقللری اولن

کمسه لری

کمسه لری اکله و بل • خلق نیکو شرم نیکوتر لباس • خُلق
و حیا غایت زیبا و ایو لباسدر • حال خود را از دو کس پنهان
مدار • کندو حالکی ایکی کمسه دن کزلو طوتمه یعنی صقلمه •
• از طبیب حاذق و از یار غار • طبیب حاذقدن و یار غاردن
تا صواب کار بینی سر بسر • اشکره تاکم باشرت باشه صواب
کوره سن خطا کورمیه سن یعنی هر ایشده جمله خطاسز اولدوغنی
استرسک • بر مراد خود مکن کار ای پسر • کندو مرادک اوزره
ایش اتمه ای اوغل • تا توانی با زنان صحبت مجوی • تا قادر
ایسک عورتلر ایله صحبت طلب اتمه یعنی مصاحب اولوب الفت
اتمه • راز خود را نیز با ایشان مکوی • و کندو رازکی دخی
آنلره سویلمه • آنک اندر شرع باشد ناپسند • اول نسنه که
شرع شریفده ناپسند اوله یعنی نامعقول اوله • کرد آن هرکز
مکرد ای هوشمند • آنک اطرافنه هرکز طولنمه ای عاقل •
هر چه را کردست حق بر تو حرام • هر نه که حق تعالی سکا
حرام اتمشدر • دور باش از وی که باشی نیک نام • آندن
ایراق اول تاکم نیک نام اولاسن • چونکه بکشاید در روزی
خدای • چونکه حق تعالی نصیب قپوسنی آچه • دل کشاده
دار و تنکی کم نمای • قلبوکی کشاده طوت و طارلق کوسترمه
زیرا حق تعالی رزاقدر • قوله تعالی اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ
ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ • تازه روی و خوش سخن باش ای
اَخی • تازه و کولریوزلو و خوش سوزلو اول ای قرنداش •

تا بود نام تو در عالم سخی • تا سنك نامك عالمده سخی اوله
بر مخور از عمر ای بو الهوس • ای اهل هوس اولم عمرڭ
سنی جوق جكمه • چونكه وقت آید نگردد پیش و پس • چونكم
وقت كله بر لحظه اول و بر لحظه صكره كلمز • قوله تعالى •
إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ
دل ز غل و غش همیشه پاك دار • قلبوكی غل و غشدن دائما
پاك طوت • تا توانی كینه بر سینه مدار • تا قادر ایسك
سینكده كینه طوتمه • تكیه كم كن خواجه بر كردار خویش •
ای خواجه كندو عملوكه تكیه اتمه • یعنی عبادتكه مغرور
اولمه • دل بنه بر رحمت جبار خویش • حق تعالینك رحمته
كوكل قو • یعنی جبار تكرینك رحمتندن امیدوار اولدیك
اولور • بهترین چیزها خلق نكوست • جمیع نسنه لرك
غایت ایوسی ایو خلقدر • خلق خلق نیك را دارند دوست •
خلق عالم حسن خلق صاحبی اولان كمسهٔ دوست طوترلر
رو فروتن شو همیشه ای خلف • یوری الچق كوكللو اول
ای ایو اوغل • كین بود آرایش اهل شرف • زیرا بودر اهل
شرفك آرایشی • اهل شرف اولنلر تواضع ایله شرف بولورلر
آنكه باشد در كف شهوت اسیر • اولكمسه كه شهوت
النده اسیر اوله • گرچه آزادست اورا بنده گیر • اگرچه
آزاد ایسه ده بنده سن آنی قول طوت • زیرا هوای نفسه
تابع اولمغیله اسیر بند شهوت اولوب نفس اماره سنه بنده

اولمشدر

اولمشدر • گر تو بینی ناكسی را دستگاه • اگر سن بر ناكسی كه
اقبال و دولتده كوره سن • حاجت خود را از و هرگز مخواه •
اول كشیدن هرگز كندو حاجتكی استمه • بر در ناكس قدم هرگز
مبر • ناكسك قپوسنه هرگز ایاغكی ایلتمه • ور به بینی هم
مپرس از وی خبر • واگر كوره سن انزدن بر خبر صورمه • تا
توانی كار ابله را مساز • تا قادر ایسك ابلهك ایشنی تتممه
كار فرمایش ولی كمتر نواز • ابله اولان كمسیه خدمت بیور
اما چوقلق یوز ویرمه • از دو كس پرهیز كن ای هوشیار •
ایكی كمسه دن پرهیز ایله ای عاقل • تا نه بینی نكبتی از دو كار
تا كه روزگاردن بر نكبت كورمیه • اول از دشمن كه او
استیزه روست • اول اول دشمندنكه ستیزه یوزلو اوله
وانكهی از صحبت نادان دوست • وانندن صكره احمق دوستك
مصاحبتندن • خویش را از نزد دشمن دور دار •
كندوكی دشمنك یقینلغندن ایراق طوت • یعنی دشمنه یقین
اولمه • یار نادان نیز از خود مهجور دار • احمق اولان یاری
كندوكدن ایراق طوت • ای پسر كم گوی با مردم درشت •
ای اوغل خلق عالمه ایری سوزی از سویله یعنی خلقه كوچ
كلجك سوزی سویلمه • ور بگویی تا تو بنمایند پشت • واگر
سویلیجك اولورسك جمله سی سندن یوز چویروب ارقه
كوسترلر • بهترین خلق میدانی كراست • غایتده ایو
خلق كمكدر بلورمیسن • آنكه داد انصاف و انصافی نخواست

اولوركه كندوسی انصاف اوزره اولدی • وخلقدن انصاف
رجا ایتدی • یعنی خالقه توجه تمام ایله توكل ایدوب خلقه
التجا و تمنی ایتدی دیمكدر • چون حدیث خوب گویی بافقیر •
چونكه فقیره خوب سوز سویلیه سن • به بود زانش كه بو
شانی حریر • یكدر اندن كه حریر كیدوره سن • زیرا الكلمة
الطیبة صدقة بیورمشلردر • خشم خوردن پیشهٔ هر
سرورست • خشم یوتمق یعنی خشمی ترك ایتمك هر سرورك
صنعتیدر • تلخ باشد وز شكر شیرین ترست • آجی اولور
لكن شكردن دخی زیاده طاتلودر • یعنی غضبی كرچه آجیدر
وكوجدر اما شكردن لذیذدر • هركه با مردم نسازد در
جهان • هر كیمكه جهانده انسانله برخوشجه درلك ایتمدی
زندكانی تلخ دارد بی گمان • اولكمسه نك جهانده درلكی
آجی اولور • آنكه شوخست ونداردشرم نیز • اولكمسه كه
گستاخدر ودخی اوتانمزدر یعنی حیاسی یوقدر • دانكه
اونا پاك زاده ست ای عزیز • بلكه اولكمسه مادرندن
ناپاك طوغمشدر ای عزیز • از ملامت تا نمانی در امان •
تا كم ملامتدن امین اولمق استر ایسك • باش دائم
همنشین با صالحان • دائما صالحلر ایله همنشین اول زیرا
صلحا ایله مصاحب اولان اصلا ملامت اولمز الله تعالی
جملهمزی صالحلر ایله حشر ایلیه امین بحرمة سید المرسلین •

در بیان چند خصلت كه خواری آورد

چند

چند خصلت آورد خواری بروی • برنچه خصلت واردر •
آدمك یوزینه خوارلق گتورر • با تو گویم گر همی گویی بگوی
سكا دیوویریم اگر سویله دیر ایسك • اول آن باشد كه
مانند مگس • اوّلا اولدر كه سنك كبی • مرد ناخوانده شود
مهمان كس • آدم بلا دعوت بركمسنه قونقلوغنه وارمق
خوارلغه سبب در • هر كه مهمان كسی ناخوانده شد •
هر كیمكه دعوتسز بركمسیه قونق اولدی • نزد مردم خوار و
زار و رانده شد • خلق قتنده خوار اولدی و زار اولدی
وسوولمش یعنی غیبتسز اولدی • دیگر آن باشد كه نادانی
رود • بردخی بودر كه برجاهل واحمق وارور • كدخدای خانهٔ
مردی شود • بر مردك خانه سنده كدخدا اولور • یعنی شول
مرد نادان كه بركمسنه نك اوینه مسافرلغه واروب هم بینه
شونی شویله وبونی بویله ایدوك دیو حكومت ایده • بو دخی
خوارلغه باعث در • كار كردن برحدیث آن دو مرد • اول ایكی
كمسنه نك سوزیله ایش ایلمك بو دخی خوارلغه سببدر •
از سر جهلند دائم در نبرد • دائما جهل اوجندن غوغا و
جنك ایتمك اوزره در • هر كه بنشیند زبر دست صدور • هر
كمسه كه اولولرك اوست طرفنه چیقوب اوتوردی یا اوتوره
گرسد خواری بروی شود ور نیست • اول كمسنه نك یوزینه
خوارلق گلور سه بعید دگلدر • نیست جمعی را جو بر قول
تو گوش • برجمعیتك كه قولاغی سنده اولمیه یعنی سوزوكی

دكلمیه لر • صد سخن كر آیدت یك رامكوش • اكر خاطروكه
یوز درلو سوز دخی كلورسه بر ینه دخی سویلمكه دقت ایلمه
حاجت خود را مخواه از دشمنان • كندو حاجتوكی دشمنلردن
استمه • زین بتر خواری نباشد در جهان • بوندن بتر جهانده
خوارلق اولمز • از فرومایه مراد خود مجوی • الچق اصللو
كمسه دن كندو مرادكی طلب ایلمه • تا نیاید بر ترا خواری بروی
تا كه سكا و سنك یوزوكه خوارلق كلمیه • با زن و كودك
مكن بازی هلا • عورت ایله و كوچك اوغلان ایله اویون
اوینامه • تا نكردی خوار و زار و مبتلا • تاكیم خوار و
زار و مبتلا اولمیاسن • یعنی تاكم خلق ایچنده رغبتسز لكه
مبتلا اولمیه سن دیمك اولور **در بیان شش چیزی كه بكار آید**
در جهان شش چیز می آید بكار • جهانده آلتی نسنه واردر
ایشه یرر • اولا یار و طعام خوشكوار • اولا یار و دخی
طبیعته سیكیجی طعام • خوش بود یار موافق در جهان •
موافق یار جهانده خوشدر • باز مخدومی كه باشد مهربان •
و كرو بر مخدوم یعنی اوغل كه مونس و مهربان اوله • غایت
ایشه یرر • هر سخن كو راست كوئی و درست • هر سوز كه
سن آنی صاغ و طوغری سویلیدك • به ز دنیا زانكه در وی
نفع نیست • یك در دنیادن كه سكا آنده نفع واردر •
آنچه ارزانست عالم در بهاش • اول نسنه كه آنك بهاسنده
اوجوزدر • یعنی عالم خلقی جمیعی مالنی اكا ویرسه لر ینه

تمام

تمام بهاسنی ویرمامش اولولر اول نددر • عقل كامل دان و
زان خرسند باش • عقل كامل بیل و اندن قانع اول • یعنی
سكا معلوم اولسونكه عالم بهاسنه اوجوز اولان نسنه
عقل كاملدر • اكر سنك عقلكك كاملك واریسه قناعت ایله
غیری نسنه استمه دیمك اولور • دشمن حق را نشاید داشت
دوست • حقك دشمنی اولان كمسه‌یی دوست طوتمق
لایق دكلدر • بازكشت جمله چون آخر بروست • جمله نك
بازكشتی یعنی رجوعی آخرینه اكادر • یعنی حق تعالی یه دردر
زیرا جمله خلق حضور حقه وارجقدر اكر محبت ماسوا ایله
بولنورسق وای برم حالیمزه • قوله تعالی كل نفس ذائقة الموت
ثم الینا ترجعون • عیب كس با او نمی باید نمود • كمسه نك
عیبنی كندوكو سترمك كركمز • زانكه بنود هیچ لحمی بی غدود
انكیچونكه هیچ ات یوقدركه آنك غدودی اولمیه • یعنی بزلری
اولمیه • از خدا خواه آنچه خواهی ای پسر • خدادن استه
اول نسنه‌یی استرسن ای اوغل • نیست در دست خلائق نفع
و ضر • مخلوقك الندە ضرر و فائده یوقدر • زیرا مانع و معطی
الله در • بندكان را نیست ناصر جز اله • قوله تعالی انك لا تهدی
غیری یرده مجی یوقدر • یاری از وی خواه و از غیری مخواه • یاری
اندن رجا ایله غیریدن استمه • آنكه از قهر خدا ترسد بسی
اول كمسه كه خدانك قهریندن زیاده قورقوسی اوله • بی كمان
ترسند از وی هركسی • شكسز جمله خلق اندن قورقرلر •

غدود غده نك جمعی در
غده بز معناسنه در آنسز اولمز
لحمده اولور زیرا
مسئله

از بری کفتی زبانرا هرکه بست • یر اشو بلیمکدن هرکیمکه دیلنی باغلدی • کرد شیطان لعین را زیردست • شیطان لعینی زیردست ایلدی • یعنی زبون ایلدی دیمك اولور • فافهم

در بیان پنج چیزی که از پنج کس بیاید آن میکوید

کس نیاید پنج چیز از پنج کس • بش کمسه دن بش نسنه بولنمز کمسه • یاد کیر از ناصح خود این نفس • کندو ناصحکدن بو نفسی یعنی بو سوزی کوکلده طوت یعنی اونتمه • یعنی بلمش اول که دنیاده بش نسنه واردر بش دولو طائفه ده بولنمز دیمك اولور • نیست اول دوستی اندر ملوك • اول پادشاهلرده دوستلق یوقدر • این سخن باور کن از اهل سلوك • بو سوزی اهل سلوکدن ایشیدوب اینان • سفله را با مروت ننکری • اصلی الچق برکمسه مروت ایله نظر ایلمه • یعنی الچق اصللو کشی یه مرحمت ایتمه • هیچ بد خوی نیاید مهتری • هیچ بر بدخوی اولولق بولمسه کرکدر • هرکه بر مال کسان دارد حسد • هرکیمکه غیری کمسه لرك مالنه حسد ایلیه • بوی رحمت بر دماغش کی رسد • رحمت رایحه سی اول کمسنك دماغنه قچن ایرشور • یعنی حسود رحمت بولمق دکل بلکه رحمتك رایحه سنی دخی اشتمز دیمکدر • آنکه کذابست ومیکوید دروغ • اول کمسه که کذابدر ویلان سویلر • نیست اورا در وفا داری فروغ • اول کمسنك وفادارلکده فروغی یوقدر • یعنی کذاب اولان کشینك وفادارلغی یوقدر • اول ثوابدن محرومدر •

عهدنه

عهدنه وفا ایتمك ایله عزت وحرمتی یوقدر دیمك اولور •

در بیان سه کاری که موجب سعادت است

هرکرا سه کار عادت باشدش • هرکیمه که اوچ درلو کار یعنی عمل عادت اولمش اوله • در جهان بخت وسعادت باشدش • جهانده اکا بخت وسعادت یار اولمش اولور • تا توانی خیر بی منت کند • تا قادر ایسه خیری منتسز ایده اعمال حسنه اشلدم دیو منت ایتمیه • زیرا منت اعمالی باطل ایدر • نته کیم حق تعالی جل جلاله کلام مجیدنده بیورر • وَلَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالأَذَى • خویش را مستوجب رحمت کند • کندوزینی رحمته مستوجب ایلیه • یعنی اعمالنده ریا ومنت ایتمیه تا کیم الله تعالینك رحمتی اکا واجب اوله • دایما کر بیند او عیب کسان • اکر اول کمسه دایما خلق عالمك عیبنی کورر ایسه • در ملامت هیچ نکشاید زبان • هیچ اول کمسه ملامت ایچون لساننی آچمز • کمسنك عیبنی یوزینه اورمیوب ملامت ایتمیه دیمك • هرکرا بینی براه ناصواب • هرکمسه که کره ناصواب یعنی خطالو یولده کوره سن • سر براهش آر تا یابی ثواب • اول کمسنك باشنی یوله کتور تا کیم ثواب بولاسن • یعنی شرع شریفه مطابق عمللره سوق ایدوب راه مستقیمی بلدرمك ایله ثواب بولاسن دیمك اولور • زحمت خود را ز مردم دور دار • کندو زحمتوکی خلقدن ایراغ طوت یعنی خلق عالمه زحمت ویرجك ایش ایتمه • بار خود بر کس میفکن زینهار •

کیزو یوکوکی صفقن کمسنک اوزرینه برقمه یعنی زحمت ویرمه •

دربیان رستکاری میکوید

کرهمی خواهی که باشی رستکار • اکر استرسک که قورتلمش اولاسن • رومکردان ای برادر ازسه کار • ای قرنداش اوچ عملدن یوز دوندرمه • اوّلا دیدن بود حکم قضاش • اوّلا حق تعالینک قضاسی حکمنی کورمکدر یعنی حکم قضایه راضی اولمق • بعدازان جستن بجان ودل رضاش • اندن صکره جان وکوکل ایله حق تعالینک رضاسن طلب ایلمک چیست سیوم دور بودن ازجفا • اوچنجی نه در جفادن ایراق اولمق • هرکه این دارد بود اهل وفا • هرکیمده که بو اوچ عمل واردر او کمسه وفا اهلیدر • هرکه دارد دانش وعقل و تمیز • هرکیمکه علم وعقل وتمیز طوته • جز برای حق نبخشد هیچ چیز • حقدن غیری ایچون نسنه بغشلمز • یعنی عاقل و عالم وصاحب تمیز اولان کمسه هیچ برکمسیه برشیء ویرمز الّا الله ایچون ویرر • صدقهٔ کالوده کردد باریا • برصدقه که ریا ایله قریشق اوله • کی بود آن خیر مقبول خدا • اول خیر نیجه مقبول خدا اولور • یعنی ریا ایله ویریلن صدقه حضور حقده مقبول دکلدر دیمک اولور • کر عمل خالص نباشد همچو زر • اکر عمل التون کبی خالص اولمیه • قلب را ناقد نیارد در نظر • قلب اولان نسنهٔ صراف نظره کتورمز • یعنی صراف قلبه اعتبار اتمز دیمکدر • تا توانکر باشی اندر روزکار • تاکه روزکارده

ناقد صراف معناسنه در

غنی

غنی اولمق استرسک • نفس را از آرزوها دوردار • نفسی آرزولردن ایراق طوت • یعنی نفسک هواسنه تابع اولمه •

دربیان کرامتهای حق میکوید

چار چیزست از کرامتهای حق • درت نسنه حق تعالی حضرتلرینک کرملرندندر • یاددارش چون زمین کیری سبق • اولدرت نسنهٔ خاطرکده طوت اکربندن سبق طوترسک یعنی اوکرنمک استرسک • اوّلا صدق زبانت در سخن • اوّلا بریسی سوزده لسانکک صدقیدر • یعنی یلان سوز سویلمک در • بعدازان حفظ امانت فهم کن • اندن صکره امانت حفظ ایلمک در فهم ایله • پس سخا هست ازکرامات اله • بوندن صکره سخا دخی حق تعالینک کرملرندندر • فضل حق دان کر نظرداری نکاه • فضل حق بل نظر وکی اکر حرامه باقمدن صقلیه بلورسک • تاتوانی دورباش از سودخوار • اکر قادر ایسک سودخوارلقدن ایراق اول • زانکه هست ازدشمنان کردکار • اندن اوتوری که سودخوارلر کردکارک دشمنلرندندر • قوله تعالی • يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ • بیش مردم هرکه رازت کرد فاش • هرکیمکه خلق اوکنده سنک سرکی فاش ایلدی • همدم آن ابله وباطل مباش • اول ابله باطلوله همدمی اولمه • که باشد مانع عشر وزکاة • هرکیمکه عشر وزکاتی منع ایدیجی در • یعنی مالینک زکاتنی وپادشاهینک عشرنی ویرمزدر •

سودخوار رباخوار معناسنه در

وانكه غافل وار بكذارد صلوت • واولكه صلوتنى غافللركبى قيله يعنى نمازنى حضوع وخشوع ايله قيلميوب غفلت ايله كچوره دن اولور • برحذر باش ازچنان كس زينهار • آنكبلين كمسه دن زينهار حذر اوزره اول • تا نباشى درجهان بسيار زار • تاكم جهانده چوق زار وكريان اولميه سن • غايت ايله حذر كركدر • دركذر آن چار خصلت زينهار • صقين اولدرت خصلتدن كچوب ترك ايله • تا نسوزد مرترا بسيار نار • تاكم نار جهنم چوق ياقميه • يعنى اول خصال اربعه سنده وارايسه ترك ايله • تاكم عذاب ناردن خلاص اولاسن ديمكدر حق تعالى صقليه ويره بفضله

در بيان ترك غضب ميكويد

لذت عمرت اكر بايد بدهر • اكر دهرده سكا عمرك لذتى كركسه باش دايم برحذر از خشم وقهر • دايما خشم وقهردن تحرز اوزره اول • چون نكردند خلق با خوى تو راست • چونكه خلق سنك خويكه راست ومناسب اولميالر • يعنى طبعكه موافقت اتميه لر • كر بجوى مردمان ساز عدواست • اكر خلقك خوينه متابعت وموافقت ايدرسنك روادر ومناسبدر • زانچه حاصل نيست دلخرسند دار • اول نسنه دنكه حاصل يوقدر قلبوكى خوشنود طوت • مراد حاصل اولمادوغنه الم چكمه • كوش دل را جانب اين پند دار • جان قولاغنى بو پندك جانبنه طوت • يعنى بو نصيحتى جان قولاغيله دكله ديمك اولور • اى برادر تكيه بر دولت مكن • اى قرنداش دولت دنيايه تكيه اتمه يعنى دولته طينمه • ياد كير از ناصح خود يك سخن • كندو ناصحكدن بر سوز در خاطركده طوت • سود نكند كر كريزى از قضا • قضادن اكر قچرسكده قورتلمزسن زيرا فائده سى يوقدر • هرچه مى آيد بران مى ده رضا • هر نه كه كلە اكا رضا وير يعنى الله دن كلن قضايه راضى اول زيرا قچسكده فائده سى يوقدر • هركه او با دوستان يك دل بود • هر كيمكه دوستلر ايله كوكلى بر لكى ايتدى • جمله مقصود دلش حاصل بود • آنك جمله كوكلى مرادى حاصل اولدى • در جهان دانى كه كردد معتبر • بلور ميسن معتبر اولان كمدر • آنكه بنود هيچ با كس از خطر • اول كمسه دركه آنك هيچ خطردن قورقوسى اولميه • يعنى قضاء الله راضى اوله ديمكدر • كم كند با كس وفا اين روزكار • بو روزكار كمسيه وفا ايلمز • جود دارد نيست شان با مهركار • جود طوتر هيچ محبت ايله ايشى يوقدر • آنكه با تو روز غم بود ست يار • اول كمسه كه سنك ايله غم كوننده يار اولدى ايدى • روز شادى هم بپرسش زينهار • شادى كوننده دخى اول كمسه يى اونتميوب حالنى صورمق ودوستلق اتمك كركس البته لازمدر • روز نعمت كو ببرد ازى بكس • اكر نعمت كوننده بر كمسيه محبت ايدوب وبرايلك اتمش اولورسن وامتزاج اتمش اولاسن • روز محنت باشدت فرياد رس • اول كمسه دخى سكا محنت كوننده فرياد رس اولور • چون بيايد دولتى از مستعان

يعنى

چون مستغانزن بر دولت بولاسن • یعنی حق تعالی سکا
چونکم دولت ویره • اندران دولت مبرّا ز دوستان •
اول دولت ایچنده دوستلردن کسلمه • مرترا هر کس که یار غم بود
هر مکه سکا غم کونده یار ایدی • چون رسد شادی همو همدم بود
چون که شادیلغه ایرشه سن بینه اول کمسه سنک ایله یار
ترك اتمك کرکدر • زیرا اسکی دوستی ترك اتمك بی وفالکدر •

دربیان کسب معرفت میکوید

معرفت حاصل کن ای جان پدر • معرفت حاصل ایله ای آتاجانم
تا بیابی از خدای خود خبر • تاکم کندو خداکدن خبر بولاسن
زیرا معرفتسز کمسه حق تعالی بی بیلمز • هر که عارف شد خدای
خویش را • هر کیمکه کندو خداسنی عارف اولدی یعنی بیلیجی اولدی
در فنا بیند بقای خویش را • اول کمسه کندو بقاسنی فناایچنده
کورر • یعنی فنا فی الله ایله بقا باللهه واصل اولدی دیمك اولور
هر که اورا معرفت حاصل نشد • هر کیمکه آکا معرفت حاصل اولمدی
هیچ با مقصود خود واصل نشد • اول کمسه هیچ کندو مقصودنه
واصل اولمدی • هر که او عارف نباشد زنده نیست • هر کیمکه
او عارف اولمیه اول کمسه زنده دکلدر • قرب حق را لایق واو
زنده نیست • حقه یقین اولمغه قابل ولایق دکلدر • سبب قرب
حق معرفت در • نفس خود را چون تو بشناسی هلا • چونکه
سن کندو نفسوکی اسکاره بلرسن واکلیه سن • حق تعالی را
بدانی با عطا • حق تعالی حضرتنه دخی بلورواکلر عطایله یعنی

حق تعالینك واحدانیتنی کندو فضل واحسانیله بلورسن
وادراك ایدرسن دیمك اولور • قال رسول الله صلی الله
علیه وسلم من عرف نفسه فقد عرف ربه • صدق رسول الله
عارف آن باشد که باشد حق شناس • عارف اول کمسه اولورکه
حق شناس اوله • یعنی حقی اکلاییجی اوله • هر که عارف نیست
نبود جنس ناس • هر کیم عارف دکلسه جنس ناس دکلدر •
یعنی آدم دکلدر • هست عارف را بدل مهر و وفا • عارفك
کوکلنده محبت واردر ودخی وفا واردر • کار عارف جمله
باشد با صفا • عارفك ایشی دایما صفا ایله اولور زیرا جمله
عملی صفا اوزره در • هر که اورا معرفت بخشد خدای •
هر کسیه کم حق تعالی معرفت احسان ایلیه • غیر حق را در دل
او نیست جای • آنك قلبنده حقدن غیرینك یری یوقدر یعنی
هرکز آنك درونده ماسوی محبتی یوقدر دیمك اولور •
نزد عارف نیست دنیا را قدر • عارف قتنده دنیانك هیچ
قدری یوقدر • یعنی عارفك دنیایه اعتباری یوقدر • بلکه با خود
نیستش هرکز نظر • بلکه عارف اولان کمسنك کندو نظری
یوقدر قتده قالدی که دنیای دنی یه میل واعتبار ایلیه بوخود
محالدر • معرفت فانی شدن در وی بود • معرفت کندودن فانی
اولمقدر یعنی بنلکی ترك اتمکدر • هر که فانی نیست عارف
کی بود • هر کیمکه فانی دکلدر عارف نجن اولور • عارف از دنی و
عقبی فارغست • عارف دنیا وعقبیدن فارغدر • یعنی ایکی جهاندن

ترك ایلمشدر • زانچه باشد غیر مولا فارغست • آنكیچونكم
ماسوی الله‌دن فارغدر • همت عارف لقای حق بود • عارف
اولانك همتی لقاء الله‌در • زانكه در خود فانی مطلق بود
اول سببدن كه عارف كندو فانیء مطلقدر • با چه ماند این
جهان كویم جواب • نیه بكزر بو جهان دیو ویرب جواب ویرن
آنكه بیند آدمی چیزی بخواب • اكا بكزر كه آدم اوغلانی
آنی واقعه‌سنده كورر • زیرا بو دنیا همان بر خیال خوابیدر نتكم
واقعه‌ده بر نسنه‌یی كورسك بیدار اولیجق بر نسنه‌یی كوره‌مزسن
همان اكا بكزر • چون شوی بیدار از خواب ای عزیز • چونكه
اویقودن اویانسن ای عزیز • حاصلی نبود ز خوابت هیچ چیز
اول اویقودن سكا هیچ حاصل نسنه یوقدر • همچنان چون
زنده افتاد و مرد • انجلین در بر زنده كه دوشدی و اولدی
هیچ چیزی از جهان با خود نبرد • هیچ جهاندن كندو وسیله
بر نسنه بله آلوب كیتمدی • هر كرا بود دست كرد ارنكو هر كیمك
كم عملی ایو در اخلاق حمیده‌سی واردر • در ره عقبی بود همراه
او • عقباء یولنده اول ایو عمل آنك یولداشی اولور • این جهان را
چون زنی دان خوب روی • بو جهانی بر خوب یوزلو عورت كبی
بل • خویشتن را آراید اندر چشم شوی • كندوی ارنك كوزینه
بزه‌یوب زیب و زینت ایدر مكر ایتمك ایچون • مرد را می‌برد
اندر كنار • اری قوجاغنه بسلر یعنی عرض محبت انواع
نعمت ایله رعایتلر كوسترر • مكر و شیوه می‌نماید بی‌شمار •
حدسز و نهایتسز مكر و شیوه‌لر كوسترر • چون بیابد خفته
شوی را ناكهان • چونكه ناكهان ارینی اویقوده بوله بی‌خبر ایكن
بیگمان سازد هلاكش آن زمان • شبهه‌سز اول زمانده
اول ادرلو شیوه‌لر ایدوب محبت‌لر كوستردوكی اری امان ویرمیوب
هلاك ایدر هیچ مرحمت ایتمز دیمكدر • در تو باد ای عزیز پرهیز
سنك اوزریكه اولسون ای پرهیز اولان عزیز • یعنی سكا نصیحت
اولسون • كر چنین مكاره باشی بر حذر • كه بو نجلین مكاره‌دن
حذر اوزره اولاسن • مكر و حیله‌سنه آلدنمیوب غفلت ایتمیه‌سن

در ورع میكوید

در ورع ثابت قدم باش ای پسر • ورعده ثابت قدم اول
ای اوغل • كر همی خواهی كه باشی معتبر • اكر استرسك كه معتبر
معتبر اولاسن • خانهٔ دین كردد آباد از ورع • دین خانه‌سی
ورعدن آباد اولور • لیك محكیرد خرابی از طمع • لكن طمعدن
خرابلق طوتر یعنی اهل طمعك دینی خراب اولور دیمكدر •
هر كه از علم و ورع كیرد سبق • هر كیمكه علم و ورعدن سبق طوته
یعنی اهل علم و اهل ورع اوله • دور باید بودنش از غیر حق • اول
كمسه ماسوی‌دن ایراق اولمق كركدر • ترسكاری از ورع
پیدا شود • ترسكارلق یعنی الله‌دن قورقملق ورعدن
پیدا اولور • یعنی تقوی ورعدن ظاهر اولور دیمكدر بر خوشچه
بیلمك كرك • هر كه باشد بی‌ورع رسوا شود • هر شول كمسه كه
ورعی یوقدر اول كمسه رسوای اولور • الله تعالی صقلیوره

باورع هر کس که خود را کرد راست • هر کیمسه ورع ایله کندویی
راست ایلدی • جنبش و آرامش از بهر خداست • آنک حرکتی
وسکونی یعنی طورماسی و کیتمسی حق تعالی حضرتلرینک رضاسی
ایچون اولور • آنکه از حق دوستی دارد طمع • اول کمسنه که
حق تعالینک دوستلق طمعن طوتر • در محبت کاذبست دان
بی ورع • ورعسز ایسه سن اول کمسنه محبتده کاذب بیل
زیرا تقوی سز محبت الله ممکن دکلدر • ورعی اولمین مدعیدر •

در بیان تقوی میکوید

چیست تقوی ترک شبهات و حرام • تقوی ندر شبهه لولری
وحرام اولان نسنه لری ترک اتمکدر • از لباس و از شراب و
از طعام • لباسدن و شرابدن و طعامدن هر نسنه که الله تعالی
حرام ایلمشدر انلری ترک ایلمک تقوی حقیقتده بودر • هر چه افزون
نیست اکر باشد حلال • هر نه که اکل و شربکده قدر کفایتدن
زیاده اولسه اکر حلال ایسه ده • نزد اصحاب ورع باشد
وبال • اصحاب ورع قتنده اول وبالدر • چون ورع شد یار
با علم و عمل • چونکه ورع علم عمل ایله یار اوله • حسن اخلاص
بباید بی خلل • سنک حسن خلاصک بی خلل اولمق کرکدر •
یعنی عبادتکده خلوص اوزره اولوب ریا و سمعه دن پاک
اولمق کرکدر • قوله تعالی اِنَّ اَکرَمَکُم عِندَ اللهِ اَتقیٰکُم الآیة
ناکهان ای بنده کر کردی کناه • ای قول اکر ناکهان بر کناه اتدک
توبه کن در حال و عذر آن بخواه • اول حالده ایچنده همان توبه

ایله و عذرده له • چون کناه نقد آید در وجود • چونکه وجوده
کناه نقد اولدی یعنی صادر اولدی • توبه نسیه ندارد هیچ
سود • کلمجک زمانده توبه اتسم کرک دیمنک هیچ فائده سی یوقدر
مراد توبه اتمکده تعجیل کرک ایدوکنی اشعاردر • در انابت
کاهلی کردن خطاست • انابتده کاهللک اتمک خطادر • بر
امید زندکی کاذبی وفاست • زندکلک امیدی اوزره که اول
بی وفادر • زیرا حیات دنیانک ثباتی و وفاسی یوقدر همان دائما
توبه الدن قومامق کرکدر • عجلوا بالتوبة قبل الموت دیلمشدر

در بیان خدمت کردن میکوید

تا توانی ای پسر خدمت کزین • تا قادر اولدیغک قدر ای اوغل
خدمت اختیار ایله • تا شود اسب مرادت زیر زین • تا سنک
مرادک آتی ایرک التنده اوله یعنی مراد مرکبنه ایر اوزرینه سوار
اولاسن • بنده • چون خدمت مردان کند • بر قول که چون
مردلر خدمتن ایده • یعنی اولیاء الله خدمتن ایده • خدمت او
کنبد کردان کند • اول کمسیه کنبد کرادن خدمت یعنی جمله مخلوق
اکا خدمت ایدرلر • بهر خدمت هر که بر بندد میان • خدمت
ایچون هر که بل باغلیه • باشد از آفات دنیا در امان • اول کمسه
دنیا آفتلرندن امین اوله • هر که پیش صالحان خدمت کند
هر کیمسه که صالحلر اوکنده خدمت ایده • ایزدش با دولت و حرمت
کند • حق تعالی آنی دولتلو و حرمتلو ایدر • یعنی صلحایه خدمت
ایدن کمسه لری حق تعالی دولتلو و حرمتلو ایدر دیمکدر •

خادمانرا هست در جنّت مآب • خادملره جنّتده مقام

ومقروار در • روز محشر بی حساب و بی عقاب • محشر کونی

حسابسز وعذابسز اول مقامه داخل اولورلر • خادمان

باشند اخوانرا شفیع • خادملر اخواننه قیامت کوننده

شفیع اولورلر • جای ایشان در جنان باشد رفیع • انلرك

جنان ایچنده مکانلری رفیع اولور • کرچه خادم عاصی و

مفسد بود • اکرچه خادم عاصی ومفسد ایسه دینه اول

حالده • بهتر از صد ممسك عابد بود • یوز عابد ممسکدن یکرک

در • میدهد هر خادمی را مستعان • هر بر خادمه حق تعالی

ویرر • اجر مزد صائمان و قائمان • کوندز صائم و کیجه قائم

اولان کمسه لرك اجرنی وثوابنی ویرر • هر که خادم شد

جانش میدهند • هر کیمکه اولیاء الله خدمتنی ایدن اکا جان

ویرلر • هم ثواب غازیانش میدهند • هم غازیلر ثوابن ویردلر

زیرا اولیاء الله ذکر الله وتوحید ایله مجاهده اوزره اولوب

اجتهادلری فی سبیل الله غزا ایتمکدن افضل اولدوغی روشن

اولیجق انلره خدمت ایدنلر دخی جهاد اکبر ثوابنه نائل

اولملری مقرر در • الله تعالی حضرتلری جملهمزه نصیب ایلیه

بهر خدمت هر که بربندد کمر • هر کیمکه خدمت ایتمك ایچون

کمر باغلاینه • از درخت معرفت یابد ثمر • معرفت اغاجندن

یمش بولور • در بیان مهمانداری میکوید

ای برادر دار مهمانرا عزیز • ای برادر مهمانی عزیز طوت

تا بیابی عزّت از رحمن تو نیز • تا سن دخی رحماندن عزت بوله سن

مؤمنی کو داشت مهمانرا نکو • بر مؤمن کیم او قونوغی

ایو طوته • یعنی خشنود ایلیوب رعایت ایده • حق

کشاید باب رحمت را براو • حق تعالی رحمت قپوسنی

آنك اوزرینه آچه • هر کرا شد طبع از مهمان ملول •

هر کیمك کم طبیعتی قونوقدن ملول اوله • یعنی قونق کلدوکنی

استمیه • از وی آزارد خدا و هم رسول • اندن حق تعالی

وهم رسولی آزارا ولور • یعنی خشنود اولمزدیمك اولور •

بنده کو خدمت مهمان کند • بر قول که قونوغه خدمت

ایلیه • خویش را شایسته رحمان کند • کندوسنی اول

کمسه رحمانه لایق ایدر • هر که مهمانرا بروی تازه دید •

هر کیم که قونوغی کولر یوزیله کوردی • یعنی ترش صورت

کوسترمدی • از خدا الطاف بی اندازه دید • خدادن

حسابسز لطفلر کوردی • یعنی اول کمسیه حق تعالی زیاده

لطفلر ایتسه کرکدر دیمك اولور • از تکلف دور باش

ای میزبان • تکلفدن ایراغ اول ای قونوق آلجی کمسه

یعنی قونوغه ثقلت ویروب تکلیف ایلمه • تا کرانی بنودت

از میهمان • تا که میهماندن دخی سنره ثقلت اولمیه • هست

مهمان از عطاهای کریم • قونوق کریم الله عطا واحسانلرندندر

هر که زو پنهان شود باشد لئیم • هر کیمکه قونقدن محجوب

کزلنه لئیم اولور • یعنی غایت ایله خوار وحقیر اولور •

جنان بکسر الجیم جمع جنة وبالفتح القلب والجنة للحدیقة ذات النخل والشجر دانه عصام الدین

خیره بر خوان کسی مهمان مشو • بر کمسنڭ سفره سی و ورد انه
خیره قونق اولمه • یعنی آچ ایدوب دخالت ایلمه • زیرا
هم قونق اولوب هم خانه صاحبنه کیخدالك اتمك کستاخلقدر
چون رسد مهمان ازو پنهان مشو • چونکه مهمان ارشه
اندن پنهان اولمه • یعنی قونقدن قاچمه • هرکه مهمان را گرامی
میکند • هرکیم که مهمانه اکرام ایدر • کوششی در نیك نامی
میکند • ایو نام ایله آکلمغه سعی اتمش اولور • هرکه
مهمانت بود از خاص و عام • هرکیمکه خاصدن و عامدن
سنك قونوغکدر • پیش او می باید آوردن طعام •
آنك اوکنه طعام کتورمك کرکدر • نان بده با جایعان
بهر خدای • آچ اولنلره الله ایچون اتمك ویر و قرنلرینی
طویر • تا دهندت در بهشت عدن جای • تا سکا عدن
جنتنده مکان ویره لر • با تن عور آن که بخشد جامه •
اول کمسه که بر عریان کمسیه جامه باغشلیه • یعنی بر
قفتان کیدوره • حق دهد او را ز رحمت نامه • حق اکا
رحمت نامه سنی ویرر • یعنی حق تعالی آنی رحمتیله یرلغار
دیمك اولور • هرکه ثوبی بر تن عاری دهد • هرکیم بر کمسه بر
عریان بدنه بر قفتان کیدرسه • در دو عالم ایزدش یاری
کند • ایکی عالمده حق تعالی اول کمسیه یاردیلق ایلیه • کر بر
آری حاجت محتاج را • اگر بر محتاجك حاجتنی بتورسك
بر سر از اقبال یابی تاج را • باشك اوزره اقبال و دولت تاجنی

عور بضم العین عریان معناسنه در مصححه

بولاسن

بولاسن • هرکرا باشد بدولت بختیار • هرکیمه کم دولت بختیار
اوله • خیر ورزد در نهان و آشکار • کزلو و آشکاره خیر قلمق
اوزره اولور • یعنی دائما اعمال حسنه اشلمکه مقید اولور دیمکدر •
ای پسر هرگز مخور نان بخیل • ای اوغل هرکز بخیلك اتمکنی
یمه • کم نشین در عمر بر خوان بخیل • عمرکده ایچنده بخیلك
سفره سنه اوتورمه مکر ضرورت ایله لازم کله آز اوتور •
نان ممسك جمله رنجست و عنا • بخیلك اتمکی جمله رنجدر
و عنادر • میشود نان سخی جمله ضیا • سخینك اتمکی جمله
وجوده ضیادر • تا نخوانندت بخوان کس مرو • تا که سنی دعوت
اتمیه لر کمسنڭ سفره سنه کتمه • وز پی مردار چون کرکس مرو
مردار آردنجه کرکس کبی کتمه • چشم نیکی ز خسیس و
دون مدار • خسیسدن و دوندن ایلك امیدن طوتمه زیرا
محالدر • سقف او را هر تو بی استون شمار • آنك سقفنی دیرکسز
عد ایله • یعنی سن خسیس و دنی اولان کمسه لرك بنیادلرینی
خراب اولمش صای • کر کنی خیری تو آن از خود مبین • اگر بر خیر
کرسن ایده سن آنی کندکدن کورمه • یعنی بن خیر اشلدم دیو مغرور
اوله • هرچه بینی نیك بین و بد مبین • هر نه کورر سین ایو کور
ویران کورمه • یعنی جمیع مخلوقاته ایو نظر ایله بق خوار کورمه دیمك
اولور •

در بیان حماقت میگوید

سه علامت دانکه در احمق بود • بلکم احمقده اوچ علامت
واردر • اولا غافل ز یاد حق بود • اول علامت اولدر که

حق تعالی‌یی ذکر ایتمدن غافلدر • گفتن بسیار عادت
باشدش • ایکنجی علامت بودرکه • چوق سویلمکی اول کمسه
کندویه عادت ایتمش اوله • کاهلی اندر عبادت باشدش •
اوچنجی علامت بودرکه • عبادتده کاهللك ایتمکی خوی ایتمش
اوله • ای پسر چون احمق وجاهل مباش • ای اوغل
احمق وجاهل کبی اولمه • یکدم از یاد خدا غافل مباش •
بردم خدانك ذکر ایتمدن غافل اولوب حالی و بطال اولمه
هرکه او از یاد حق غافل بود • هرکیمکه حق تعالی‌یی ذکر ایتمدن
غافل اولدیسه • از حماقت در ره باطل بود • حماقتدن باطل
یوله کیتمشدر • هیچ از یاد حق کردن متاب • هیچ از یاد
حق کردن متاب • هیچ ذکر حقدن کردنکی بوکمه یعنی یوز
دوندرمه • بهر وام آزاده را دامن متاب • بورجدن اوتوری
آزاده‌نك اتکن چوزمه یعنی فقرادن برینك سکا بورجی
اولوب غایت تنك دستلکی سببی ایله اداء دین ایده مدوکی
حالده اتکنه یاپشوب قاضیه کیده‌لم دیو رنجیده خاطر ایتمه
ممکن ایسه باغشله دکلسه مهلت ویر ترحم ایله دیمك اولور •
باطلی را ای پسر کردن منه • بر باطل نسنه‌یه ای اوغل بوین
قومه • نقد مردان را بهر کودن منه • مردلرك نقدینی هر
کودن و احمقه قومه قلب مرد ستر الله در لایق دکلدر که •
ستر الله مخزنی اولان قلبوکی باطل اولان عمللره صرف ایدوب
بی معنی و بیهوده یرلره کوکل ویره‌سن اصلا مناسب دکلدر •

در قضای آسمانی دم مزن • قضای آسمانی‌ده دم اورمه
یعنی قضا و قدردن بحث ایتمه • هرکسی را بیش بینی کم مزن •
هرکسه‌یه که سندن زیاده کوره‌سن آنی هیچ اورمه • زیرا که
سکا غلبه ایدرسه ضرر کورورسن • دست خود را سوی
نامحرم میار • الوکی سن نامحرم جانبنه کتورمه • یعنی حرام
نسنه‌یه ال اوزاتمه • جانب مال یتیمان هم میار • یتیملرك
مالی جانبنه دخی ال اوزاتمه • تا توانی راز با همدم مکوی •
تا قادر ایسك رازکی همدمکه سویلمه • کر تو باشی نیز با خود
هم مکوی • اکر سن نجی اولورسك کندوکه بیله دیمه تا کم
سرك فاش اولمیه • تا شوی آزاد و مقبل ای عزیز • تا کم آزاد
و صاحب اقبال اولمق استرسك ای عزیز • بی طمع می باش
اکر داری تمیز • بی طمع اول اکر عقل پاکك وار ایسه یعنی حرص و
طمعی ترك ایله دیمکدر • هست فاسق را سه خصلت در نهاد •
فاسق اولان کمسه‌نك طبیعتنده اوچ خصلت واردر •
باشد اول در دلش حب فساد • اولا فاسقك قلبنده
فسق ایتمکه محبت واردر • کار او آزردن خلق خداست •
آنك ایشی دایما حق تعالینك مخلوقنی رنجیده ایتمکدر • دور
دارد خویش را از راه راست • کندوسنی طوغری یولدن
ایراق طوتمقدر • زیرا فسق صاحبی راه مستقیمدن چقرمق
مقرردر

در بیان علامت شقا میکوید

هست ظاهر سه علامت در شقی • اوچ علامت شقی‌ده

ظاهردر • یعنی شقینک اوچ نشانی واردر • می خورد دایم
حرام از احمقی • دایما احمق لغندن حرام یر • بی طهارت
باشد و بیگاه خیز • طهارتسز اولور و وقتسز قالقیجی
اولور • یعنی زیاده غفلتدن عبادت وقتلرنده اویقوده
بولنمغله سحرخیزلکه قدرتی اولمیوب قوشلقلره دکن اویور
دیمک اولور • هم ز اهل علم باشد درگریز • هم دخی اهل
علم اولان کمسه لردن قاجیجی اولور • زیرا فاسق عالمی سومز
با طهارت باش و پاکی پیشه کن • طهارت ایله اول و پاک
لکی عادت ایله • وز عذاب گور نیز اندیشه کن • و دخی
عذاب قبردن اندیشه ایله • یعنی قبر عذابندن خوف ایله دیمکدر
ای پسر مگریز از اهل علوم • ای اوغل اهل علومدن قاچمه
تا نسوزد مر ترا نار جحیم • تا که سنی نار سموم یاقمیه
زیرا اهل علمه خدمت ایدن کمسه یی حق تعالی جهنمه یاقمز
تا توانی هیچ کس را بد مگوی • تا دنیاده صاغ اولدقچه
کمسه یه ناموزون نامعقول سویلمه • پیش مردم هر نکویی خود
مگوی • خلق اوکنده کندو ایلوکلکی سویلمه • مغفرت خواهی
گره برزر مبند • مغفرت استرسک التون اوزرینه دوکم
باغلمه • چون رسد مهمان برویش در مبند • چونکه قونق
کله آنک اوزرینه قپو باغلمه • یعنی قپوکی کشاده ایدوب
مهمانک قدرتک یتدوکی مقدار ضیافت و رعایت ایله دیمکدر

در علامت بخیل میگوید

سه علامت ظاهر آید در بخیل • اوچ علامت ظاهردر
بخیلده • با تو گویم یاد گیرش ای خلیل • سکا دیو ویریم
آنی خاطرکده طوت ای دوست • اولا از سائلان ترسان
بود • اولی بودر که دلنجیلردن خوف ایدیجی اولور • یعنی بنده
شیء رجا ایدیجی سائللری سومزلر • وز برای جوع هم
لرزان بود • و آچ قلورسم حالم نجه اولور دیو خستندن
دتریجی اولور • چون رسد در ره بخویش و آشنا • چونکه
یولده کیدر یکن خصمنه و آشناسنه ایریشه • یعنی راست
کله • بگذرد چون باد گوید مرحبا • یل کبی کچر و مرحبا دیر
یعنی آشنا و اقرباسی یولده راست کلدوکی زمانده بزه کیدهلم
دیمکه قادر اولمیوب مرحبا دیوب یل کبی عجله ایله کچر
دیمک اولور • بنود آن مال کس را فایده • اول مالک کمسه یه
فایده سی اولمز • کر رسد با کس ز خوانش مائده • آنک خوانندن
کمسه یه مائده ایرشمز • یعنی کمسه بخیلک سفره سندن طعام
یمک ممکن دکلدر • حاجت خود را مخواه از زشت روی
کندو حاجتکی چرکین و قره یوزلو کمسه دن استمه • آنکه
دارد خوب روی ازوی بجوی • اولکه خوب یوزلودر
یعنی گوزل یوزلودر اندن طلب ایله که حاجتک روا اوله

در علامت سخت دلی میگوید

سخت دل را سه علامت یافتم • سخت دل اولان کمسه ده
اوچ علامت بولدم • چون بدیدم روی از وی تافتم

چونکه کوردم آنزن یوز دوندردم • یعنی چونکه قتی کوکللی آدمی
کوردم وانزن رجوع اتدم دیمکدر • بر ضعیفان باشدش جور و
ستم • ضعیفلره جور وظلم ایدیجی اولور • هم قناعت
بنودش با بیش وکم • هم دخی آزه چوغه آنك قناعتی اولمسه
کرکدر • موعظت هرچند کویی بیشتر • نقدر سن اکا نصیحت
ایلسك • دردل سختش نباید کارکر • آنك سخت اولان قلبینه
کاکر اولمسه کرکدر • یعنی کوکلی قتی اولان کمسه نصیحت تأثیر
ایمسه کرکدر • مؤمنی را با توچون افتاد کار • بر مؤمنك
چونکم سنك ایله برایشی دوشه • تا توانی حاجت اورا بر آر •
تا قادر اولدقچه اول مؤمنك حاجتنی یوقارو کوتر • یعنی حاجتنی
بتور دیمك اولور • حاجت خود را جز از سلطان مخواه •
کنز وحاجتکی سلطاندن غیری کمسه دن استمه • چون
بخواهی یافت از دربان مخواه • چونکه بولمق استرسك مرادکی
دربانردن استمه سلطاندن استه که اول مرادی اله کتوره سن
نفس در ترك هوا مسکین بود • نفس آرزویی ترك اتمکله مسکین
اولور • کوشمال نفس نادان این بود • نفس ناداننك کوشمالی بودر
یعنی هوایی ترك ایلمك نفسك قولاغنی بورمقدر • چون دلت
بر ذکر حق ایمن بود • چونکه سنك قلبك حق تعالی ذکر اتمك
اوزره امین اوله • نفسك اماره هم ساکن بود • نفس اماره
جکولی ساکن • ذکر حقیله انسیت اتمك ایله نفس اماره ساکن
اولوب روحه تابع اولمغیله ملکیت حاصل [اولور] ایدر دیمك اولور •

هرکه او را تکیه بر صانع کند • هرکیمکه او صانعك صنعنه
تکیه ایده • یعنی حق تعالینك صنعنه طیانه • در جهان
با لقمهٔ قانع بود • جهانده بر لقمه ایله قناعت ایدیجی اولور
اکتفا بر روزهٔ هر روزه کن • هرکونده بر نصیبه قناعت ایله
واکتفا ایله • کر نداری از خدا دریوزه کن • اکر کفایت مقداری
نسنیه قادر دکل ایسك خدادن دریوزه ایله • یعنی حق تعالی
حضرتلرینه یالوار نیاز ایله • تاکیم سنك نصیبیکی سکا
احسان ایلیه

در بیان کشتن نفس میکوید

نفس نتوان کشت الا با سه چیز • نفس امارهٔ اولدرمك
قابل دکلدر الا اوچ نسنه ایله • چون بکویم یاد کیر سش
ای عزیز • چونکم سکا دیوویرین خاطرکده طوت ای عزیز •
خنجر خاموشی و شمشیر جوع • خاموشلق خنجری و دخی
آجلق قلیجی بو ایکی نفسی قتل ایدر • نیزهٔ تنهایی و ترك هجوع •
تنهالق نیزه سی و دخی اویقویی ترك ایلمك • یعنی کوشهٔ
وحدتده کیجه لر ایجنده صباحه دکن توحید وذکر ایله مشغول
اولمق بو درجی نفسی اولدرور دیمکدر • هرکرا نبود مرتب این
سلاح • هرکیمکه بو اوج سلاحی مرتب اولمامش اوله
نفس او هرکز نمی یابد فلاح • آنك نفسی هرکز فلاح بولمز یعنی
اماده لکدن قورتلمز دیمکدر • چونکه دلبی یاد الله بود • چونکه
سنك قلبك اللهی ذکر ایدیجی اولمیه • دیو ملعون یار وهمرا
هت بود • ملعون شیطان سنك همراهك ویارك اولور •

هجوع اویقو معناسنه در منه

اهل دنیا را چو دیو آرایش • اهل دنیایی چونکه دیو آرایش
ایدوبزیه • لقمه های چرب و شیرین بایدش • آنلره چرب و شیرین
لقمه کرکرد • هرکه او دربند سیم و زر شود • هرکیمکه کومش
و آلتون قیدنده اوله • در عقوبت عاقبت مضطر شود • عاقبت
اولکسه عقوبتده رسوای اولسه کرکدر و غایت مضطرب اولسه
کرکدر • آنکه بهر آخرت کارش بود • اولکسه که آنک عملی
آخرت ایچون اوله • از خدا تشریف بسیارش • خدادن آکا
چوق تشریف اولور • یعنی حضور حقده عزت و شرفیت
بولوب محترم اولور دیمکدر • مال دنیا خاکسارانرا دهند •
مال دنیایی خاکسارلره ویردلر • یعنی کدا طبیعت اولانلره
ویردلر • آخرت پرهیزکارانرا دهند • آخرتی پرهیزکارلره
ویردلر • هست شیطان ای برادر دشمنت • شیطان ای
قرنداش سنک دشمنکدر • غل آتش هوا هر اندر کردنت •
سنک بوینوکده آتشدن زنجیرا ولدوغنی استر • یعنی شیطان
ملعونک مرادی سنک اهل طمع اولدوغکی آرزو اتمکدر زیرا
دشمنکدر • مدبری کوروی بدنیا آورد • برمدبر یعنی بربدبخت
که اولیوزونی دنیا طرفنه کتوره • یعنی دنیا آرزوسنه میل
ایلیه • بهره کی از عالم عقبی برد • عالم عقبادن قچن
نصیبا لتور • یعنی آخرت نعمتلرندن آکا نصیب یوقدر •
دیمک اولور • ای پسر با یاد حق مشغول باش • ای اوغل
ذکر حق ایله مشغول اول • وز خلایق دور همچون غول باش •

ودخی خلایقدن غول کبی ایراغ اول • یعنی خلقدن عزلت ایله دیمکدر •

دربیان قناعت میکوید

فقر خود را پیش کس پیدا مکن • کندو فقروکی کمسنک اوکنده
اظهار ایلمه • محنت امروز را فردا مکن • بوکونکی محنتی
یارن ایلمه زیرو فقردن شکایت ایدیجک قیامت کوننده
دخی محنته اوغرسین دیمک اولور • مرترا آنکس که فردا
جان دهد • اولکمسه که سکا یارن روز قیامتده جان
ویره • مراد حق تعالی در • غم مخور آخر ترا یک نان دهد •
غم یمه آخر سکا برا تمک ویره • همان توکل کرکدر • تا بکی
چون مور باشی دانه کش • تا قچنه دکن قرنجه کبی دانه
کش اولاسن یعنی جمع مال ایده سن • کر تو مردی فاقه را
مردانه کش • اکر سن مرد ایسک فاقه ی مردلر کبی چک
یعنی فقر و فاقیه صبر ایدوب کمسیه شکایت اتمیک ایله •
مردانه اول متوکل اول دیمک اولور • بر توکل گر بود فیروزیت
اکر توکله اوزره سکا ظفر میسر اولجق اولور سه • یعنی توکلده ثابت
قدم اولورسن • حق دهد مانند مرغان روزیت • حق تعالی
سنک نصیبوکی ویرنته کم قوشلره ویردوکی کبی • یعنی بلا
سعی و کسب کار رزقوکی ویرمکه قادردر • قوله تعالی
وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا
يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُ الآیه •
بر خدا شاکر بود مرد فقیر • فقیر کمسنه خدایه شکر ایدیجیدر

فطیرده نه مراد مایه سن خمیردن
پشمش اتمکه دیرلر مهه

کرد هد قوتش لب نان فطیر • اکر حق تعالی اکا نان فطیرک
کنارن ویره • یعنی حق تعالی فقیر و شاکر اولان قوللارینه
مایه سن پشمش بر اتمک کنار جکنی دخی ویردسه آنی قوت
ایدینوب صبر و تحمل ایدرلر • زیاده طلب ایدوب حریص اولمزلر
دیمکدر • خم مشو پیش توانکر همچو طاق • غنی اوکنده کمر کبی
بکوکی اکوب ایکی قات اولمه • تا نکردی یار با اهل نفاق •
تا کم اهل نفاق ایله یار اولمیه سن • مرد ره را نام و ننک
از خلق نیست • یول اری اولنلره یعنی حق یولنه سلوک
ایدنلره خلقدن عار اتمک اولمز و نام قیدی دخی یوقدر •
نفرتش از جامهاء دلق نیست • و دخی یما لو خرقه کیمکدن
نفور یوقدر • قوله تعالی یُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ
لَوْمَةَ لَائِمٍ • هر کرا ذوق نکونامی بود • هر کیمک که ایو نام
قزنمق ذوقی اوله • خاص مشمارش که او عامی بود • اول
کمسنه‌یی خاص عد ایلمه که او عامیدر • کر تو از دل فارغ از
زینت بود • اکر سنک قلبوک ایچنده • زینت و شهرت هوسی
ترک اتمک نیتی و ... • کی هوای مرکب و زینت بود •
مرکب و زین هواسی سنده نیجه اولور • یعنی سن دنیا زینتلر
اکر ترک ایلدوکسه • آتلر و ایرواوان آرزوسندن دخی
کچرسن دیمکدر مراد ترک هوادر • روی دل چون از هوا بر
تافتی • چونکه کوکل یوزنی هوادن چوردک • یعنی آرزوی
نفسانی‌یی چونکه ترک اتدک • بعد از ان می دان که حق را یافتی •

آنزن صکره بل که حقی بولدک • زیرا مادام که هوایی ترک
اتمیه سن وصال حق میسر دکلدر • هر که او از حرص دنیا دارشد •
هر کیمکه حرصدن دنیا صاحبی اولدی • بی کمان از وی خدا بیزار شد •
شبهه سز خدا اندن بیزار اولدی • چون شتر مرغی شناس
این نفس را • بو نفسی سن دوه قوشی کبی قیاس ایله • نه کشد
بار و نه پرد بر هوای • نه یوک کوترمک ممکن در و نه هوایه
اوچمق ممکن در • کر بپر کو بیش کوید اشترم • اکر او النفس
اماره یه هوایه اوچ دیسک بن دوه یم هیچ دوه اوچرمی
دیو جواب ویرر • ور نهی بار بش بکوید طائرم • و اکر آنک اوزرینه
یوک قوسک بن طائریم یعنی قوشم دیو جواب ویررنه
عالم ملکوته پرواز اتمکه همت ایدر • و نه عبادت یوکنی کوترمکه
تحمل ایدر • دائما حیله‌دن غیری هیچ بر ایشی یوقدر حیله اولور
چون درخت زهر رنکش دلکشست • آغو اغاجی کبی
رنکی دلکش و زیبادر • لیک طعمش تلخ و بویش ناخوش است •
اما آنک طعمی آجی و رایحه سی ناخوشدر • کر بطاعت
خوانیش سستی کند • اکر سن آنی طاعته تکلیف ایده سن
سستلک ایدر • لیکن اندر معصیت جستی کند •
اما معصیت اشلمکده جستلک و چابکلک ایدر • نفسک
حالی بودر • نفس را آن به که در زندان کنی • نفسی اول
یکدر که زندانه ایده سن یعنی حبس ایده سن • هر چه فرماید
خلاف آن کنی • هر نه کیم امر ایدرسه آنک خلافن ایده سن

نیست درمانش بجز جوع و عطش • آنك درمانی یوقدر
آچلقدن وصوسزلقدن غیری • تاکه سازی رام اندر
طاعتش • تاکه طاعت اتمکه کندوکه آنی رام ایده سن
چون شتر در ره درای و بار کش • دوه کبی یولده و قطارده
کل و یوك کوتر • با بطاعت بر در جبا دکش • طاعت یوکنی
جبار الهك قپوسنه چك • بار این در را بجان باید
کشید • بو قپونك یوکنی جانیله چکمك گرکدر • ورنه
همچون سك زبان باید کشید • یخسه کلب کبی لسان
چکمك گرکدر • یعنی طریق حقده عبادت یوکنی جانیله چکیوب
برینه ریاء ایله زحمت ویررسه یملکدن یوردلمش کلب
کبی دلی طشره چقاروب صارقتمش اولور بیهوده امل چکمکدر
قوله تعالی • کمثل الکلب ان تحمل علیه یلهث • او تترکه
یلهث ذلك مثل القوم الذین کذبوا بآیات الله •
هرکه او گردن کشد زین بارها • هرکیمکه بو یوکلردن بوینن
چکر یعنی عبادت یوکنه بوین اورمز • باشد از نفرین
بر وانبارها • اول کسه یه نفرینلر انبارلر اولور • یعنی عبادت
اتمکدن اعراض اتمك ایله لعنته مستحق اولور دیمکدر • کرده
بار امانت را قبول • امانت یوکنی قبول ایلمش ایدوك
از کشیدن پس نباید شد ملول • امدی اول یوکی چکمکدن
ملول اولمق گرکسن • زیرا عالم ازلده حضرت آدم علیه السلام
امانتی بوینه آلدی و قبول ایلدی پس اول زماندن جمله موزه

بیهوده

اول

اول امانتی حفظ اتمك در عهده اولندی • امدی بن دخی اول
امانتی حفظ اتمکه سعی اتمك لازمدر • روز اول چون فضولی کرده
اولکی کونده یعنی الست بربکم کوننده فضوللك اتمش ایدوك
آن فضولی از جهولی کرده • دخی اول فضوللغی غایت ایله جاهل و
احمق لکدن اتمش ایدك • زیرا اول بار امانتکم کوکلر و یرلر و طاغلر
آنی کوترمکه قادر اولمیوب ابا اتدیلر • سن بو بحملین بر عظیم یوکی
اختیار و کیله بوینوکه آلدوك • لازمدرکه زیاده سعی ایدوب
اول امانته خیانتك ظهور اتمیه • قوله تعالی انا عرضنا
الامانة علی السموات والارض والجبال فابین ان یحملنها و
اشفقن منها وحملها الانسان انه کان ظلوما جهولا •
امدی حذر اورده اولمق گرکدر • جنبشی کن ای پسر کاهل مباش •
ای اوغل بر جنبش ایله یعنی حرکت ایله کاهل اولمه • یعنی خدانك
امرشریفنه اطاعت ایدوب عبادت و طاعتده جست و چابك
اول • چون بلی گفتی بتن تنبل مباش • چونکه اولده بلی دیدك
ایدی شمدیکی تن ایله تنبل اولمه • جد و سعی ایله دیمکدر • قوله تعالی
الست بربکم قالوا بلی شهدنا • هرکه اندر طاعتش کسلان بود هر
اول کسه که طاعتده کسلان اورره اولدی • یعنی کاهللك
اوزره اولدی • حاصلش گمراهی و خذلان بود • حاصل اولدوغی
او کمسنك همان گمراهلك در و خذلاندر • یعنی رسوا ایلکدر
الله تعالی صقلیه بمنه و کرمه • وقت طاعت تیز رو چون باد باش •
الله تعالی حضرتنك طاعتی وقتی کلیجك تیز رو اول • یل کبی توقف اتمه

وز همه کار جهان آزاد باش • ودخی جمله جهان اشلرینی
ترك ایدوب آزاد اول • راه پر خوفست دزدان در کمین
یول پر خوفدر واوغریلر کمینده در • رهروی بهتر که ماند
در زمین • رهرولك یکدر که یوا وزره قالسین • یعنی طریق
حقده قورقولو یوللر واردر • وشیاطین رهزنلر در ایما
مکر وحیله ایدوب سنی راه مستقیمدن اضلال ایتمکه سعی و
اقدام ایدرلر • امدی بو فانی دنیانك نقوشنه مغرور اولوب
بطال اولمادن سلوك ایدوب قطع منازل ایتمك اولیدر •
منزلت دورست وبارت بس کران • سنك منزلك ایراقدر
ویوکوك زیاده آغردر • کوششی کن پس همات از دیگران
بر کوششی ایله غیریلردن کرو قالمه • یعنی عبادته شروع ایدوب
قدم همتی ایلرو قوصکره یه قالمه • هرکه در ره از کران باران
بود • هرکیمکه یولده یوکی آغلردن اولدی • هر دمش از دیده
خون باران بود • هردم اول کمسه نك کوزندن قان یغمور
کبی یغنسه کرکدر • لاشه داری سبك کن بار خویش
برلاشه طوترسن یوکوکی یینی ایله • یعنی وجودك ضعیفدر
آغر یوکه تحملك یوقدر کناهی چوق ایله دیمك اولور •
ور نه در ره سخت بینی کار خویش • یوخسه کندو ایشکده
سختلك کوروب یولده زحمت چکرسن • چیست بارت
جیفهٔ دنیاء دون • سنك یوکك نه در دنیای دونك
جیفه سیدر • کزنی او کرده خود را زبون • کر آنك

اردنجه

آردنجه کندوکی زبون ایلمش سن • یعنی حریص اولوب بیچاره
اولمش سن دیمکدر • کرچه اینجا هست دره خفتنت •
اکرچه بو جای رحلتده سن اویومك استرسن هیچ خوف
ایتمزسن • هیچ رحمت نیست بر جان وتنت • هیچ سنك
اصلا جانوکره وتنوکه مرحمتك یوقدر • زیرا یولدا اوزدنده
اویقوا اویومك محضا کندو جاننیه مرحمت ایتمیوب هیچ
اسرکممك در • در بیان ترك ریاست میکوید سرحله
آرایی بر ستارای پسر • باشکی دستار ایله آرایش ایدوب
ای اوغل بنیلرسن • تا توانی دل ابیست آرای پسر تا کم
اکر قادر ایسیك بر کوکلی کتور • یعنی قادر اولدر غنچه
اقدام ایدوب بر مؤمنك کوکلنی خوش ایدوب تسلی خاطر
ایله دیمکدر • تا نکیری ترك عز ومال وجاه • تا کرسن دنیاده
اکر عزو جاه ومال ترکنی ایتمیه سن • یعنی دولتنی ترك ایتمیه سن
از همه برسر نیابی چون کلاه • کلاه کبی کمسنه لرك باشی
اوزره اولامزسن یعنی سرتاج اولامزسن • نیست مرد خوشتن
آراستن • کیشی کندوسنی آرایش ایدوب شهرت ایتمك
ارلك دکلدر • قصد جان کرد آنکه او آراست تن •
اولکه تننه آرایش ایلدی • کندو جاننه قصد ایلمش
اولدی • نیست در تن بهتر از تقوی لباس • تنه لباسی
ایوسی تقوی لباسیدر • یعنی تقوادن بهتر بر نکره لباس
اولمز دیمکدر • در تکلف مرد را نبود اساس • تکلفده

مرد اولان کمسنه‌نک اساسی یوقدر. یعنی بنیادی یوقدر. هرکه او
در بنا آرایش بود. هرکیمکه آرایش و شهرت قیدنده اولدی
در جهان فرزند آسایش بود. جهانده صفا و راحت
اوغلانی در. عاقبت جز نامرادی نبودش. عاقبت اول
کمسنه نامرادلقدن غیری نسنه یوقدر. بهره‌ء از عیش و
شادی نبودش. عیش و شادیدن اکا نصیب یوقدر. یعنی
دنیا لذتیله آلوده اولوب مغرور اولان کمسنه‌یه آخرت لذتلرندن
بهره یوقدر دیمک اولور. خودستایی پیشه‌ء شیطان بود.
کندوسن مدح ایلمک شیطان ایشیدر. هرکه خود را کم
زند مردان بود. هرکیمکه کندویی آشغه طوته یعنی قصورنی
بله ار اودر. گفت شیطان من ز آدم بهترم. شیطان
ایتدی بن آدمدن یکرکم یعنی بن آدمدن افضلم دیدی.
تا قیامت گشت ملعون لاجرم. تا قیامته دکین محصل کلام
ملعون اولدی. از تواضع خاک مردم می‌شود.
تواضعدن طپراق انسان اولور. نار و نور از سرکشی
کم می‌شود. نار و نور سرکشلکدن کم اولور یعنی محو اولور
رانده شد ابلیس از مستکبری. ابلیس علیه اللعنه استکبارندن
اوتوری درکاهدن سورلمش اولدی که مشهوردر.
گشت مقبول آدم از مستغفری. حضرت آدم علیه السلام
استغفارندن اوتوری مقبول اولدی که مشهوردر.
بو محلده تفصیل احوال ممکندر لکن احتیاج یوقدر.

شد عزیز آدم چو استغفار کرد. چونکه آدم علیه السلام
استغفار ایلدی عزیز اولدی. خوار شد شیطان چو استکبار
کرد. چونکه شیطان علیه اللعنه استکبار ایلدی خوار و
حقیر اولدی. دانه پست افتد ز بردستش کنند. دانه
الچق دوشدی زبردست ایلدیلر. یعنی ال اوزره طوتدیلر
رعایت ایلدیلر. خوشه چون سر برکشد پستش کنند.
چونکه خوشه یوقارو باش چکر آنی پست ایدرلر. یعنی
اوراق ایله چوب پایمال ایدرلر. زیرا دینلمشدر هرکه
من تواضع رفعه الله ومن تکبر وضعه الله دن صقنمق کرکدر.

در بیان ابلهی میگوید

چار چیز آمد نشان ابلهی. درت نسنه ابلهلکه نشاندر
با تو گویم تا بیابی آگهی. سکا دیویریم تا کیم اکاه اوله سن
یعنی خبردار اولاسن. عیب خود آنکه نه بیند در جهان. اول
کمسنه که جهانده کندو عیبنی کورمیه. باشد اندر جستن
عیب کسان. غیری کمسنه‌لرک عیبنی جست و جو ایلیه
بو نشان بودر. تخم بخل اندر دل خود کاشتن. بخل تخمنی
کندو قلبنده اکمک یعنی بخیل اولمق. وانکه امید سخاوت
داشتن. وانلردن صکره سخاوت امیدن طوتمق. یعنی بر کمسنه
حد ذاتنده بخیل ایکن ینه حق تعالیدن اهل سخاوته ایتدوکی
احسانی بکا دخی ایده دیو امید طوتمق. بو دخی ابلهلک نشانیدر
زیرا محالدر. هرکه خلق از خلق او خشنود نیست. هرکیم که

خلق آنك خلقتندن خشنود دكلدر • هيچ قدرش بر در
معبود نيست • هيچ او لكسه نك قدرى يوقدر معبودك
قبوسنده برنشان دخى بودر • هركه اورا پيشه بد خويى
بود • هر او لكمسيه كه بد خويلق عادت اولمش اوله • در
كار او پيوسته بد روئى بود • دائما او لكمسنك ايشى بدرولق
يعنى حركتى يوزلولكدر • خوى بد بر تن بلاى جان بود •
كشينك وجودنده يرامز خوى جاننه بلادر • مردم بد
خو نه از انسان بود • يرامز خويلو كمسه انسان نوعندن
دكلدر • بخل شاخى از درخت دوزخست • بخل بر شاخدر
جهنم اغاجلرندن • وان بخيلك از سكان مسلخست •
ودخى او بخيلجك سلاوخ خانه كلبلرندن بر كلب عقوردر
روى جنت را كجا بيند بخيل • جنت يوزنى قجن كورور
بخيل اولان كمسنه يعنى هيچ كوره مز • پشه افتاده •
اندر پاى پيل • بر سورى سكك در پيلك اياغى آلتنه دوشمشدر
يعنى بخيل روز محشرده سورى سكلردن دخى قليلدر جنت
يوزن كورمك قنده قالدى • باش از بخل بخيلان بر كران •
بخيللرك بخلندن بر كران اول يعنى كرو دوت ويانلرينه
يقين وارمه • تا نباشى از شمار ابلهان • تا ابلهلر شمارندن
اولميه سن يعنى بخل عملنى اتمه كز تا كم آنلرك كروهندن
وزمره سندن اولميه سن زيرا غايت يرامز خصلتدر •

در بيان رهايابى از مشقت

از بلا تا رسته باشى اى عزيز • بلادن تا كم قورتلمش اولمق استه سك
اى عزيز يعنى اى عزتلى كشى • باز بايد داشتن دست از دو چيز •
الوكى ايكى نسنه دن كيرو طوتمق كركسن • دو تو دست
از نفس و دنيا باز دار • يعنى الوكى نفس و دنيادن چكوب
اراق اول • تا بلاها نباشد با تو كار • تا كم دنيا بلالرينك ايله
ايشى اولميه يعنى بلالره اوغراميه سن ديمكدر • ور بحرص و
آز كردى مبتلا • واكر حرص وطمع ايله مبتلا اولدوك
ايسه • با تو آورد از هر سو صد بلا • هر جانبدن سكا يعنى سنك
اوزوكه يوز درلو بلا كتورور يعنى بلالره مبتلا اولورسن
آنكه نقدش هيچ نبود در ميان • اول كمسنك كم كمرنده نقد
اقچه سى اولميه • هر كجا باشد بود اندر امان • هر نه جانبده
اولورسه اول كمسه امينندر • نفس و دنيا را رها كن اى پسر •
اى اوغل نفس و دنيايى ترك ايله • تا برستى از بلا و از خطر •
امدى تا كم بلا و خطردن قورتولاسن زيرا نفسه اويمق خطادر
از وفات دشمنان شادى مكن • دشمنلرك وفات ايتدوكنه شاد
اولمه يعنى سونمه • زيرا دنياده باقى دكلسن سن دخى اولسك كركدر
از كسى پيش كسى زارى مكن • كمسنك اوكنده بر كمسه دن زارلك
ايلمه • با قناعت ساز دايم اى پسر • دائما قناعت ايله بيله اول
اى اوغل • كر چه هيچ از فقر نبود تلخ تر • اكر چه فقردن زياده
اجى نسنه يوقدر • اما اينه صبر ايله فقره قناعت اختيار
ايلمك اولى وانفعدر • هر سحر برخيز و استغفار كن • هر سحر

وقتنده قالق و استغفار ایله • فرصتی اکنون که داری
کار کن • بر فرصت که شمری طوترسن ایش ایله • یعنی
اولمزدن اوّل عمل آخرت ایله دیمك اولور • همنشین
خویش را غیبت مکن • کندو همنشینکی غیبت ایله ذم ایله
غیر شیطان بر کسی لعنت مکن • شیطاندن غیری کمسیه
لعنت ایله • چون رسد هی روز در عالم جرین • چونکه
عالمده هر یکی کوت ایریشه • از کناهان توبه می باید کردن
کناهلردن توبه اتمك کرکدر • هر که در شب خواب عریان می کند
هر کیمکه کیجه ایله عریان اویقو اویور • او نصیب خویش را
نقصان می کند • اول کمسه کندو نصیبنه نقصان ایدر
بول عریان هم فقیری آورد • عریان بولد دخی فقیرلك کتوردر
آنده بسیار پیری آورد • چوق غصّه پیرلك کتوردر
در جنابت بد بود خوردن طعام • جنابت ایله طعام یمك
یرامزدر • ناپسند است این بنزد خاص و عام • بو عمل
خاص و عام قتنده نا معقولدر • ریزه نان را میفکن
زیر پا • اتمك خرده سنی اایاق آلتنه براقمه • کر همی خواهی
تو نعمت از خدا • اکر سن خدادن نعمت طلب ایدرسك • شب
مزن جاروب هرکز خانه در • کیجه ایله هرکز او ایچینه
سپرکه اورمه • خاك روبرا هم منه در زیر در • دخی
سپرکه قپو اردینه قومه • کر بخوانی اب و امت را بنام
اکر بابا کی و اناکی آدلریله اوقورسن • یعنی پیر و مادر یکی

آدیله چاغره سین • نعمت حق بر تو میکردد حرام •
حق تعالینك نعمتی سکا حرام اولور • کر بهر چوبی کنی
دندان خلال • اگر هر چوب ایله دشکی خلال لیه سین
بینوی کردی و افتی در وبال • بینوا اولورسن و وباله
دوشرسن • زیرا هر بر چوب ایله دش قرشدرمق هم وبالدر
و هم مورث فقردر • دست را هرکز بخاك و کل مشوی •
الوکی هرکز طپراق و بالجق ایله یومه • از برای دست
شستن آب جوی • الیو مقدن اوتوری صو طلب ایله
هرکز اندر استان در منشینی • هرکز قپو اشکینه اوتورمه
کم شود روزی بکرد ار چنین • بو نجلین عمل ایله نصیبك
اکسلور • تکیه کم کن نیز بر پهلوی دری • و دخی قپونك
پهلوسنه چوق طیانوب طورجی اولمه • باش
دایم از چنین خصلت بری • دایما بو نجلین خصلتدن
بری اول • کر خلاجا کر طهارت میکنی • اکر خلاده ایچنده
طهارت ایدرسن یعنی ابدست آله سن • وقت خود را
دانکه غارت میکنی • بل که کندو وقتوکی غارت ایلدك
جامه را در تن نشاید دوختن • بر ناو زرنده ایکن
جامه دکمك لایق دکلدر • باید از مردان ادب آموختن •
مردلردن ادب اوکرنمك کرکدر • کر بدامن پاك سازی
روی خویش • اکر کندو اتکك ایله یوزوکی پاك ایدوب سلیه
روزیت کم کرد دای درویش بیش • ای درویش سنك

نصیبک زیاده اکسک اولور • دیر درو بازار و بیرون آی
زود • بازاره کچ کیدوب کیرو تیز که بازارده طشره کل
زانکه از رفتن نیابی هیچ سود • آنکیچون که هیچ بازاره
کتمکدن فائده بولامزسن • نیک بنود کر کشتی از دم چراغ
ایو دکلدر اکر دم ایله چراغی سویندره سن • یعنی اوف دیه سن
زیرا دود چراغ اندر دماغ • چراغک دوتوننه دماغه
کتمکه یول ویرمیه سن • یعنی زیاده صقنمق کرک • کم موم
دوتوننک رایحه سی دماغکه ایرشمیه • کم زن اندر
ریش شانه مشترک • صقالکه اشتراک اوزره طراق
اورمه • آنکه خاص آن تو باشد خوشترک • اول که سکا
مخصوص اوله خوشترقدر • یعنی اولیکدر که صقالک طراغی
کندوکه مخصوص قلوب کمسه ایله اشتراک اوزره اولمقدن
صقنمق کرکدر • از کدایان پاره هاء نان مخر • کدالردن
اتمک پاره لرینی آلمه • زانکه می آید فقیری ای پسر •
آنکیچون که دای وغل فقیرلک کتورر • دود کن از خانه تار
عنکبوت • عنکبوت تارینی یعنی اورمجک یواسنی خانه دن
ایراغ ایله • باشد اندر ماندنش نقصان قوت • زیرا آنک
قالماسنده قوت و نصیبه نقصان اولور موجب فقردر •
خرج ابیرون زاندازه مکن • خرجی اندازه دن طشره
اتمه • ریش خسته خویشرا تازه مکن • کندو قورومش
اولان یاره کی تازه ایلمه • دست رس کر باشدت تنکی مکن •

اکر سکا دست رس اوله • یعنی وسعتک اوله تنکلک ایلمه •
چون تو ره هوارا بره لنکی مکن • چونکه سن یوله کیدیجی سن
لنکلک ایلمه یعنی اغسقلق ایلمه زیاده همت ایله دیمکدر •

در بیان صبر میکوید

تا شوی در روزکار از صابران • تا کم روزکاره صابرلر
زمره سندن اولمق استرسک • رو مکن از دیدن سختی کران
یوزی وار سختلک کورمدن کنار اولمه • یعنی اکر صابرلردن
اولمق استرسک محنت و مشقت کورمدن قچمه • قوله تعالی
إِنَّ اللهَ یُحِبُّ الصَّابِرِینَ • کر ترش سازی تو روان در بلا •
اکر بلاده یوزوکی ترش ایلیوب ملول اولورسن • خویشرا
از صابران مشمر هلا • کندوکی اصلا ظاهرده صابرلردن
عد ایلمه • در بلا وقتی که صابر نیستی • بلا وقتنده که صابر
اولمیه سن • نزد اهل صدق شاکر نیستی • اهل صدق
اولنلر قتنده شاکر دکلسن • کر نباشد فخر از درویشیت •
اکر سنک درویشلک ایله فخرک اولمیه • کی با اهل فقر باشد
خویشیت • اهل فقر ایله سنک خویشلغک اولور •
یعنی آشنالق ایده مزسن دیمک اولور • کر همه چیزی
بفرمان باشدت • اکر جمیع اشیاده الله تعالینک فرمانی
اوزره اولورسن • حرمت از خدمت فراوان باشدت •
سنک حرمتک خدمتدن زیاده اولور • یعنی خدایه خدمت
اتمک ایله سنک حرمت و عزتک حق قتنده زیاده اولور دیمکدر

بنده از خدمت بعقبی میرسد • قول اولان کمسه خدمتدن
عقبی یه ایرشور • لیك از خدمت بمولی میرسد • اما حرمتدن
مولی یه ایرشور • حرمت در خدمت آرام دلست •
خدمتده سنك حرمتك كوكل آرامیدر • هر که خدمت
کرد مرد مقبلست • هر کیمکه خدمت ایتدی اولمرد مقبلدر
یعنی اقبال صاحبی ددیك اولور • گر نکردی ای پسر کرد
خلاف • ای اوغل اگر خلاف اطرفنی طولتمیه سن یعنی
حق تعالینك امر شریفنه مخالف حرکت ایتمیه سن •
انکهی ز نبد تر اد رصبر لاف • اندن صکره سکا صبر ایترم
دیو لاف ایتمك یراشور • کر همی داری فرح ار انتظار •
اگر سن فرح اولمغه منتظر ایسك • در بلا بنود بصبرت
هیچ کار • بلایه صبر تمام ایله سنك ایشك یوقدر
یعنی اگر جوقیاد دنیاده فرحیت امیدنده ایسك صابرلردن
اولمامش اولورسن دیمك اولور **در بیان تجرید میگوید** •
کر صفا می بایدت تجرید شو • اگر سکا بر صفا کرك ایسه
تجرید حاصل ایله • کر خرد داری ز اهل دید شو • اگر عقل
طوترسك یعنی عقلك وار ایسه نظر اهلندن اول •
ترك دعوی هست تجرید ای پسر • ای اوغل دعوای ترك
ایتمك ددر تجرید • فهم کن معنی تفرید ای پسر • فهم
ایله ای اوغل تفریدك معناسنی تا کم بلهسن تفریدینه دیرلر
اصل تجریدست وداع شهوتست • سنك تجریدكك

اصلی

اصلی شهوته وداع ایتمکدر • بلکه کلی انقطاع لذتست
انقطاع لذتدر بالکلی • یعنی بالکلیه لذت دنیویه دن
الچکوب منقطع اولمقدر • کر دهی یکباره شهوت را طلاق
اگر بر اوغردن شهوته طلاق ویره سن یعنی کم ترك
ایلیه سن • آن زمان کردی تو در تفرید طاق • همان سن
اول زمان تفریدده طاق اولورسك یعنی بی نظیر اولورسك
اولمرتبه کم اقرانك بولنمیه دیمکدر • کر تو بر بی کذ موجودات
امید • اگر سن موجوداتدن امیدیکی قطع ایده سن • دانکه
از تفرید کردی مستفید • معلومك اولسون که تفریددن سن
افاده ایتدك یعنی فایده لنمش اولدك دیمکدر • اعتمادت چون بر حق بود همه
امدی • چونکه سنك اعتمادك حق اوزره اولدی ایسه •
آن دمت تفرید جان مطلوب بود • اول دمده سکا تفرید جان
مطلوبدر • ترك دنیا کن برای آخرت • آخرت ایچون دنیای ترك
ایله • وز بدن بر کش لباس فاخرت • و دخی بدنکدن فاخر لباسی
یوقار و چك یعنی چیقر • کر بیابی ز سعادت این مقام • اگر بو
مقامی سعادتدن بولورسن یعنی سعادت سکا یار اولمغله سبب
اولوب مقام تفریده واصل اولورسن • صاحب تجرید باشی
والسلام • تجرید مقامنه دخی واصل اولوب صاحب تجرید و
تفرید اولورسك والسلام • کر ز عقبی دست شویی بهر حق •
اگر الله ایچون عقبی یی دخی ترك ایدوب الیو یه سن • دانکه
از تفرید کیم نبرت سبق • بلکه تفرید مقامندن دخی سبقت

ایلمش اولدك • رو مجرد شو دایم فرد باش • یوری دایم مجرد و
فرد اول • تا بهر فرقی نشینی کرد باش • تا که هر عالم خلقینك باشی
اوزره اوتورمق استرسك غبار اول • کرد کبر و عجب و خودرایی
مکرد • عجب و کبر و خودرایلغك اطرافنی طولنمه • قدر خود بشناس و
هر جایی مکرد • کندو قدروکی اکله و هر جانبه کیتمه • یعنی هر جایی اولمه
هر که کرد کوده انکشت کرد • هر کیمکه برمغنی کودوکه اوردی
یعنی باتیردی • جامه از دودش سیاه و زشت کشت • جامه سی
آنك دوتوننده سیاه و چرکین اولدی • آنکه با عطار می کرد د قریب
اولکمسه که عطاره قریب اولدی • او همی یابد ز بوی خوش
نصیب • اولکمسه خوش رایحه دن نصیب بولور • یعنی عطاره
یقین اولان کمسه رایحهٔ طیبه دن بهره مند و بهره یاب اولور
دیمکدر • بو بیتده حضرت شیخك نکتهٔ غریبی واردر • فافهم •
همنشین صالحان باش ای پسر • ای اوغل صالحلر ایله همنشین اول
هم جدا از فاسقان باش ای پسر • هم فاسقلردن ایراق اول ای اوغل
جانب ظالم مکن میل ای عزیز • ظالمك جانبنه میل ایلمه ای عزیز
ور کنی کردی از ان خیل ای عزیز • واکر میل ایدجك اولورسك
ای عزیز سنده اول زمره دن اولمش اولورسین • زیرا کسی آخرتده
سودوکی ایله حشر اولور • روز اهل ظلم بکریز ای فقیر • یوری
اهل ظلمدن قاچ ای فقیر • تا نسوزی آتش تیز سعیر • تاکم
سعیر اولو جهنمك تیز اولان آتشنده یانمیه سن • زیرا اهل ظلم
اهل ناردر • صحبت ظالم بسان آتشست • ظالمك صحبتی

آتش کبیدر • زانکه خلق آزار و تند و سرکشست • آنکیچون که
خلق انجیدیجی در و درلك یوزلو در و معانددر •
از حضور صالحان صالح شوی • صالحلرك حضورندن
صالح اولورسن • ور نشینی با بدان طالح شوی •
واکر بدلر ایله اوتورر سك طالح اولورسن •
هر که او با صالحان همدم شود • هر کیمکه صالحلر ایله یار
و همدم اوله • در حریم خاص حق محرم شود • حق تعالینك
حرم خاصنه محرم اولور • ای پسر مکذار راه شرع را •
ای اوغل شریعت یولینی الدن قومه • اصل یابی کر بکیری
فرع را • اکر فرعی طوتارسك اصلی بولورسن • از شریعت
کر نهی بیرون قدم • اکر شریعتدن طشره قدم قویجی
اولورسك • در ضلالت افتی و رنج و الم • ضلالته و
رنج و المه دوشرسك • یعنی دوشرسن دیمك اولور • هر که
در راه ضلالت میرود • هر کیمکه ضلالت یولینه کیده
از جهالت در بطالت میرود • جهالتدن بطالته کیدر
حق طلب و ز کار باطل دور باش • حق طلب ایله و دخی
باطل ایشدن ایراق اول • در سخا و مردمی مشهور باش •
سخاوه و مردملکده مشهور اول • هر که نکزیند صراط
مستقیم • هر کیمکه صراط مستقیمی اختیار ایتمدی •
در عذاب آخرت باشد مقیم • آخرت عذابنده مقیم و
مؤبد اولور • دره شیطان مزن کام ای اخی •

شیطان بولنه بر آدم یوروما ای قرنداش • تا نکردی
خوار و بدنام ای اخی • تاکم خوار و بدنام اولمیه سن ای قرنداش
هر که در راه حقیقت سالک گشت • هر کیمکه حقیقت یولنده
سلوک ایدیجی در • روز و شب خائف ز قهر مالک گشت • کیجه
کوندز مالک الملک قهرندن خوف ایدیجی در • بر خلاف
نفس کن کار ای پسر • نفسک خلافی اوزره ایش ایله ای اوغل
تا نیفتی خوار بر خوار ای پسر • تاکم خوار اوزره خوار اولمیه سن
ای اوغل • در بیان کرامتهای حق میکوید
چار چیز از کرامتهای حق • درت نسنه حق تعالینک
کرملرندندر • مقبلست آنکس که کیرد این سبق • مقبل در
شول کمسنه که بو سبقی طوتدی بو درسی اوقودی بلدی دیک
اولور • اول آن باشد که باشد راست کوی • اولا اول که
طوغری سوزلو اوله یالان سویلیجی اولمیه • بر کرم بودر
باسخای نفس باشد تازه روی • سخای نفسیله تازه یوزلو اوله
یعنی سخی و کولر یوزلو اوله • ایکنجی کرامت بودر • بعد از آن حفظ
امانت باشدش • اندن صکره امانت حفظ ایدیجی اولمقدرک
اوچنجیسی بودر • هم نظر پاک از خیانت باشدش • وهم
خیانتدن نظری پاک ایلمک کرکدر • دردنجیسی بودر امدی
بو درت خصلت هر کیمده وار ایسه اول کرامت اهلیدر •
هر کرا حق داده باشد ای جوان • هر کیمکه حق تعالی بو
درت خصلتی ویرمش اوله • باشد آن کس مؤمن و پرهیزکار •

اولکمسنه مؤمن و پرهیزکار اولور • یعنی صالح و متدین
اولور دیمکدر • در بیان دوست ناپایدار میکوید
دوست اکر باشد زیانکار ای پسر • ای اوغل اکر دوست
زیانکار اولیجی اولورسه • رو طمع بردار زان دوست ای
پسر • یوری اول دوستدن طمعی قالدر ای اوغل • یعنی اکر
بر دوستک سکا ضرری اوله آنجلین دوستدن ایراق اول •
هر که میکوید بدیهای تو فاش • هر کیمکه سنک بر امرک قلورکی
فاش ایلیه • دوست مشمار و برو همدم مباش • دوست
عد ایلمه و آنکله همدم اولمه • دوستی هرکز مکن با باده خوار
باده خوار اولان کمسه ایله هرکز دوستلق ایلمه • از چنان
کس خویشتن را دور دار • بو نجلین کمسه کیدن کندوکی ایراق
طوت • منعمی کو میکند منع زکات • بر منعم که اول زکاتی
منع ایلیه یعنی ویرمیه • دور از وی باش تا داری حیات
آندن ایراق اول تاکم حیات طوتهسن یعنی جهد ایله که انکله
یقین اولمیه سن • دور از آن یار که خواهد از تو سود •
ایراق اول شول یاردن که سندن فائده استیه • کرسر خود
در قدمهای تو سود • اکر اول کمسه سنک ایاغکه باشنی قویوب
یوز سورسه سوده اولوب آشنو شده • ای پسر از سود
خواران دور باش • ای اوغل ربا خوارلردن ایراق اول یعنی
اکل ربا ایله الفت ایلمه • خصم ایشان شد خدای نور پاش •
نور پاش اولان خدا آنلرک یعنی ربا خوارلرک خصمی در

آنکه از مردم همی گیرد ربا • اول کمسه که خلقدن ربا طوته یعنی
اصی آله • زینهار او را مگوی مرحبا • زنهار آنکا مرحبا
ایدوب سویلمیه سن • بر سر بالین بیماران کند • خسته لرك
احوالنی صورمغه وارمغه اول • زانکه هست این سنت خیر
البشر • آنکیچون که بو صفت خیر البشرك سنتیدر • یعنی
الله رسولی محمد مصطفی نك صلی الله تعالی علیه وسلم عادتی
ایدی • تا توانی تشنه را سیراب کن • تا قادر ایسه ك بو صوسز
آدمی صو ویروب سیراب ایله • در مجالس خدمت اصحاب کن •
اصحابه یعنی مصاحبلره مجلسلرده خدمت ایله صدقله • خاطر
ایتامرا در یاب نیز • یتیملرك خاطرلرینی دخی بر خوشجه
اکله یعنی تسلی ایله • تا ترا پیوسته حق دارد عزیز • تا کم
الله تعالی دخی عزتلی طوته • چون شود گریان یتیمی ناگهان •
اگر بر یتیم ناگهان گریان اولوب اغلیه • عرش حق در جنبش
آمد آن زمان • حق تعالینك عرشی اول زمان جنبشه گلور
امدی معلوم اولدی بر یتیم اغلسه الله تعالینك عرشی دترر
ایمش • چون یتیمی را کسی گریان کند • چونکم بر یتیمی بر کمسه
اغلاده • مالك اندر آتشش بریان کند • جهنم مالکی آنی
الله امریله آتش ایچنده بریان ایده • آنکه خند از یتیم خسته را •
اول کمسه که بر خسته دل یتیمی گولدوره خندان ایتمه سعی
ایده • باز یابد جنت در بسته را • قپوسی بغلنمش اولان جنتی
آچق بوله • هر که اسرار کند فاش ای پسر • هر کیمکه سنك

اسرارکی فاش ایلیه ای اوغل • از چنان کس دور باش
ای پسر • انجلین کمسه دن ایراغ اول ای اوغل • یعنی
انلرك یاننه وارمه دیمکدر • در جوانی دار پیران را عزیز •
ای کشی یکیتلك وقتنده پیرلری عزیز طوت • یعنی رعایت
ایدیجی اول • تا عزیز نزد دیگران باشی تو نیز • تا سن دخی عزیز
اولاسن غیرلر قتنده • با ضعیفان کن بخشایی رواست •
اگر ضعیفلره ورزه بخشایش ایدیجی اولورسه ك لایق که بولیه
اولاسن • کین زسیرتهای خوب اولیاست • زیرا بو
اولیانك خوب سیرتلرندندر • بر سر سیری مخوار هرگز طعام •
اصلا طوقلق اوزرینه طعام یمه • تا نمیرد در بدت دل
ای غلام • تا کم سنك گوسگده قلبك اولمیوب دیری قله
ای اوغل • علت مردم ز پرخواری بود • مردمك علتی چوق یمکدن
اولور • خوردن پر تخم بیماری بود • چوق یمك بیمارلك تخمی
اولور • توبهٔ بدخو کجا محکم بود • بدخو اولنلرك توبه سی دخی
اولور محکم • یعنی بدخولو کمسه نك توبه سنده استحکام
اولمق ممکن دکلدر • هم بخیل از مروت کم بود • هم بخیل
اولنلرده دخی مروت آز اولور یعنی هیچ بخیللرده مروت
اولمز دیمکدر • راحتی نبود حسود شوم را • شوم و حسود
اولان کمسه ده راحتلك یوقدر • کاذب و بدبخت را نبود وفا
امدی کاذب اولان و بدبخت اولان کمسه دخی هیچ وفا
اولماز • هر منافق را تو دشمن دار باش • هر منافقی دشمن

طوتجی اول • از دوی و از فعل ان بیزار باش • اول منافقدن
ومنافق فعللرندن بیزار اول • تا شود دین تو صافی چون
زلال • تا استرسك كه سنك دینك زلال كبی صافی اوله
باش دایم طالب قوت حلال • دایما قوت حلال طلبنده اول
وانكه باشد در پی قوت حرام • اول كمسه قوت حرام آرزو
اولدی • در تن او دل همی میرد تمام • آنك تننده قلبی اولور
تمام یعنی هلاك اولور دیمكدر • الله تعالی جمله موزی حرامدن صقلیه

در بیان پرسیدن اقربا میگوید

روی بر پیچیدن بر خویشان خویش • یوری كندو خصملركی
حالنی صورمغه واریجی اول • تا كه گردد مدت عمر تو بیش • تا كم سنك
عمرنك مدتی زیاده اولا • هر كه گرداند ز خویشان روی
هر كیمكه خصملرندن یوزندوندردی • بی گمان نقصان پذیرد
عمر اوی • شبهه سز آنك عمری نقصان قبول ایدر یعنی عمری
اكسلور دیمكدر • هر كه او ترك اقارب میكند • هر كیمكه اقرباسنی
ترك ایلیه • جسم خود قوت عقارب میكند • كندو جسمنی
عقربلره قوت ایدر • گرچه خویشان تو باشند از بران • اگرچه
سنك خصملرك یرامز كمسه لر اولورلر ایسه ده • بد تر از قطع
رحم كاری مدان • قطع رحم ایدنلرك عملرندن دخی یرامز بیله
هر كه او از خویش خود بیگانه شد • هر كیمكه او كندو قومندن یاد
اولدی یعنی اقرباسنی ترك ایلدی • نامش از روی زمین افسانه
شد • آنك یریوزنده نامی افسانه اولدی یعنی ادی و صانی قلمدی

دیمك اولور

دیمك اولور

در بیان مردی میگوید

چیست مردی ای پسر نیكو بدان • ارلك ندر ای اوغل بر
خوشجه بل • اولا ترسیدن از حق در نهان • اولا نهاده
حق تعالیدن خوف ایتمك • هر كه او باشد ز مردان خدا • هر كیمكه
او الله تعالی دوستلرندن اوله • باشد اندر تنگدستی در
سخا • الطافلی وقتنده سخاوه اولورلر • آنكه كار نیك مردان
میكند • اول كمسه نیك مردلر یعنی ایولر عملنی ایدر • با ضعیفان
لطف و احسان میكند • ضعیفلره لطف و احسان ایدیجی اولور
ای پسر در صحبت مردان در آی • ای اوغل مردلر صحبتنه گل یعنی
اهل الله مجلسلرینه داخل اول • تا نظرها یابی از فضل خدای
تا حق تعالینك فضلندن نظرلر بولاسن • هر كه از مردان حق
دارد نشان • هر كیمكه اهل الله نشانینی طوتر • نگذرد اندر عیب
دشمن بر زبان • دشمنك عیبی لسانی اوزره گچمز ایلمز یعنی دشمن
اولنلرك دخی عیبنی كوروسه كمسه یه سویلمز • خود نخواهی كرد
خصمانرا هلاك • اگر سن كندو خصمونكی هلاك ایتمیه سن
كه ز غم هر دم شوی اندوهناك • هر دم كه سن غمدن اندوه
ناك اولورسن یعنی غصه لو اولورسن • می نجوید مرد انصاف از كسی
مرد اولان هیچ كمسه دن انصاف استمز • گر رسد ظلم و جفا
با او بسی • اگر اول كمسه یه چوق ظلم و جفا دخی ایرشرسه ده
هر كه با الله ره مردان نهاد • هر كیمكه اهل الله یولنه
قدم قویه • كی رود هرگز بنا المراد • مراد اوزره نجه قچن گیده بلور

مردی ده یا مصدریه ایچوندر منه

تنگ دستی ده یا مصدریه در منه

یابی ده یا خطاب ایچوندر منه

خواهی ده و شوی ده اولان یالر خطاب ایچوندر منه

بسی بسیار معناسنه در منه

یعنی نفس مرادنی ترك اتمینجه حق اله كرمز دیك اولور •
ای پسر ترك مراد خویش كیر • ای اوغل كندو مرادوكی
ترك اتمك یولنی طوت • وانكهی راه سلامت بیش كیر •
واندنصكره سلامت یولینی اوكوكه طوت • یعنی سلامت اول •

در بیان فقر میكوید

فقر میدانی چه باشد ای پسر • فقر ندر بلور مسن ای اوغل
تا بكویم كر ندارى زان خبر • تاكم سكا دیوویم آندن اكر
خبردار دكل ایسك • كرچه باشد بینوا در زیر دلق • كرچه
خرقه ایچنده بینوا اوله • یعنی چپلق و بی نصیب اوله •
خویش را منعم نماید پیش خلق • كندوینی خلق اراسنده
غنا اهلی كبی كوسترر اصلا كمسنه یه عرض احتیاج اتمز دیك
اولور • كرسنه باشد دم از سیری زند • آج اولور وینه
طوقلقدن دم اورر • دوستی با دشمنان خود كند •
كندو دشمنلرینه دوستلق ایدر • كرچه باشد لاغر و خوار و
ضعیف • كرچه صورتا خوار و ارق و ضعیف اولور اما كم
وقت طاعت كم نباشد از حریف • طاعت وقتی كلیجك اصلا
حریفندن یعنی اقراننددن اكسك اولمز • چون دل پر درد ارد و
دست تهی • چونكم محبت الله ایله كوكلی طولودر و دنیا
مالی اولمامق ایله الی بوشدر • میتمایدد نزاری فربهی •
آرقلق عالمنده كندوینی سمز كوسترر • یعنی دنیادن مصون
اولمق ایچون وجودنی خلقه بسلی كوسترر تاكم خلق بلمیه

بافقران

بافقران هركه همدم میشود • فقرا ایله هركیمكه همدم اوله
در سرای خلد محرم میشود • خلد جنتینك سراینده فقرا ایله
محرم اولور • ای پسر خود را بدرویشان سپار • ای اوغل
كندوكی درویشلره سپارش ایله • تا نكهدارت بود پروردكار •
تاكم حق تعالى حضرتلری سنك داخی نكهدارك اوله •

در بیان غفلت میكوید

از خدای خویشتن غافل مباش • كندو خدا كدن افندكدن غافل
اولمه • غافلانه در ره باطل مباش • غافللر كبی باطل یولده اولمه
جای كریه است این جهان بروی مخند • بو جهان مقام كریه در
درسن اكا كولمه یعنی دنیایه سونمه • چشم عبرت بركشا و
لب به بند • عبرت كوزینی آچ ولبكی باغله یعنی خموش اول
وبو جهانه عبرت كوزیله نظر ایله دیمكدر • همچو خر از حرص هر جانب مرو •
خر كبی حرصدن هر جانبه كیتمه • پند ناصح را بكوش شنو • ناصح
اولانلرك مسند نصیحتینی جان قولاغیله ایشت • یعنی
جانیله دكله و قبول ایله دیمك اولور • ای پسر با كودكان
بازی مكن • ای اوغل كوچك اوغلنجقلر ایله اویون اوینامه
كار با شیطان بانبازی مكن • شیطان ایله عملكده شریك
اولوب اورتاقلق اتمه • نفس بد را در كنه یاری مده •
یرامز نفسه كناه اشلمكده یارلق ویرمه • یعنی یاردم ویرمه
عمر بر باد از تبه كاری مده • عمری نامعقول اشلمك ایله
باده ویرمه • یعنی عمركی هبا یرلره صرف ایدوب برباد ایلمه دیمكدر

دلق فقرانك كیدوكی اسكی یماملو قبا و خرقه دیرلر • معه

دوستی ده یا مصدریه در • معه

نزار آرق معناسنه و فربه سمز معناسنه در • معه

نكهدار تنه نا خطابه یكوندر معه

مخند لفظنده میم نفی ایچوندر • معه

انباز شریك معناسنه در • آخرنده كی یا مصدریه در • معه

هرکجا تهمت بود آنجا مرو • هر قنغی مکانده کم تهمت وار ایسه
اول جانبه کیتمه • راه حق را همچو نابینا مرو • حق یولنه
کوزسزلر کبی کیتمه • دشمنی داری ازو ایمن مباش • بر
دشمنک که وار ایسه آندن امین اولمه • زیر سقف بی ستون
ساکن مباش • دیرکسز اولان سقفک آلتنده ساکن اولمه
حضرت شیخک بو بیتده ایهام غریب و نکتهٔ عجیبی وار ایدر
دیرده فسق و هوا مرکب متاز • فسق و هوا ایلن مرکبی
مرکب سورمه یعنی هوا یولینه گیتمه • خویشتن را سخرهٔ شیطا
مساز • کندوکی شیطانه سخره ایتمه یعنی شیطانک مسخره سی
اولمه • چون سفر در پیش داری زاد گیر • چونکم سفرک
وار در یلوه سنی آزق طوت • عمر خود را هم سراسر باد گیر
کندو عمروکی باشدن باشه یل کبی کچر بل • ای پسر اندیشهٔ
اغلال کن • ای اوغل اغلالی اندیشه ایله • نفس خود را
با لکد پامال کن • کندو نفس اماره کی لکد ایله پامال ایله
تا توانی حاجت مسکین برآر • تا قادر ایسک بر مسکین
کمسنک حاجتنی بتریور • تا برآرد حاجت را کردگار
تا کم حق تعالی سنک دخی حاجتوکی قبول ایدوب بتوره
هست مالت جمله در کف عاریت • سنک مالک اولکره
جمله عاریتدر • کربمانداز تو باشد زاریت • اگر سندن کرو
قلدزار یلق در سکا زیرا همان زار و گریان اولدوغنک
یا نکه قالور دیکدر • عاریت را باز می باید سپرد • عاریت

سقف بی ستوندن مراد آسماندر که
فی الحقیقه بی ستوندر یعنی مراد اولدر که ﷺ نفس حج
بی تقادک آلتنده حیاتده اولدوغنجه
امین اولمه عبادات و طاعات مشغول اول
زیرا بی فلک پایدار دکلدر تقلیب ایدرکلنده اولور
غفلتده بولنمیاسین اوله که حالک مشکل اولور
دیمکدر فافهم و تامل مسلم

لکد دیمه معناسنه در
مسلم

دیکیده یا خطاب ایچوندر واستفهام
افاده ایدر مسلم
نه طقوز معناسنه در وکذا ایشوندر
معناسنه در کرباس بز معناسنه در
مسلم

اولان نسنه‌کی صاحبنه تسلیم ایلمک لازمدر زیرا
بالضروری امانت اسنه رد اولنور آکا هیچ چاره یوقدر •
هیچ کس دیدی که زر با خود ببرد • هیچ کمسنه‌کی کورمدیکی
التوننی آخرته بیله کوترده • حاصل از دنیا چه باشد ای امین
دنیادن نه حاصل اولور ای امین • نه گز کرباس و یک
پاره زمین • اینجق طقوز ارشون بز ایله بر پاره یر حاصل
اولور • مال قارون مالک اولسک فایده سی یوقدر جمله سی
بونده قالور • هرچه داری در ره حق آن تست • هر نسنه که
حق یولنده طوترسن یعنی حاصل ایتمش سن انی اولسن که یعنی
سنکله آخرته کیدجک اولدر • آنچه ماند آن بلای جان
تست • اولنسنه که بونده قاله اولسنک جانکه بلاء در
هر که با اندک ز حق راضی شود • هر کیمکه آز نسنه ایله
حق تعالیدن راضی و خشنود اوله • حاجت او را خدا قاضی
شود • حق تعالی آنک حاجتنی قضا ایدیجی اولا • هست
دنیا بر مثال جیفهٔ • دنیا جیفه مثالنده در • بکدر ازوی
کر تو خود مردانهٔ • سن اندن کچ اکر کندک مردانه ایسک
هر که سازد بر سر پل خانهٔ • هر کیمکه کوپری باشنده بر خانه
یاپدی • نیست عاقل او بود دیوانهٔ • عاقل دکلدر اول کمسه
دیوانه در • از خدا نبود غنا جستن روا • خدادن غنا
طلب ایتمک روا دکلدر • هست مؤمن را غنا رنج و عنا
مؤمن اولان کمسنه‌یه غنا رنج و عنا در بلا و درد دیمک اولور

بز کرباس بز معناسنه در
مسلم

فقر و درویشی شفای مؤمن است ۰ فقر و دخی درویشلک
مؤمن اولانه شفادر ۰ زانکه ازو روی صفای مؤمن است
انکیچون که فقر ایچنده مؤمنه صفا واردر ۰ مال و
اولادت بمعنی دشمنند ۰ مال و اولاد معنیده سکا دشمنلردر
کرچه نزدیک تو چشم روشنند ۰ کرچه صورتا کوز نوری
دردلوسنک قتکده اما حقیقتده عدولر و فتنه لردر ۰ قوله تعالی
إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ۰
انما اموالکم را یاد کین ۰ انما اموالکم ایت شریفه سنی خاطرکه
کتورب عمل ایله ۰ مال و ملک این جهان را باد کیر ۰ بو جهانک
مال و ملکنی باد بیل ۰ مرد ره را سود دنیا سود نیست ۰
یول اری اولان کمسیه دنیانک وار لغنده فائده یوقدر ۰ هر
کز ش اندیشه از نابود نیست ۰ هرکز او لکمسه یه یوقلق
اندیشه سی یوقدر ۰ هر کرا از صدق دل صافی بود ۰ هر کیمک که
صدق و اعتقادن قلبی صافی اولمش ایسه ۰ خرقهء و لقمهء
کافی بود ۰ او لکمسیه بر خرقه و بر لقمه کافیدر ۰ دخی زیاده
لازم دکلدر ۰ انکه در بند زیادت می شود ۰ او لکمسنه که زیادت
قیدنده اوله ۰ یعنی خلق عالمک کندو یه زیارت اتدوکلرینه حظ
ایلیه و رغبتلرندن محظوظ اوله ۰ دور از اهل سعادت
میشود ۰ او لکمسه سعادت اهلندن ایراق اولور ۰ بندکان
حق چو جان را باختند ۰ حق تعالینک قوللری چونکم جان
لرینی تسلیم ایدیلر ۰ اسب همت تا ثریا تاختند ۰ همت

آتنی

آتنی تا ثریایه چاپدیلر ۰ یعنی حق تعالینک قوللرینک روحلری
بدنلرندن اخراج اولنقده عالم قدسه عروج ایدوب مقام
علیینده وار دیلر دیمک اولور ۰ تا نبازی در ره او هرچه هست
تا کم هر نه مالک ایسک حق یولنده آنی اوینامیه سن یعنی فدا
اتمیه سین ۰ آنچه می باید کجا آید بدست ۰ او لنسنه که سکا
کرکلودر ۰ اولسنک نجی الوکه کرور ۰ یعنی حق یولنده جمله وارکی
بذل اتمینجه مقصود کی اله کتوره مزسن دیمک اولور والسلام

در بیان سخاوت میکوید

در سخا کوش ای برادر در سخا ۰ ای قرنداش سخایه کوشش ایله سخاوتن
تا بیابی از بسی شدت رها ۰ تا کم چوق شدتدن رها بولوب قورتوله سن ۰
باش پیوسته جوانمرد ای اخی ۰ دائما جوانمرد اول ای قرنداش ۰
زانکه نبود دوزخ هرکز سخی ۰ اندن اوتوری که هرکز اهل جهنم
سخی اولمز ۰ در رخ مرد سخی نور صفاست ۰ مرد سخینک یوزنده
صفا نوری واردر ۰ زانکه در جنت قرین مصطفاست ۰
انکیچون که جنتده حضرت محمد مصطفی یه صلی الله علیه و سلم
قرینی اولسه کرکدر ۰ حق تعالی بر در جنت نوشت ۰ حق تعالی
جنت قپوسنده یازدی بویله دیو ۰ اینکه جای اسخیا باشد بهشت ۰
جنت کدا شبو جمله خلوق اندن اسخیانک مقامی اولا دیمشدر
زیرا که الجنة دار الاسخیاء دیمشدر ۰ اسخیا را با جهنم
کار نیست ۰ سخیلرک جهنم ایله اشلری یوقدر ۰ جای
ممسک جز میان نار نیست ۰ بخیلک مقامی جهنمک اودینه اسنیده

سخا لفظی مکتبه اولمق تاکید ایچوندر

دوزخ طمع مغناسنه اکا متصل اولان یا نسبت ایچوندر
مراد طمع به منسوب اولاندر کرسخی اولمز یعنی سخی
اهل طمع اولمز دیکر اولور

غیری دکلدر • پیشهٔ اهل بخل تلبیس دان • اهل بخلک
ایشی سن تلبیس بل • در جحیمش همدم ابلیس دان • جحیم
ایچنده ابلیسه همدم اولمش بل • هیچ ممسک ننکرد بوی
بهشت • بخیل هرکز جنت یوزن کورمز • بلکه با او کم
رسد بوی بهشت • بلکه آنک دماغنه جنتک رایحه سی
بله ایرشمز قنده قالدیکه داخل اوله • ای پسر در مردمی مشهور
باش • ای اوغل مردملکله مشهور اول • از بخیلی وز تکبر
دور باش • بخیلک و تکبردن ایراق اول • با سخا باش و
تواضع پیشه کن • سخا اوزره اول و تواضعی عادت ایله •
تا شود روی دلت بی زمهریر • تا که سنک کوکلک یوزی
یعنی قلبوک بی زمهریر اوله • بدر اولمش آی کبی آینهٔ قلبک
منور اوله دیمک اولور • اللهم یسر بفضلک وکرمک

در بیان فعل شیطانی میکوید

چار خصلت فعل شیطانی بود • درت خصلت واردر
شیطانه منسوب افعالدندر • دانکه اینها هر که رحمانی بود
اولکمسه اول فعللری بلور که اولکسنه رحمانیدر • یعنی
مرد رحمانی اولان کمسه فعل شیطانیی بلور و حذر ایدر
دیمک اولور • خامیازه فعل شیطانست وقی • اسنه مک
وککرمک فعل شیطاندر • ای پسر ایمن مشو از مکر وی
ای اوغل آنک مکرندن امین اولمه • خودبینی نیز شیطانی
بود • خودبینلک دخی شیطانلقدر • یعنی بنلک دعواسی

خامیازه اسنه مک وقی بونده کاکورمک معناسنه در صح

خودبین متکبر معناسنه در یعنی کندوزن کورن دخی صح

انسانی ذره نوع یا وحدتندر یعنی انسان نوعندن بونیه دشمنلک ایتمک اول دخی شیطانلقدر دیمک اولور صح

عطسه آغسرمق معناسنه در صح

وثاق عهد معناسنه در صح

ایدوب تکبرلک ایتمک دخی شیطانلقدر • آنکه ظاهر دشمن
انسانی بود • اولکه ظاهرده انسانه دشمنلک ایده
اول دخی شیطانلقدر • عطسهٔ مردم جو از یک در گذشت
آدمک چونکه آغسرمسی بردن کچدی یعنی ایکی یا اوچ یا دخی چوق
اولدی اول دخی فعل شیطاندر • فعل شیطانی بود او بی شکست
اول آغسرمق دخی شکسز شیطان فعلیدر • دور باش ای خواجه
از اهل نفاق • ای خواجه اهل نفاقدن ایراغ اول • در جهنم
دان منافق را وثاق • منافقک وثاقی جهنم ایچنده بل زیرا
منافقلره جهنم وعده اولنمشدر • قوله تعالی إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ
الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ • سه علامت در منافق ظاهرست •
اوچ علامت منافقلره ظاهردر • زان سبب مقهور قهر قاهرست
اول سببدن قاهرک قهریله مقهوردر • وعدهای او همه
باشد خلاف • دکلی اشلری دایما وعده یه خلاف ایتمکدر • سوزنده
دوام وثبات یوقدر • قول او نبود بغیر کذب ولاف • آنک
قولی کذب ولافدن غیری نسنه دکلدر • مؤمنانرا کند غیبت
میکند • مؤمنلره غیبت ایدرلر • یعنی مؤمنلره غیبت ایدوب
التفات ایتمزلر • هر امانت را خیانت میکنند • دخی هر
امانته خیانت ایدر یعنی خیانت ایدیجی اولور • نیست در وعده
منافق را وفا • منافقک وعده سنه وفاسی یوقدر
زان نباشد در رخش نور و صفا • انکیچون که یوزنده
صفا یوقدر • زیرا هیچ بر وجهله منافقک یوزنده نور

وصفا اولمز • تا ببنداری منافق را امین • تا سن منافقی
امین قیاس ایلمه • نیست باد اشرش از روی زمین • یر
یوزندن انك شری یوق اولسون • از منافق ای پسر پرهیز
کن • ای اوغل منافقدن پرهیز ایله • تیغ را از بهر قتلش
تیز کن • منافقك قتلی ایچون قلیجی کسکین ایله • با منافق
هرکه همره میشود • منافق ایله هر کیمکه یولداش اوله •
منزل او در تك چه میشود • آنك منزلی قویو دبی اولور
یعنی منافقه یولداش اولان کمسنه همان کندوسنی قویویه
آتوب هلاك اتمش اولور در بیان شقاوت میگوید
سه علامت باشد اندر متقی • متقی اولان کمسه ده
اوچ علامت اولور • کی بود نسبت تقی را با شقی • تقی
مناسبتی اولور تقینك شقی یه • یعنی هیچ شقی اولان کمسنه لله
اهل تقوانك مناسبتی یوقدر دیمك اولور • با حذر باش ای
تقی از یار بد • ای تقی یرمز یاردن حذر اوزره اول • تا
نبیند از تو اذکار بد • تا سنی یرامز ایشه اندا اخته
قلمیه • کی بود ذکر دروغش در زبان • اول متقی اولان
کمسه نك زبانه قچن یالان سوز جاری اولور • از طریق
کذب باشد بر کران • کذب طریقنی ترك ایدوب کناره چکمشدر •
از حلال پاك کم گیرند کام • پاك اولان حلال نسنه لری
آزدر آلدایر یعنی حلالك دخی آزینه قناعت ایدرلر دنیانك
چوغن طلب اتمزلر • تا نیفتد اهل تقوی در حرام • تا کم

اهل تقوی اولان کمسه حرامه دوشمیه • انکیچون کم اهل تقوی
از نسنه یه قناعت ایدوب شبهه لولردن پرهیز اتمشلردر •

در بیان سه چیزی که علامت اهل جنت است

هرکرا باشد سه خصلت در سرشت • هر کیمك که بو دلسنده
اوچ در لو خصلت اوله • باشد آن کس بی شك از اهل بهشت
اول کمسه شبهه سز اهل بهشت اولور • شکر اندر نعمت و
صبر از بلا • نعمت وقتنده شکر ایلمك و بلا محلنده صبر ایلمك
میدهد آیینه دل را جلا • قلب آیینه سنه جلا ویرور و
روشن ایدر • هرکه مستغفر بود اندر گناه • هر کیمکه گناه
ایچنده مستغفر اولا • یعنی گناهنه استغفار ایدیجی اوله •
حق ز نار دوزخش دارد نگاه • حق تعالی آنی جهنم آتشندن
صقلیوطور • هرکه ترسد از اله خویشتن • هر کیمکه کندو الهندن
قورقه • خواهد او عذر گناه خویشتن • اول کمسه گناهنك
عذرنی دلر • معصیت را هرکه بی در بی کند • شول کمسه که
معصیتی بر بری آردنجه ایده • یعنی هیچ عصیاندن خالی اولمز
ایزدش از اهل جنت کی کند • حق تعالی آنی قچن اهل جنت
اهل جنت ایدر • ای پسر دایم با استغفار باش • ای اوغل
دایم استغفار ایله اول • یعنی دایما استغفارده الرت قومه •
وز برای مفلسان بیزار باش • ودخی یرامز اولان مفلس
لردن بیزار اول • یعنی یرامز نکبتی لردن ایراغ اول دیمکدر

در بیان خیر کردن بدست خود

سرشت خلقت معناسنه در

در علامت متقی

نك بونده در معناسنه در

تقی سعید معناسنه در

کی قچن معناسنه در

کنار معناسنه در

کام مراد معناسنه در

کر کنی خیری بدست خویش کن • اکر بر خیر عمل استرسک کندو الوک ایله ایله • خیر خود را وقف هر چه درویش کن • کندو خیرکی درویش اولنلره وقف ایله • یک درم کان بدست خود دهند • بر اقچه که اول بر درویشه ویره لر کندو اللری ایله بِه بود زان کو پس او صد دهند • آندن یکدر که اول کسه دن صکره یوز درم ویره لر • کر ببخشی خود یکی خرمای تر • اکر کندو الوک ایله بر تازه خرما صدقه ویره سن • بهتر از بعد تو صد مثقال زر • بهتردر یعنی یکدر که سندن صکره یوز مثقال التون ویره لر • یعنی سن اولدکدن صکره اردکجه روحک ایچون یوز التون صدقه ایتدکلرندن سن حیاتکده بر تازه خرما صدقه ایتمک ثوابی زیاده در • هر چه بخشیدی مکن با او رجوع • هر نسنه که باغشلیسن اندن رجوع ایلمه • کر زپا افتاده از دست جوع • اکر اچلق النده ایغکدن مجالک قالمیوب دوشر سک ده • این بران ماند که شخصی قی کند • بو اکا بکزر که بر شخص قی ایده یعنی قوصه • باز میل خوردن آن قی کند • کرو اول قوصدوغی ییمکه میل ایده یعنی ویردوکی شیئه کرو پشیمان اولمق قوصدوغنی کرو یمک کبیدر دیکل اولور • ای پسر شادی زمال و زر مجوی • ای اوغل شاد اولمغی مالدن و التوندن طلب ایلمه • انکه کس را داده دیکر مجوی • او نسنه که بر کمسه یه ویرمش سن بردخی استمه یعنی طلب ایتمه • شادی دنیا سراسر غم بود • دنیانک شادلغی باشدن باشه غمدر • سود او را درعقب ماتم بود • و آنده دوکونک

بخشیدی ده یا خطاب ایچوندر
صح

بدان بو محلده یان معناسنه در مانند نوننده تخییل بکوزدیکلدر
صح

قی قوصمق معناسنه در شخصی ده یا وحدت ایچوندر
صح

شادی ده یا مصدریه در
صح

صوکنده ماتمی وار در • امر لا تفرح ز قرآن کوش دار • قرآن عظیمدن لا تفرح امر شریفنی اشیدوب عامل او • جای شادی نیست دنیا هوش دار • دنیا شادلق یری دکلدر عقلک باشکده کتور • شادمانان نزد نارند دوست حق • شادمان اولنلری حق تعالی دوست طوتمز • این سخن دادند استادان سبق • بو سوزی استادلر سبق ویرمشلردر • ای پسر با محنت و غم خوی کن • ای اوغل محنت و غم ایله خوی ایله • روی دل را جانب دلجوی کن • کوکل یوزنی دلجوی جانبنه ایله یعنی دایما کوکل اله کتورمکه سعی ایله دیمک اولور • کر فرح داری ز فضل حق رواست • اکر فضل حقدن اوتوری فرح اولورسک روادر جایزدر • لیکن از دنیا فرح کردن خطاست • اما دنیادن اوتوری فرح اولمق خطادر • هر کرا نبود بدل اندیشه • هر کیمک که قلبنده اندیشه سی اولمیه • یعنی آخرت قورقوسی اولمیه • عاقبت بیند بپا او تیشه • عاقبت اول کمسه ایاغنده بقا عوض بند کورسه کرکدر • کر دایند مرترا از نیست هست • حق تعالی سنی یوقدن وار ایلدی • از برای آنکه باشی حق پرست • آنکیچون که حق پرست اولاسن • یعنی سنی الله تعالی عبادت ایتمک ایچون خلق ایلدی • تا تو باشی بنده معبود باش • تا سن که صاغ اولاسن یعنی مادامکه

قوله تعالى لا تفرح ان الله لا يحب الفرحين
صح

تیشه بو محلده بقا عوض معناسنه در
صح

بپاده اولان با زائده در طرف ایچوندر در معناسنه در
صح

قوله تعالى وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون
صح

صاغ اولدقجه معبودك قولی اول • با حیا وبا سخا
وجود باش • حیا ایله وجود وسخا ایله اول • مکذران
در خواب وخواد ایام را • کونلروکی یمك ویاتوب
اویومق ایله کچرمه • زنده دار از ذکر صبح وشام را •
کیجه وکوندزی ذکر ایله احیا ایله • خواب کم کن • اول دوزای
پسر • کوندوزك اولنده اویقو اویمه ای اوغل • نفس را
خواد دن میاموز ای پسر • نفسڭا اویه یمك اوکرتمه
ای اوغل • آخر روزت نکو نبود منام • کوندوزك
آخرنده اویقو ایو دکلدر سکا • بیشتر از شام خواب آید
حرام • کیجه اولمزدن اول اویقو اویومق حرامدر • اهل
حکمت را نمی آید صواب • حکمت اهلی اولان بو مقوله اویقو
خطادر • درمیان آفتاب وسایه خواب • کونش ایله کولکه
اراسنده اویقو اویومق • یعنی الاجه کولکه لو یرده اویقو
اویومق اهل حکمت قتنده خطای اکبردر • ای پسر هرکز مرو
تنها سفر • ای هرکز تنها سفره کتمه • یعنی یالکز یوله کتمه
باشدرت تنها سفر کردن خطر • یالکز سکا سفره کتمك
خطرلودر • دست داد رخ زدن شومست وشوم
الی یوزینه اورمق غایت ایله شومدر • استماع علم کن
ز اهل علوم • اهل علم اولنلردن علم دکله واوکرن وقبول
ایله • شب در آیینه نظر کردن خطاست • کیجه ایله
اینه یه بقمق خطادر • روز اکر بینی تو روی خود روا ست

اکر کوند

اکر کوندزین کنند یوزوکی کورسڭ رواد بعنی آیینه
کوندز ایله بقمق کرکدر • خانه کر تنها وتاریکت بود •
اکر خانه سڭا تنها وقراکولق اوله • مونسی باید که فرزند
بود • سڭا بر مونس کرکدر که آنکله اکلنه سن • زیرا تنها
او ایچنده یالکز اوتورمق وحشت حاصل اولور لابد
بر مونس کرکدر • دست را کم زن تو در زیر زنخ • الوکی
اکلوك آلته اورمه • نزد اهل حال سرد آمد چو یخ •
اهل حال قتنده بو ایله اتمك بوزدن صووقدر • یعنی بر امردر
چاره یار اچون بینی در قطار • درت ایقلو قسمنی چونکم
قطارده کوره سن • از میا نشان در نیایی ز ینهار •
انلرك اراسندن زینها کچمیه سن • تا فزاید قدر وجاهت
را خدا • تا خدا سنڭ منصب وقدروکی زیاده ایلیه وعزتك
آرتوره • روز وشب میباش دایم در دعا • کیجه وکوندز دایم
دعاده اول • زیرا دعا دولت وعزته سببدر • تا شود
عمرت زیاده در جهان • تا استرسڭ کم جهانده عمرك
زیاده اوله • رو نکویی کن نکویی در میان • یودعوا ایلك
خلق عالمه ایلك اتماك اوزره اول • تا نکاهدارد آب رویت
روزکار • تا کم دوزکار سنڭ یوزك صوینی اکسلتمیه
معصیت کم کن بعالم زینهار • عالمده معصیتی آز ایله
تا کم یوزك اکسلمیه • هر که رود در فسق ودر عصیان کند
هر کیمکه فسق وعصیان اتمکه یوزطوته • یعنی فسق وعصیان

مونسی ده یا وصدیق ایچوندر
مه

زنخ زنخدان مغناسنده در لسان ترکی ده
الکه دیرلر
مه

میانشان میان ایشان تقدیرنجه در
مه

بعالمه یا ظرفیه در عالم مغناسنده در
مه

اشلکه میل ایلیه • ایزد اندر رزق او نقصان کند • حق
تعالی انک رزقنی نقصان اوزره ایدر • کم شود روزی
بگفتار دروغ • یالان سویلکله نصیب اکسک اولور
در سخن کذاب را نبود فروغ • کذاب اولان کمسنه نک
سوزنده فروغ یوقدر یعنی یالانجی کشینک سوزی بی رونق
دیمک اولور • فاقه آرد خواب بسیار ای پسر • چوق اویقو
اویومق فاقه کتورر ای اوغل • ترک کن این خواب زینهار
ای پسر • ای اوغل سن بو مقوله اویقویی ترک ایله یعنی
چوق اویومه دیمک اولور • از عذاب حق بکی اندیشه کن •
حق تعالینک عذابندن خوف ایله • تا نسوزی ساز داری
پیشه کن • تا یانمیه سن استرایسک آخرت اعمالینه سعی کی
عادت ایله • جمله را هست بر دوزخ گذر • جمله عالم خلقی
جهنم اوزرندن گذار اتسه گرکدر • جای شادی نیست
با چندین خطر • شادلق محلی دکلدر بو قدر خطرلو معنا
دنیاده شاد و خندان اولمق عاقللر ایشی دکلدر زیرا جمیع مخلوقک
صراط اوزرینه اوغرامسی مقرردر • قوله تعالی و ان
منکم الا واردها کان علی ربک حتما مقضیا • ثم ننجی
الذین اتقوا ونذر الظالمین فیها جثیا • الایه
آتشی در پیش داری ای فقیر • ای فقیر او کوکده بر آتش
طوترسن یعنی عاقبت آتشه وارسک گرکدر • هیچ خوفت
نیست از نار سعیر • هیچ نار سعیردن خوف و خشیتک یوقمیدر

ساز داری ده یا مصدریه در
اهل قناعت اولمغی عادت
ایله دیمک اولور

تا بو یله

تا بو یله غفلت ایچنده قالمتی سن • گرد از حکم خدای خود متاب
کندو خدانک حکمندن یوز چویرمه و تنزیه • یعنی حق تعالینک
حکم شریفنه مخالفت اتمه • تا نمانی روز محشر در عذاب • تا کم محشر
کونی عذاب ایچنده قالمیه سن • تا بیابی در بهشت عدن جا •
تا کم عدن اوجاغنده مکان بولمق استرسک • شفقتی
بنمای با خلق خدا • حق تعالینک مخلوقنه شفقت کوستر
یعنی ترحم ایله • تا دهندت جای در دار السلام • تا کم
استرمیسن سکا دار السلام ایچنده مکان ویره لر اهل جنت
اولاسن • با فقیران روز و شب می ده طعام • کیجه و کوندز
فقرایه طعام ویروب قرنجقلرینی طویر • شاد کردانی
درون خسته را • اگر بر خسته نک درونینی شاد
ایدجک اولورسک • باز یابی جنت در بسته را • قپوسی
بغلو اولان جنتی آچق بولاسن • داری اندر پیش روز
رستخیز • ایلروده محشر کونی طوترسن • یعنی قیامت
کونی اولاجغنی البته مقرر بلورسن هیچ آکا شبهه یوقدر
از خدا ایت نیست امکان گریز • کندو اندن کریز قجمغه
امکان یوقدر • البته حضور حقده وارمق مقرر و محقق
در • او کونده قاچجق یر اراسک بولامزسن • قوله تعالی
یقول الانسان یومئذ این المفر • هر که آرد این
نصیحت را بجای • هر کیمکه بو نصیحتلری یرینه کتوره
یعنی بو سوزلره عمل ایلیه • در دو عالم راحتش بخشد خدای

حق تعالی اول کمسیه دنیاده وآخرتده راحت وحضور
بغشلیه • ورنیاردایند وصیّت رابجای • واکر
برکمسه وصیتلری یرینه کتورمیه • یعنی بوسوزلر یله
عمل المیه • دورماز بی‌شکّی او ازغوای • اولکمسه
حق تعالیدن کیروقالور • یعنی الله تعالی حضرتلرینک
رحمتندن ایراق اولوب محروم اولوردیمک اولور •
العیاذ بالله •